

W.S

UNIVERSITETETS OLDSAKSAMLING

Einar Østmo og Helge Braathen

FØRSTEREGISTRERING AV
KULTURMINNER I
FINNAVASSDRAGET,
VÅGÅ, LOM OG SKJÅK KOMMUNER,
OPPLAND

OSLO
1982

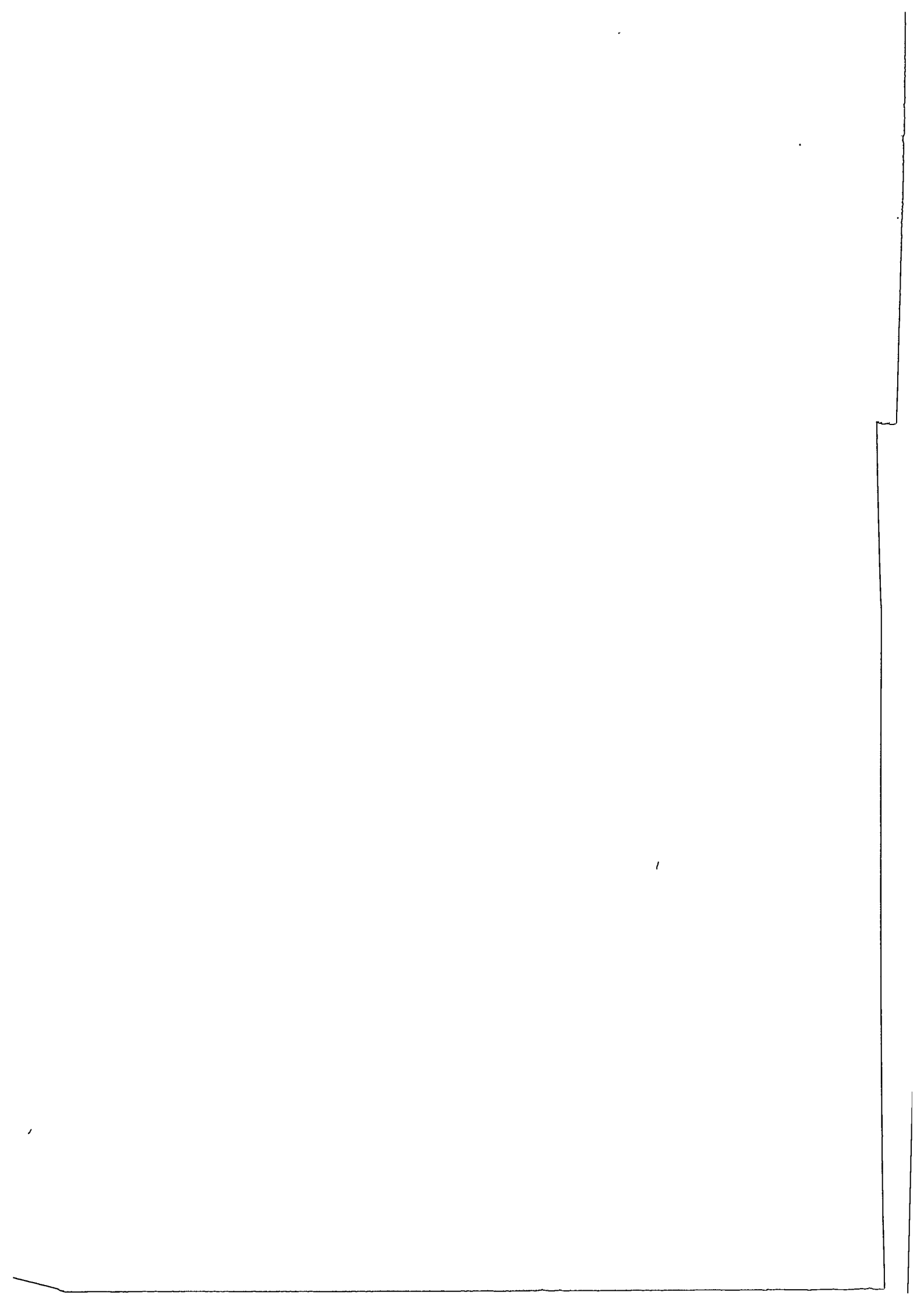

S. 100 1/2 1/2 1/2 1/2 1/2

FØRSTEREGISTRERING AV KULTURMINNER I FINNAVASSDRAGET,
VÅGÅ, LOM OG SKJÅK KOMMUNER,
OPPLAND.

AV EINAR ØSTMO OG HELGE BRAATHEN

Universitetets Oldsaksamling, Oslo 1982

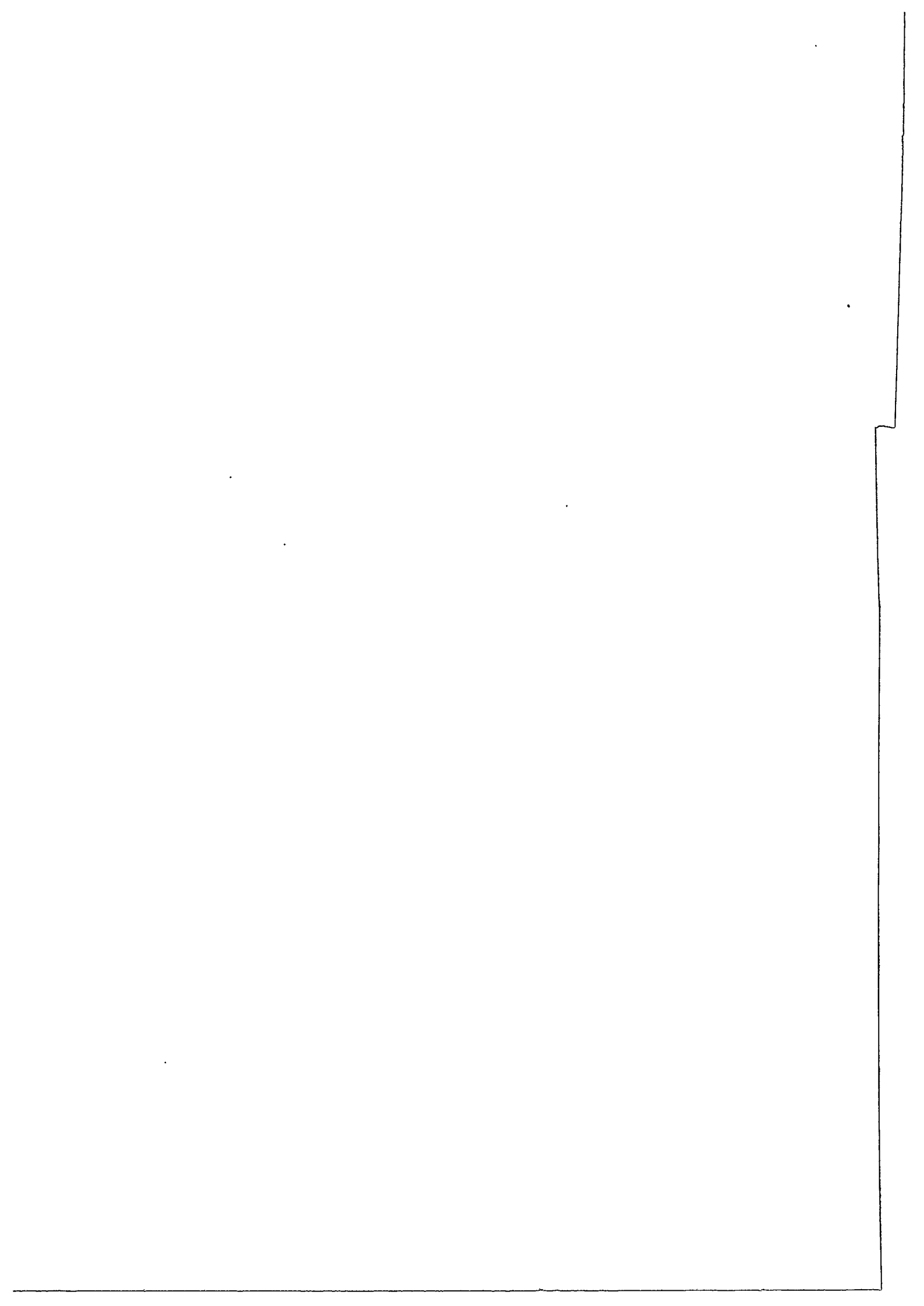
FORORD

Rapporten er redigert i to deler. Del I omfatter registreringene i Finndalen, mens del II gjelder områdene omkring Råkåvatn/Leirungsvatnet, samt Aursjøen og Utlea-vassdraget.

I del I er det redegjort for bakgrunnen for undersøkelsene.

Oslo, mars 1982

Helge Braathen

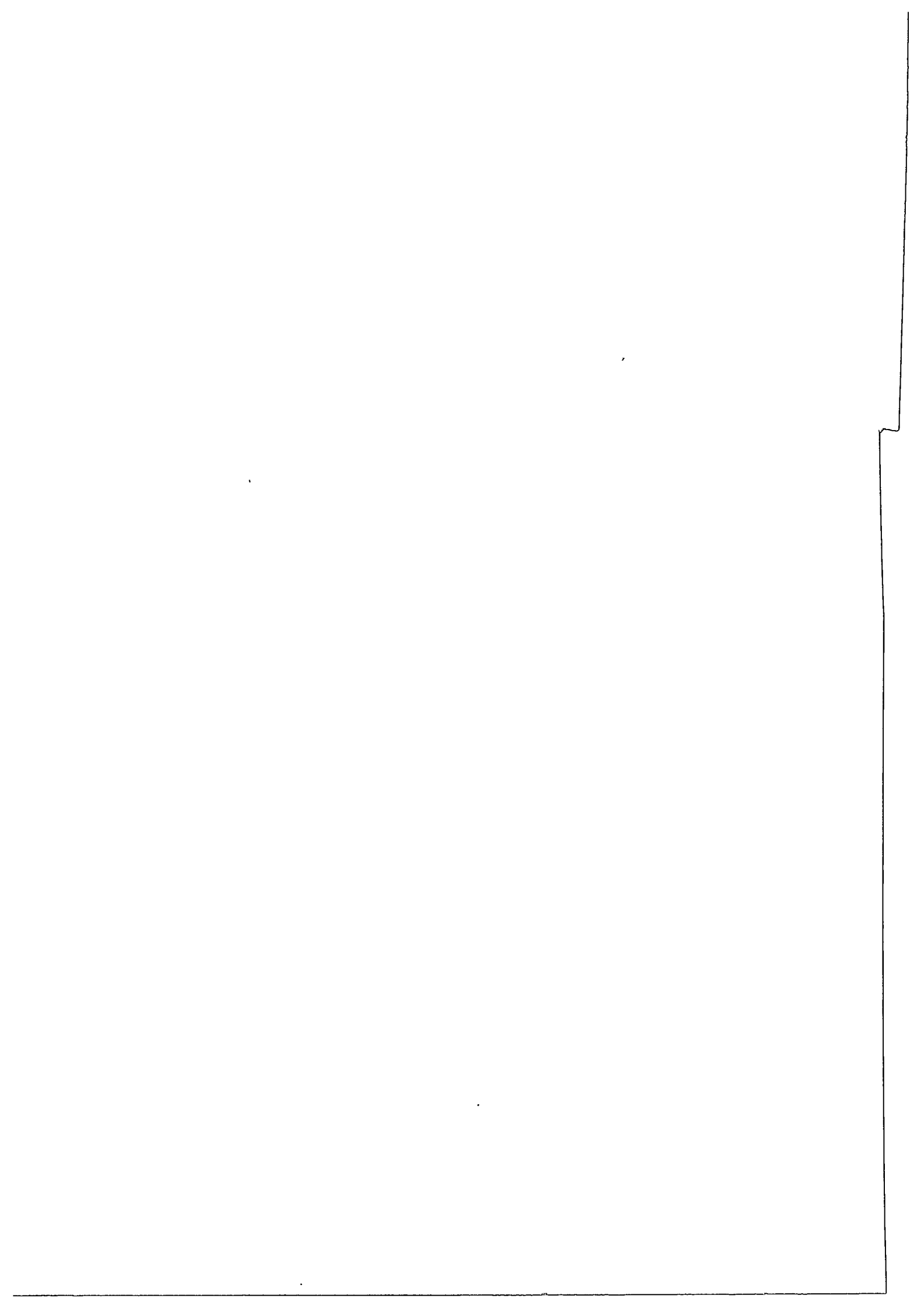

D E L I .

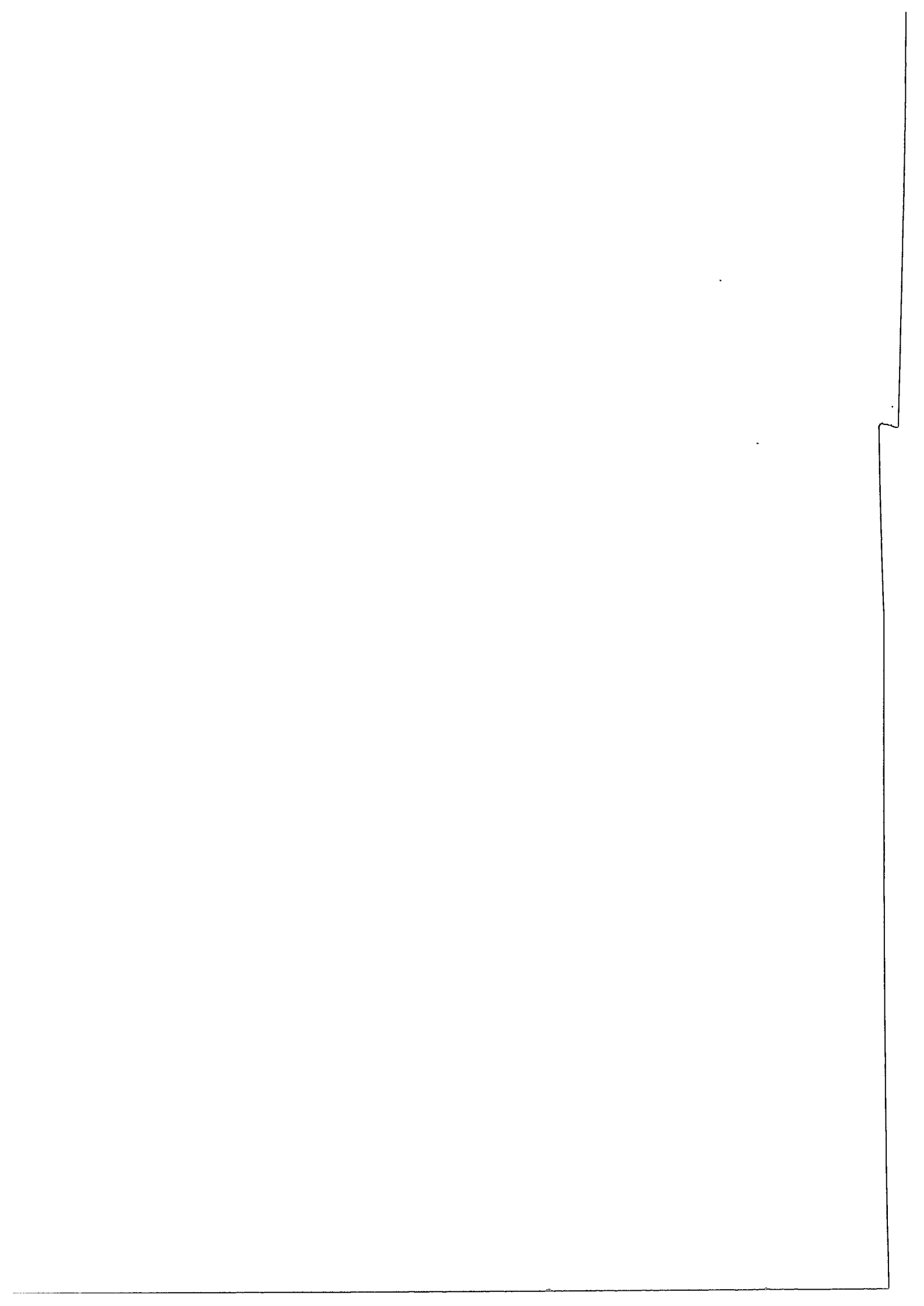
ARKEOLOGISKE REGISTRERINGER I FINNDALEN,
VÅGÅ OG LOM KOMMUNER,
OPPLAND.

AV EINAR ØSTMO

UNIVERSITETETS OLDSAKSAMLING, OSLO 1981

<u>Innhold.</u>	<u>Side</u>
1. Topografisk oversikt	1
2. Grunnlag for denne undersøkelsen	1
3. Oversikt over planlagte utbygningstiltak	2
4. Oversikt over de kart som er brukt ved registreringen	2
5. Andre opplysninger om utbygningssplanene	4
6. Innsats	4
7. Metode	5
8. Tidligere arkeologiske undersøkelser i Finndalen	5
9. Sagn om eldre tider i Finndalen	5
10. Flyfotos	6
11. Nummerering av registreringene	6
12. Registrerte fortidsminner	6
13. Andre observasjoner	13
14. Konfliktpunkter i forhold til kjente utbygningssplaner	13
15. Finndalens kulturhistorie	14
16. Litteratur	17
17. Fotografier	
18. Plansjer	

1. Topografisk oversikt.

Fra noen vann i 100-1300 m høyde i fjellet nord for Lom - det største er Honnsjøen - renner elven Finna østover ned i Finndalen. Ved Vangen, den innerste (vestligste) setergrenda i dalen, får den tilløp fra Råkåi, som kommer fra Leirungsvatnet (1370 m.o.h.) og Råkåvatnet (1364 m.o.h.) i nordvest. Før Råkåi etter å ha løpt ut av Råkåvatnet vender sørover gjennom et trangt skar (Råkågjelet) ned mot Finndalen, får den tilløp nordfra av Skardåi. Ca. 2½ km lengre øst renner Brettingi nordfra inn i Finna. Brettingi har tilløp fra mange småbekker i fjellet nord for Finndalen.

6 km øst for Vangen renner Finna forbi setergrenda Sterringi, som ligger på sørsiden av dalen. 500 m øst for Storingi ligger en annen, stort sett forlatt setergrend, Selbu.

4,5 km øst for Sterringi ligger Breidstulen på nordsiden, og en snau km østenfor den igjen Odden seter. Grensen mellom Lom og Vågå går øst for Odden, idet den følger Visdalsæterbekken på sørsiden og Klomsrobekken på nordsiden.

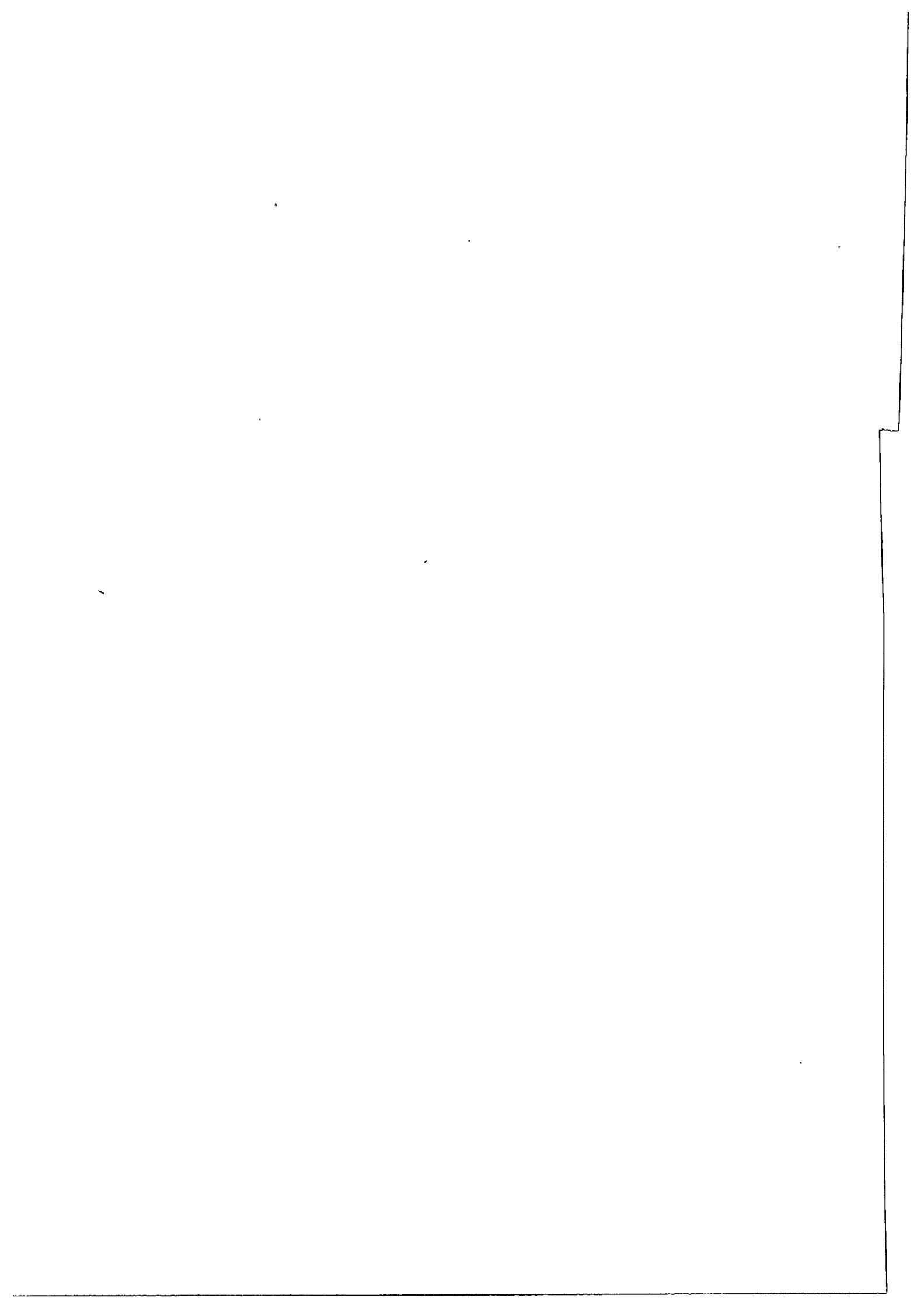
1,5-2 km øst for Odden ligger Klomsroisetrene på nordsiden av dalen, og setrene Finndalen og Grønli på sørsiden.

Finna, som har et nokså rolig og stedvis meandrerende løp i hele Finndalen fra Vangen til Odden, styrter ved Klomsroi ned i et trangt gjel, dreier mot sørøst og passerer sør for Skorvangen. Ca. 7,5 km nordvest for Vågåmo får den tilløp nordfra av Skjerva.

Finndalen fra Vangen til Klomsroi er en typisk bredal med U-form og bratte sider øverst. Dalbunnen ligger mellom 760 og 880 m.o.h. Øst for Breidstulen er det noe skog av fjellbjørk m.m. i dalbunnen og liene, lengre inn er det furuskog, til dels ganske grov.

2. Grunnlag for denne undersøkelsen.

A/S Eidefoss sendte melding om planlegging av utbygging av Finnassdraget 21.4.1980. Representanter for bl.a. de forskjellige vitenskapelige interesser ble invitert til orienteringsmøte og befaring i terrenget 9.-10.juli 1980. Einar

Østmo møtte som representant for Universitetets Oldsaksamling (se rapport dat. 4.8.1980). Den 3. desember 1980 orienterte representanter for Zoologisk museum, Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer og Universitetets Oldsaksamling (E.Ø.) om sine behov for undersøkelser i det planlagte utbygningsområdet på et møte i Glommens og Laagens Brukseierforening (G.L.B.) (se P.M. fra E. Østmo datert 3.12.1980 og notat fra G.L.B. datert 9.12.1980).

Som det fremgår av sistnevnte dokument, tar A/S Eidefoss sikte på å sende konsesjonssøknad 15.12.1982. Arbeidet med å registrere fortidsminner i utbygningsområdet ble derfor besluttet satt i gang sommeren 1981, slik at man har mulighet for å foreta supplerende undersøkelser i 1982.

3. Oversikt over planlagte utbygningstiltak.

Det foreligger tre alternative utbygningsplaner (Alt. 1, 2 og 3).

Alt. 1 omfatter oppdemning av Leirungsvatn og Råkåvatn til HRV 1372,0 m, vannet herfra og fra Skardåi og Brettingi føres til kraftstasjon i fjellet på nordsiden av Finndalen ca. 2 km vest for Sterringi. Skjerva overføres fra dam 1 km sør for Skorvangssetre i tunnel til dam med HRV 770,0 m i Finndalen mellom Odden og Klomsroi, og derfra til kraftstasjon ved Næpneset på nordsiden av Vågåvatnet.

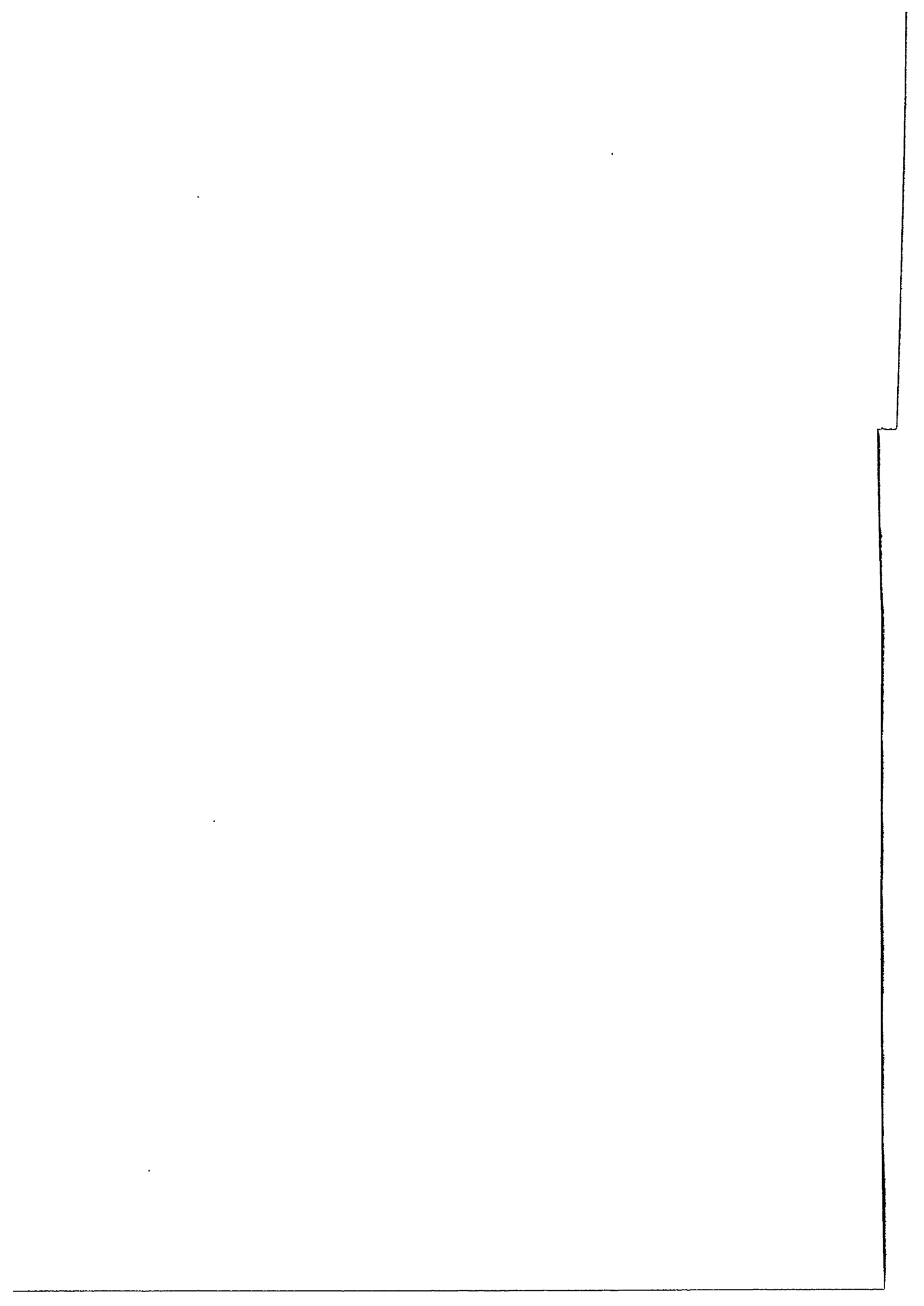
Alt. 2 fører vann fra magasinet i Leirungsvatn og Råkåvatn, Skardåi og Brettingi til magasin med HRV 870,0 m innerst i Finndalen, damstedet ligger ca. 1,5 km øst for Vangen. Derfra overføres vannet i tunnel til kraftstasjon ved Koll på nordsiden av Ottavatnet.

Alt. 3 omfatter overføring av vann fra Leirungsvatnet (3A) eller Leirungsvatnet, Råkåvatnet og Skardåi (3B) vestover i kanal fra Leirungsvatnets vestre ende til Uttletjønnens nedslagsfelt. Dette alternativ er lansert av Kraftlaget Opplandskraft.

4. Oversikt over de kart som er brukt ved registreringen.

Generelt.

(1, 2) NGO M711 1618I (Vågå) og IV (Lom), kopier av blyant-

originaler til fotogrammetrisk utgave. 1:50 000.

(3) Kopi av NGO-kart (eldre utg.) i målestokk 1:50 000 omfattende strekn. Leirungsvatn-Sterringi, Alt. 1 og 2 inntegnet, også med traséer for anleggsveier.

(4) Tegn.nr. 6487 fra Eidefoss kraftanlegg A/S, kalt Finna-utbygging. Oversiktskart magasinområdet (= Leirungsvatn og Råkåvatn). Målestokk 1:10 000. Ekvidistanse 2 m.

(5, 6, 7) Finndalen (strekn. Vangjen-Sterringi). Utbyggingskart. Endelig utgave. Fjellanger Widerøes A.S. sept 1980. Til kote 900. Målestokk 1:5 000. Ekvidistanse 2 m. (3 blad).

Alternativ 1.

(8) A.S. Eidefoss kraftverk. Finna kraftverk. Oversikt alternativ 1. Ingeniør A.B. Berdal A/S 1979. Sak nr. 1142. Tegn. 001. Målestokk 1:50 000. (Grunnlag: NGO M711, eldre utg.)

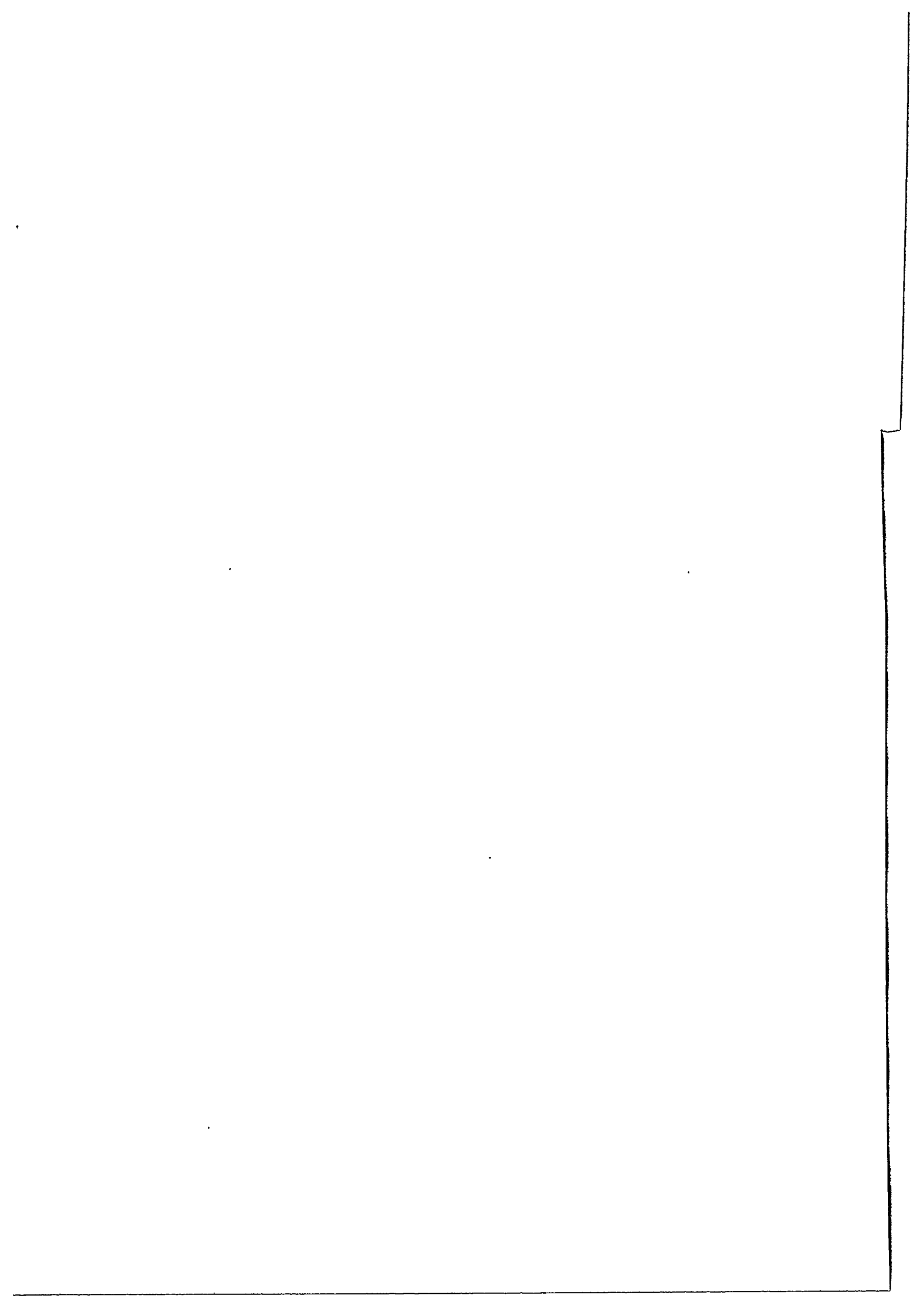
(9) Finndalen (Fjellanger Widerøe A.S. sept. 1980), m. inntegnet plassering av Øvre Finna kraftstasjon, traséer for adkomst- og avløpstunneler, rigg og tippareal samt avløpskanal. Målestokk 1:5 000.

Alternativ 2.

(10) A.S. Eidefoss kraftverk. Finna kraftverk. Oversikt alternativ 2. Ingeniør A.B. Berdal A/S 1979. Sak nr. 1142. Tegn. 002. Målestokk 1:50 000. (Grunnlag: NGO M711, eldre utg.).

(11) Finndalen (Fjellanger Widerøe A.S. sept 1980) m. inntegnet plassering av dam i Indre Finndalen, aktuelt område for plassering av steinbrudd, avløpstunnel, adkomsttunnel, tipp, lukehus inntakssjakt, tilløpstunnel, samt aktuelt område for uttak av filtergrus. Målestokk 1:5 000.

(12) Tegn. 6487 fra Eidefoss kraftanlegg A/S (nr. 4 ovenfor), omfattende Råkåvatn, m. inntegnet dam Råkåvatn, aktuelt område for uttak av tetningsmasser, inntak Skardåi, nedgravd tilløpsrør samt tilløpstunnel.

(11) og (12) er deler av A/S Eidefoss kraftverk. Finna kraftverk. Oversikt naturinngrep alternativ 2. Ingeniør A.B. Berdal A/S. Sak nr. 1142. Tegn. nr. 018.

(13) Økonomisk kartverk, blad B.S.-090.5.2 Hovdkinn. Inntegnet Finna anl.1142: kraftstasjon (v.Næpneset/Grev), til-løpstunnel, svingesjakt og inntak Dipra, tverrslag, riggareal, tippareal, anleggsveg Vetlseter-Tassmyrhaugen, adkomsttunnel, avløpstunnel, riggareal og tippareal Vågåvatn. Målestokk 1:5 000.

Alternativ 3.

(14) Kraftl. Opplandskraft. Aura i Skjåk. Kanal Leirungsvannet-Utletjørn. Ingeniør A.B. Berdal 1954. Sak nr. 161, tegn. nr. 4289. Målestokk 1:2 000.

5. Andre opplysninger om utbyggingsplanene.

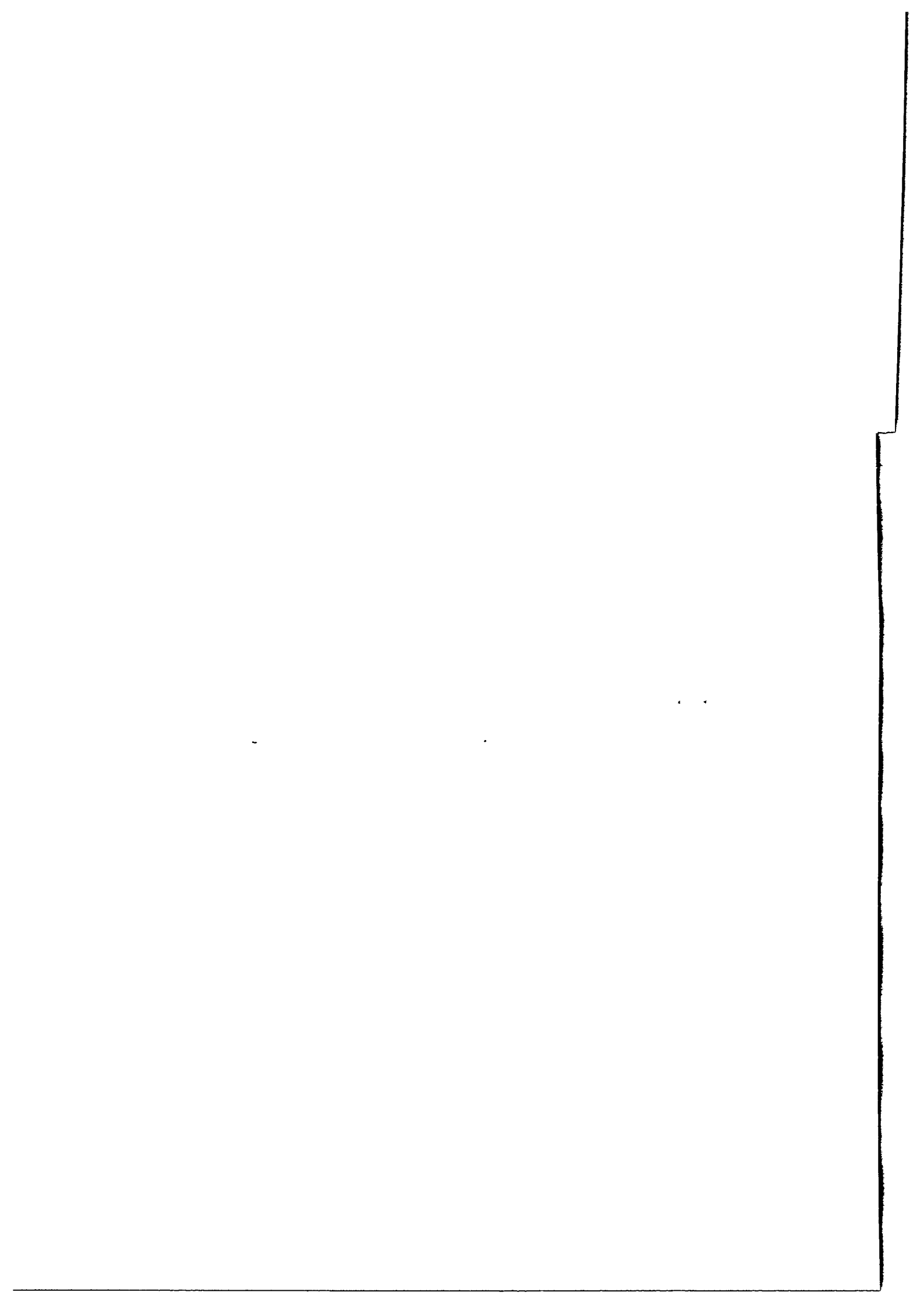
Kartmaterialet utgjorde det viktigste grunnlaget for vår vurdering av hvilke områder det var behov for å undersøke. Det inneholder imidlertid bare få detaljopplysninger om traséer for overføringskanalene fra Leirungsvatn og Råkåvatn, Skardåi og Brettingi, og om traséer for anleggsveier. Detaljplaner for de eventuelle kraftstasjonene ved Koll (Alt. 2) og Staurust manglet også. Disse planene kunne det derfor ikke tas hensyn til ved undersøkelsen.

Unntatt herfra, og altså med i undersøkelsen, er den mulighet at anleggsveien i Finndalen vil følge den nåværende veien innover. Her var det også satt ut stikker i terrenget enkelte steder.

6. Innsats.

Det ble funnet å være hensiktsmessig å dele det planlagte utbyggingsområdet i to, slik at en del omfatter områdene i fjellet nord og nordøst for Finndalen, fra Brettingi vestover til Aursjøen. Dette området ble undersøkt av mag.art. Helge Braathen og stud.mag.art. Frode Jacobsen, se rapport fra Braathen.

Resten, d.v.s. aktuelle områder i Finndalen, ved Skjerva og ved Næpneset, ble undersøkt i tidsrommet 29.6.-24.7. av mag.art. Einar Østmo og stud.philol. Jo Chr. Daniel Lohne-Knudsen.

7. Metode.

Undersøkelsen foregikk ved synfaring i terrenget. Som støtte ved påvisning av tidligere kjente fortidsminner hadde vi de omtaler av disse som finnes i Universitetets Oldsaksamlings topografiske arkiv. Noen fortidsminner ble også påvist av herredsagronom Jakob Brekken, Vågåmo. Se forøvrig under de enkelte registreringene.

Prøvestikk ble tatt i mulige boplassområder og i groper som kunne tenkes å inneholde trekull. Alle positive funn ble beskrevet på stedet, avmerket på flyfoto og målt inn i forhold til kjente punkter i landskapet, samt fotografert. Funnene ble nummerert etter flyfoto, fortløpende på hvert blad. Med enkelte unntak (se avsnitt 5) er det bare de områder som er aktuelle for utbygging, som er undersøkt.

8. Undersøkelser i Finndalen.

Ved Klomsroi finnes det et større antall hustuffer. De er første gang nevnt i et brev fra Andr. M. Lundh 14.11.1952. Anne Stine Ingstad foretok en undersøkelse av tuftene i 1960 (innberetning i top.ark., U.O.).

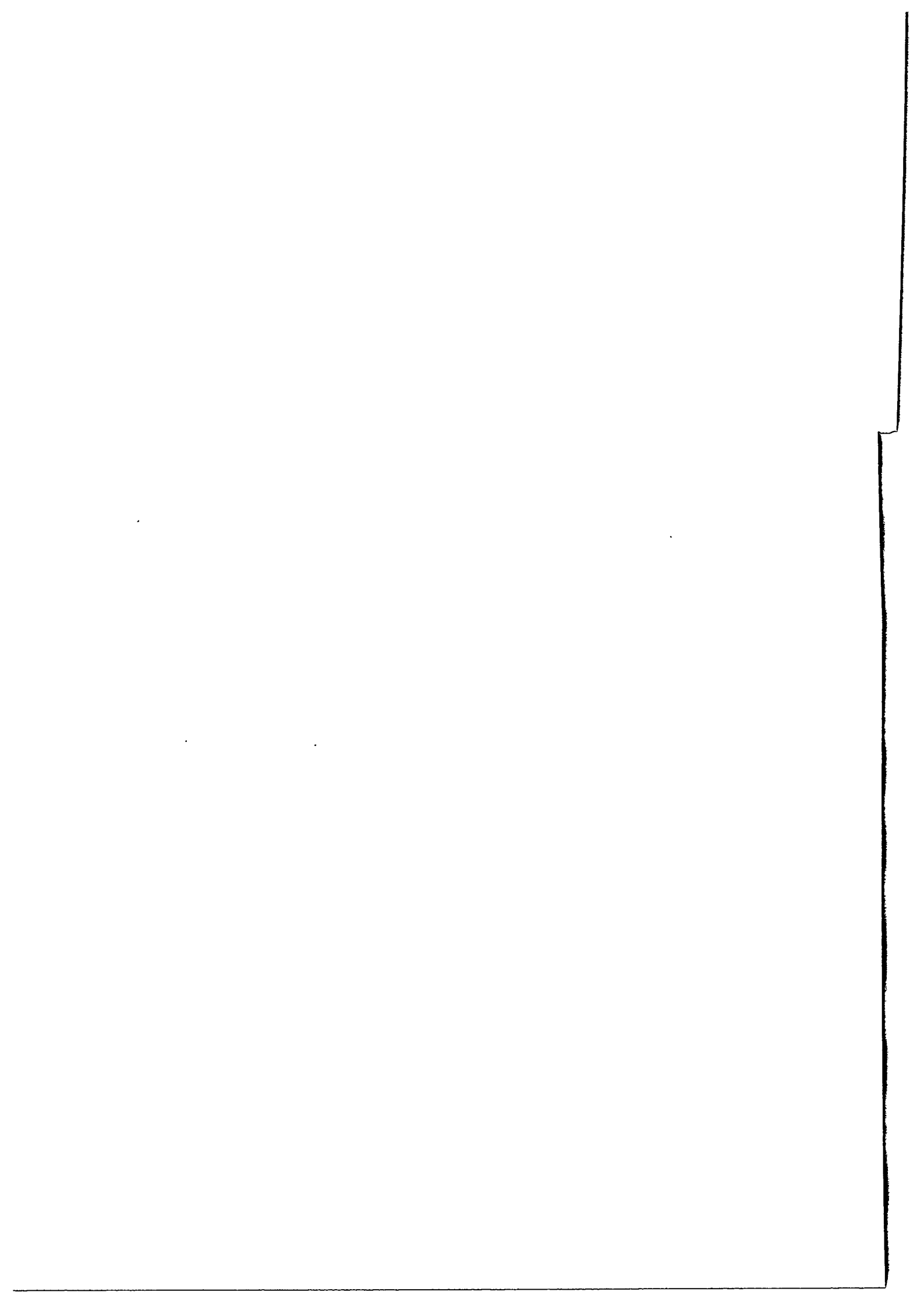
Jakob Brekken nevner i et brev datert 23.2.1963 "mange fangstanlegg" og "rekker av graver og på somme steder en kombinasjon av graver, murer og bogestiller", i området Ryggehø-Råkåvatn i Finndalsfjellet. Brevet følges av et kart i målestokk 1:300 000.

I top.ark., U.O. ligger det også innberetninger om befaringer i Finndalen, foretatt av Irmelin Martens i 1962 og 1968 (omtaler fortidsminnene med nr. 3, 4, 5 og 9 i listen nedenfor, pkt. 12), samt av Martin Blindheim og Charlotte Blindheim i 1969 (omtaler først og fremst tuftene ved Klomsroi).

En del fortidsminner (nr. 3, 4, 5, 9 og 10) er også omtalt i brev fra herredsagronom Jakob Brekken (brev datert 22.4.69 og 16.5.70).

9. Sagn om eldre tider i Finndalen.

Herredsagronom Jakob Brekken gjenga de sagn han kjente om Finndalen. Hovedinnholdet følger her.

Det var en gang et vann i Finndalen, Finndalsvatnet, det strakte seg fra Odden innover til Sterringi og var et godt fiskevann. Det ble tappet ut i en svær flom før Svartedauen. Også senere var det godt fiske i Finndalen, inntil det ble ødelagt av flommen i 1934.

Før Svartedauen var det fast bosetning på tre gårder i Finndalen, nemlig på Sterringi, Selbu og et sted som ble kalt Gymerstad, og som lå på sydsiden av dalen mellom de to små elvene Nordre og Søndre Gymergrovi: de kommer ned fra fjellet 1-2 km V (SV) for Breidstulen. Etter Svartedauen var det bare én mann igjen i dalen. Han bodde på Sterringi, og dro over fjellet til slektninger på Lesja da han var blitt alene igjen i dalen.

Setra på Sterringi lå tidligere på N-siden av elven, den ble flyttet til S-siden der den nå ligger på 1700-tallet.

10. Flyfotos.

Registreringene er avmerket på flyfotografier. De seriene som er brukt, er oppgave 248. E.N. i billedmålestokk 1:15 000, opptatt av NOR flyselskap A/S 11.7.1964 (dekker Finndalen fra Breidstulen og Ø-over), og 6539 i billedmålestokk 1:7 500, opptatt av Norsk luftfoto og fjernmåling I/S 11.9.1980 (dekker Finndalen fra ca. 1 km V for Vangjen til ca. 2 km Ø for Sterringi.

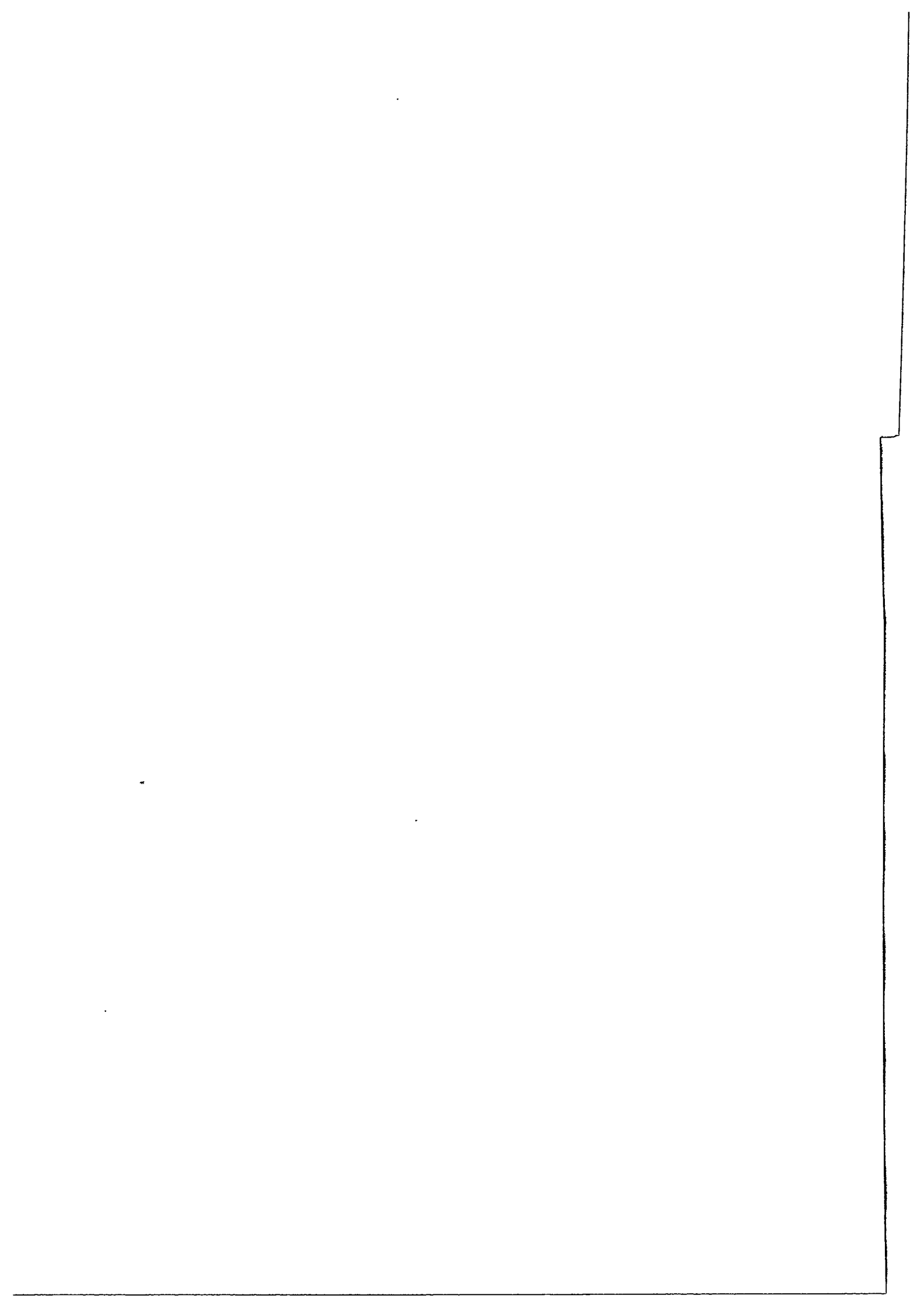
11. Nummerering av registreringene.

De enkelte registreringene er oppført i topografisk orden, fra Ø til V i Finndalen, og nummerert fortløpende. De har dessuten et nummer innenfor det flyfotoblade de er avmerket på, f.eks. 6539 K17 (flyfoto) R7 (registreringsnr.). Endelig er det henvist til avmerking på tilgjengelige kart.

12. Registrerte fortidsminner.

1. Mulig gravhaug (usikkert fortidsminne). 248-415 R1. Kart: Pl.1.

Beskrivelse. Rund haug, uklart markert, nokså tydelig i terrenget. Den synes å være bygget av jord og stein, og er kledd med gress og lyng. Diameter ca. 4 m, høyde $\frac{1}{2}$ m.

Beliggenhet. Haugen ligger på (d.v.s. 1 m fra kanten av) en terrasse og Finna. I sitt hovedsakelig V-Ø-gående løp gjør Finna her en sving mot NØ før den igjen renner Ø-over. Haugen ligger rett opp for denne sistnevnte sving. N for haugen stiger terrenget bratt opp mot flaten 6 m høyere. Haugen ligger derfor i Finnas elvedal.

Terrenget er bevokst med bjerk, vier, einer, gress og lyng. Utsikt mot Finna, setra Finndalen i SØ og Skårvangen i Ø.

Avstand til elven i SØ ca. 40 m, til broen over Gjerdingåi i VNV 300 m.

Usikker gravhaug.

Fotografier: L2618 nr. 10 og 12.

2. Gravrøys.

248-415 R6. Kart:Pl.1.

Beskrivelse. Uklart markert rund gravrøys. Tydelig i terrenget. Bygget av 0,15-0,7 m store steiner. Kledd med lav, mose, lyng og dvergbjerk. I sentrum et uregelmessig krater.

Røysas diameter 6 m, høyde 0,6 m. Kraterets diameter ca. 1 m, dybde $\frac{1}{2}$ m. Terrenget heller slakt mot S, og er flatt. Her finnes lyng, mose, litt einer og dvergbjerk. Utsikt utover og innover Finndalen.

Avstand til broen over Gjerdingåi i NØ er 210 m, til veien gjennom Finndalen i NNV 110 m.

Fotografier: L2618 nr. 15.

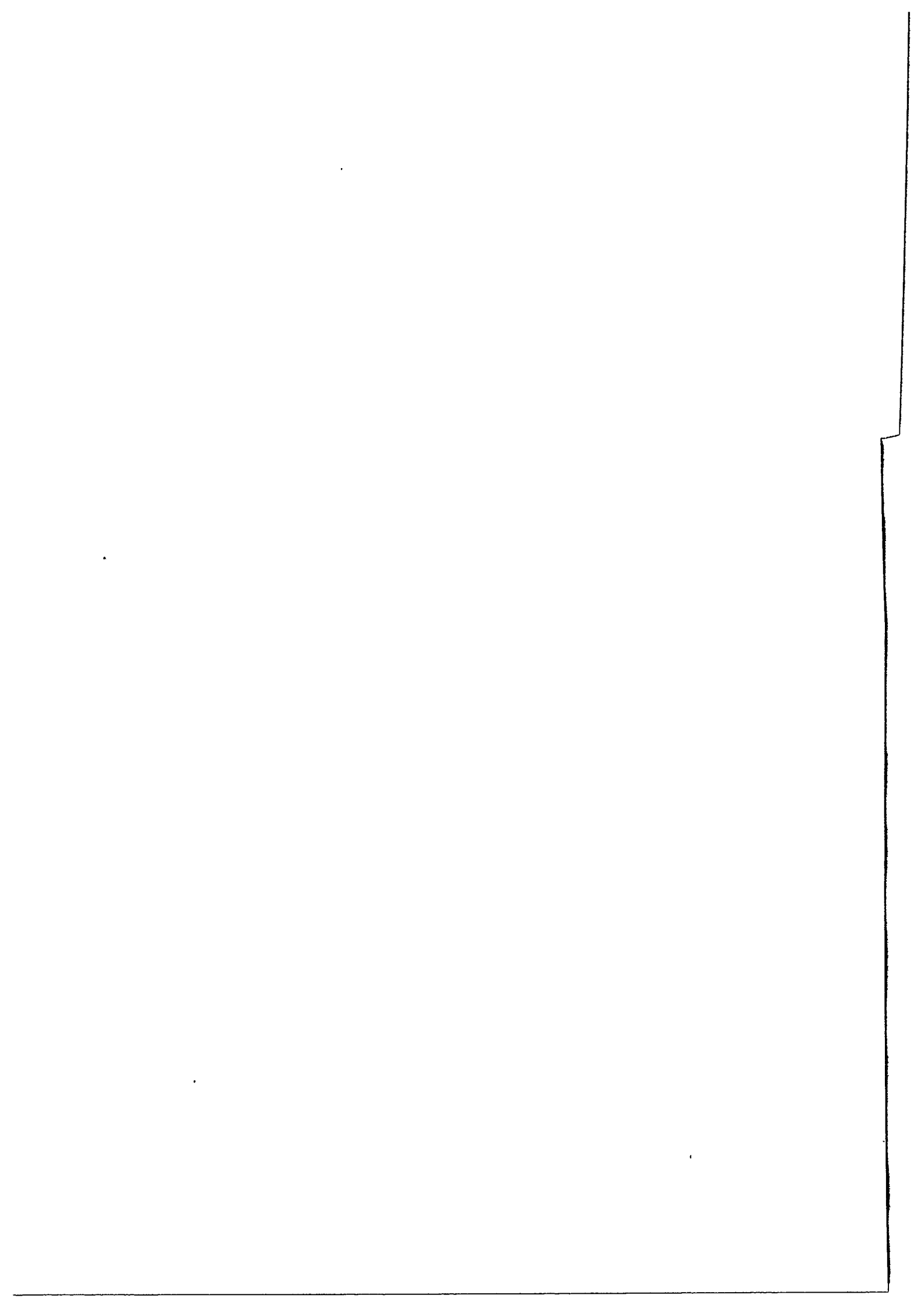
3. Gravhaug.

248-415 R5. Kart:Pl.1.

Tidligere omtalt i innberetning fra Irmelin Martens 1.8.1968.

Beskrivelse. Klart markert rund gravhaug. Tydelig i terrenget. Synes bygget av jord og stein. I sentrum et rundt krater. Bevokst med gress, lav, lyng og litt einer. Haugens diameter ca. 8 m, høyde ca. 1 m. Kraterets diameter 1,5-2 m.

Haugen ligger helt ute på terrassekanten mot Finnas elveleie og ved SØ-hjørnet av setervollen ved Odden. Avstand til Finna i S ca. 18 m, til broen og Gjerdingåi i NØ ca. 400 m.

4. Steinalderboplass. Finndalen I.

248-415 R4. Kart:Pl.1.

Tidligere omtalt i brev fra Jakob Brekken, og i innberetning fra Irmelin Martens 1.8.1968.

Beskrivelse. Fra Martens' innberetning: "S for Odden seter ligger en stor flat slette som strekker seg østover til munningen av Gjerdingåi. Sletten avgrenses av Finna både i V og S, idet elva gjør en stor bue. Et stort felt på slettens vestre del er dyrket opp.

Boplassen ligger ved elvekneet SSV for den vestligste setra. Sletten er flat og jevn, med en grunn N-S-gående senkning nær gjerdet mot vollen. I S er det en bratt 4-5 m høy gressskråning ned til elva, i V er fallet slakere, og videre nordover ligger det et belte med mer tuet mark langs bredden. Mot Ø er det slakt fall ned mot en grunn senkning som ser ut som et uttørket bekkeleie. Videre østover er det bare en få meter bred flate mellom elvebakken og den dyrkede vollen."

Boplassens utstrekning er vanskelig å anslå, kanskje ca. 40 m Ø-V og ca. 20 m N-S. Avstanden til veien i N er ca. 240 m. Fotografi: L2617 nr. 5.

Funn:

1 avslag av grønnliggrå kvartsitt. St.m. 45 mm.
F. i raskanten mot elven 2.7.1981.

5. Steinalderboplass. Finndalen II.

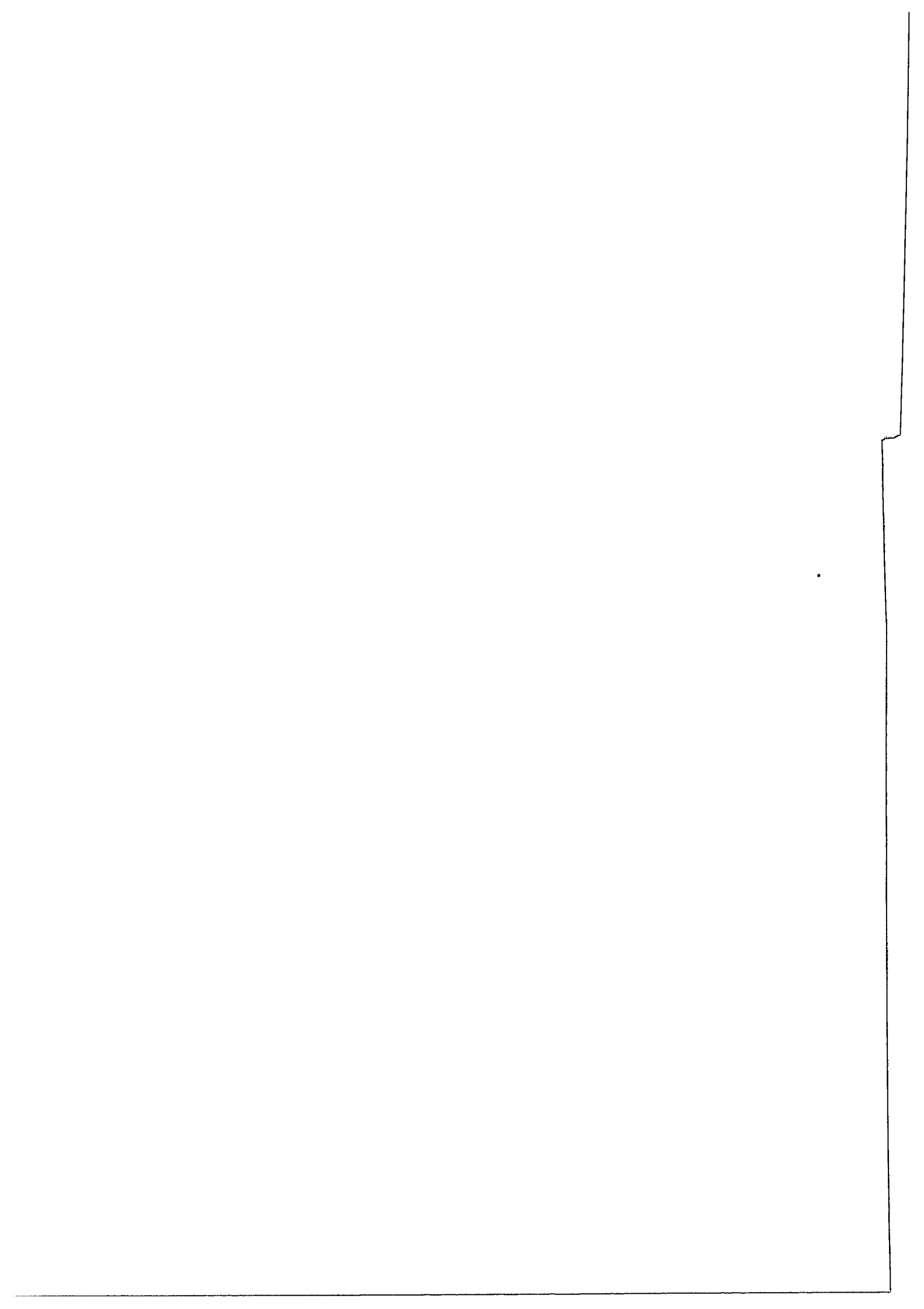
248-415 R2. Kart: Pl.1.

Tidligere omtalt i brev fra Jakob Brekken og i innberetning fra Irmelin Martens 1.8.1968.

Beskrivelse. Fra Martens' innberetning:

"Finndalen II, Odden seter. Boplassen ligger på en slette med skrinn gressvekst ved elvekneet like V for den vestligste seteren. Der er en flate som skråner slakt ned mot elva, avstanden fra terrassens forkant til elvebredden er 30-40 m. Like nedunder kanten går gamlevegen, og det står ennå igjen en melkerampe på oversiden. Terrassens lengde fra gjerdet mot setervollen til et uttørret bekkedrag nær veien er ca. 50 m."

Melkerampen er borte nå. Boplassen strekker seg bort til en

bekk som renner under veien og ut i Finna i V-kant av det området Martens beskriver, og fortsetter muligens på V-siden av bekken.

Boplassens utstrekning kan anslås til ca. 100 m NV-SØ og ca. 25 m N-S.

Fotografier: L2617 nr. 5, L2619 nr. 15-16.

Funn:

4 avslag (st.m. 16-26 mm) og 11 andre stykker (kan kalles kjerner) (st.m. 4-69 mm), alt av grønnlig grå kvartsitt. F. på boplassen 2. og 9.7.1981, de fleste i en raskant mot bekken.

6. Gravhaug.

248-415 R3. Kart:Pl.1.

Ikke beskrevet tidligere.

Beskrivelse. Lav, oval eller noe uregelmessig jordblandet røys. Klart markert og tydelig i terrenget. SV-NØ l. 3 m, SØ-NV br. $2\frac{1}{2}$ m. H- 0,25 m.

Haugen ligger 20 m NØ for bredden av Finna umiddelbart etter at denne har svingt S-over V for Odden seter. Avstand til veien i NNØ er 45 m.

Haugen ligger i den gresskledde, slake bakken ned mot Finna, kant i kant med og nedenfor et overgrodd veifar som svinger N-over mot den nåværende veien.

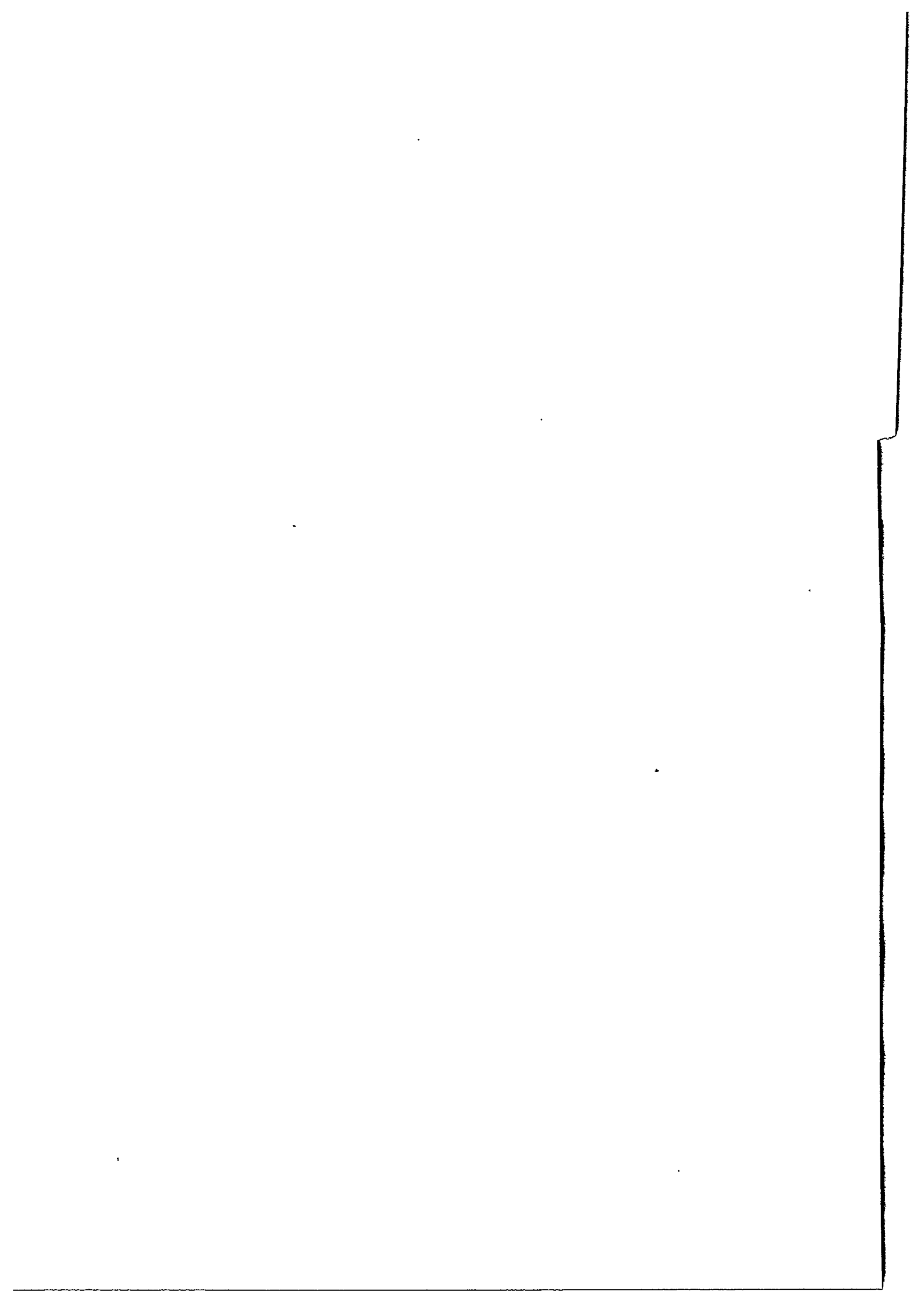
Kan være noe usikker som fortidsminne.

Fotografier: L2618 nr. 13.

7. Bautastein (reist stein).

6539 A17 R1. Kart:Pl.2.

Steinen er ca. 1 m høy, 0,4 m bred og 0,1-0,15 m tykk. Tverrsnittets lengderenting er orientert NNØ-SSV. Steinen er noe bevokst med lav. Den har ingen spor av innskrift e.l. såvidt vi kunne se. Den står, ikke helt støtt, i en uregelmessig røys av tildels stor stein (opptil 70 cm store). Røysas tverrmål er ca. 4 m. Avstand fra steinen til nærmeste hus på Sterringi i SV er 745 m. Avstand til broen over Finna i V er temmelig nøyaktig 1 km.

Ca. 2 m NØ for steinen står en mindre (3/4 m høy) stein mer eller mindre rett opp, i røysas utkant.
Uviss alder, usikkert fortidsminne.

8. Område med hustufter og hauger.

6539 A15 R2. Kart:Pl.3.

På N-siden av Finna, overfor og like Ø for Sterringi, ligger en gresskledd voll fra elven og oppover. Utstrekning SV-NØ ca. 190 m, SØ-NV ca. 120 m. Her lå Sterringi seter før i tiden, ifølge herredsaagronom Jakob Brekken. Innenfor dette området ligger atskillige hustufter, noen med grøfter i bakken etter veggstokker. De siste har gjerne forsenket gulv. Tuftenes størrelse er opptil 7x5 m. Rester av steingjerder finnes i kanten av området. Rydningsrøys er her også.

2 mulige gravhauger er markert med stikk på flyfoto 6539 A15.
Lengst i SØ ligger:

I. Oval røys, orientert NV-SØ, lengde 3 m, bredde 2 m, høyde 0,6 m. Klart markert og tydelig i terrenget. Synes å ligge på en nærmest rektangulær steinlegning med utstrekning 3,5 m NØ-SV, 3 m NV-SØ. Kan også være rydningsrøys.

Avstand til broen over Sterringi i VSV 575 m, til veien i SSV 90 m.

38 m NV for I ligger:

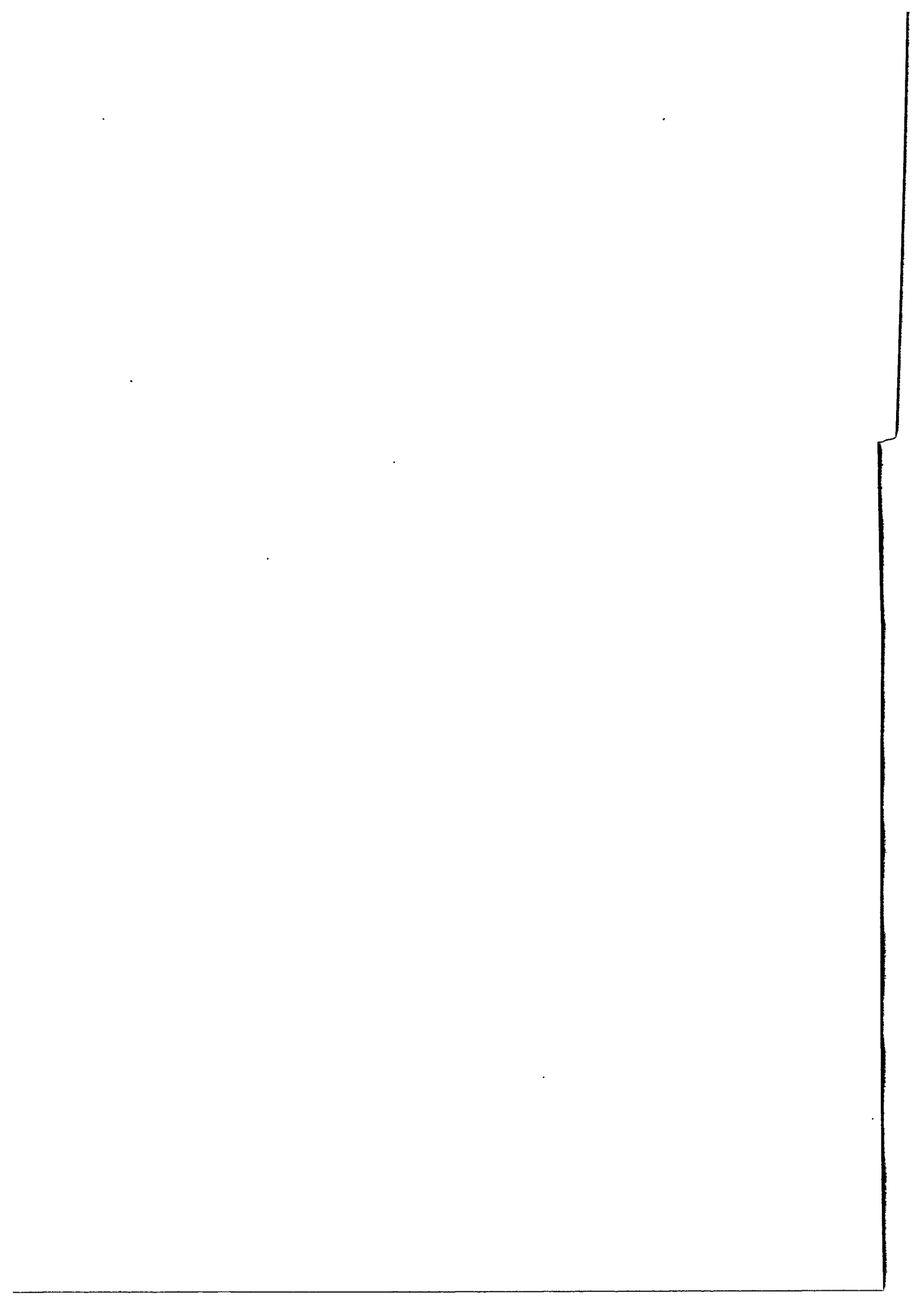
II. Rund, gresskledd haug, uklart markert, ikke så tydelig i terrenget. Diameter ca. 4 m, høyde 0,5 m. Haugen er noe avflatet på toppen. Kan være en naturdannelse. Avstand til broen over Sterringi i VSV 530 m, til veien i SSV 110 m.

Beskrivelse av tufter. S-siden av veien.

A. 4 hjørnesteiner til et laft, ca. 4x4 m. Ligger 5 m S for veien og 60 m fra bekken i NØ, som avgrenser vollen i den retningen.

B. Rektangulær, forsenket hustuft. 2x3 m. 3 m S for veien, ca. 10 m Ø for A.

C. Usikker, forsenket tuft. Ca. 4x4 m. 1 m S for veien. Ca. 3 m Ø for B. Foruten disse tuftene er det spor etter torvuttak i området.

Langs N-siden av veien.

D. Rektangulær, forsenket tuft, orientert VNV-ØSØ, 9x4 m.
20-25 m N for veien, ca. 50 m Ø for bekken.

6 m ØSØ for D:

E. Tuft med veggriller, 7x6 m ØSØ-VNV. Veggen ned mot veien (S-veggen) har "båsinndeling". Ca. 22 m N for veien.
20-100 m Ø for bekken og inntil ca. 25 m N for veien er det også flere merker etter store og små torvuttak.

På resten av vollen N for veien.

Lengst i N ligger:

F. Forsenket tuft. SØ-NV 6 m, SV-NØ 4 m. Inntil 0,4 m dyp.

4 m SØ for F ligger:

G. Forsenket tuft med veggriller og benker (0,7 m brede, 0,2 høye) innenfor i Ø, N og V. Ø-V 4 m, N-S 3 m. Fortsetter kanskje enda 3 m mot S, med noe lavere gulv og hjørnesteiner.

22 m ØSØ for G ligger:

H. Grunnmur. 7 m Ø-V. 5 m N-S. Inntil 0,7 m høy, men gravet ned 0,2 m på oppsiden (i N).

8 m SV for H ligger:

I. Rektangulær tuft med veggriller. N-S 3 m, Ø-V 2 m. bred og 0,15 m høy voll utenfor i V, Ø og N?

10 m VNV for I ligger:

J. Rektangulær tuft med veggriller. Ø-V 5 m. N-S 7 m. Nær Ø-kanten en steinrøys, D. ca. 2 m.

6 m SSV for J ligger:

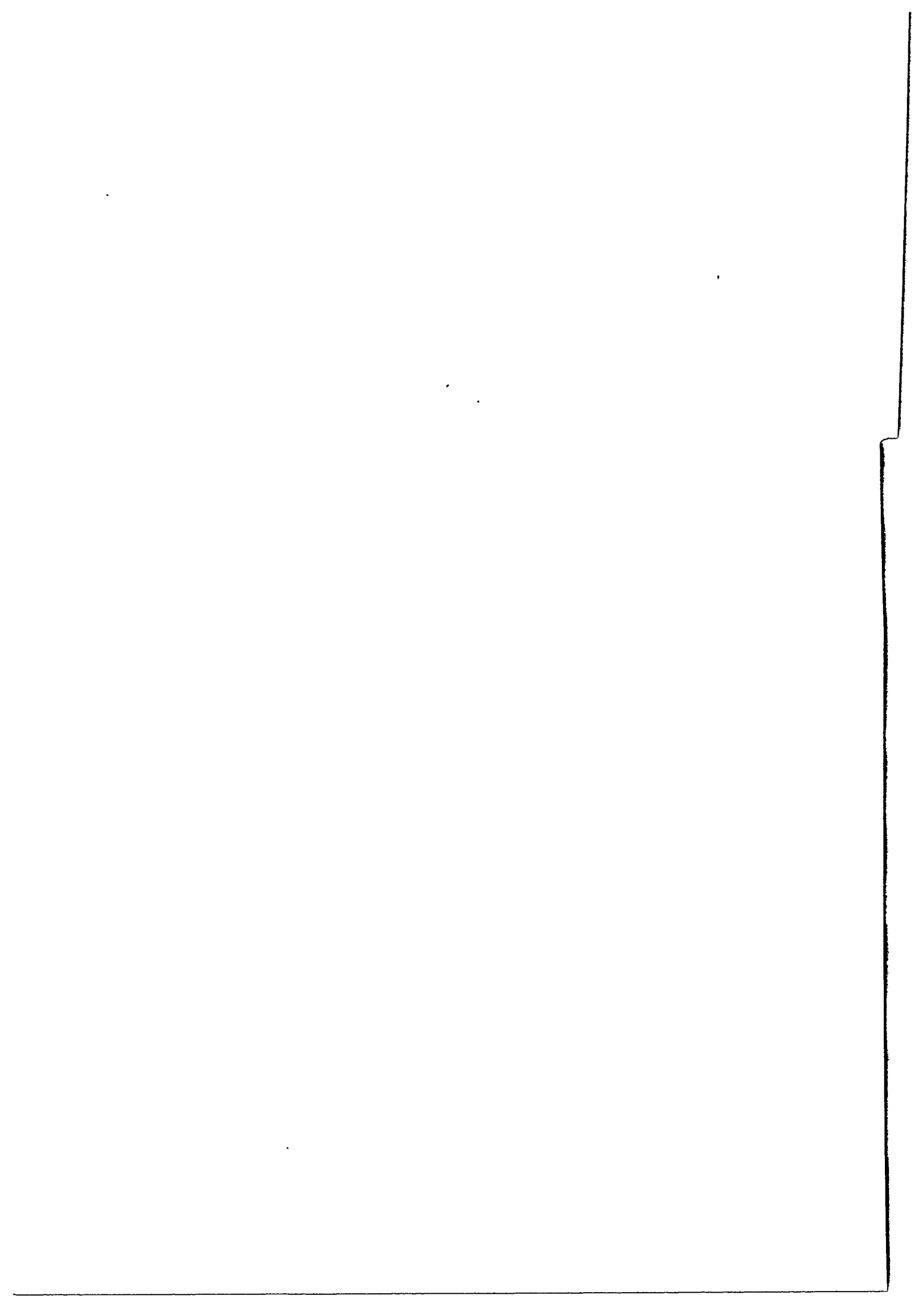
K. Rektangulær, forsenket tuft. NNØ-SSV 6 m, ØSØ-VNV 3,5 m.

4 m S for K ligger:

L. Rektangulær tuft, inngravet i N, grunnmur i S. Spor etter indre oppdeling. ØSØ-VNV 9 m, SSV-NNØ 8 m.

8 m V for L ligger:

M. Rektangulær tuft med veggvoller i N-lige halvdel og syllstein i S-lige. ØSØ-VNV 4 m NNØ-SSV 7,5 m. Den henger kanskje sammen med

N. Rektangulær tuft i forlengelsen av M mot SSV. (7 m VNV for I). Forsenket. NNØ-SSV 5 m, ØSØ-VNV 7 m.

2 m SV for J ligger:

O. Rektangulær tuft med veggriller. I Ø en forsenkning (grøft) NNØ-SSV, 2 m bred og 0,5 dyp. ØSØ-VNV 6 m NNØ-SSV 4 m.

12 m V for O ligger:

P. Rektangulær forsenket tuft. ØSØ-VNV 5 m, NNØ-SSV 3 m.

11 m NV for P ligger:

Q. Noe uklar tuft med grunnmur. ØSØ-VNV 6 m. SSV-NNØ 4 m.

I tillegg til det som er omtalt, finnes det i området flere mer eller mindre tydlige voller og fordypninger, hvorav noen kan være tovtak, andre kanskje tufter. Rydningsrøyser finnes det også, som nevnt, flere av.

Haugene I og II må regnes som usikre fortidsminner. Hustuftene er forsåvidt sikre nok, men av uviss alder og derfor usikre som fortidsminner. Man bør nok ikke utelukke at noen av dem kan være eldre enn 1536.

Fotografi: L2617 nr. 10.

9. Steinalderboplass. Finndalen III.

6539 A15 R1. Kart: Pl.3 og 4.

Tidligere omtalt i brev fra Jakob Brekken og i innberetning fra Irmelin Martens datert 1.8.1968.

Beskrivelse. "Boplassen ligger på N-sida av Finna, på en grushaug like Ø for brua ved Sterringi." (Martens). Veien Ø-fra svinger S-over i kanten av haugen og inn på broen. Boplassens utstrekning er ca. 30-40 m². Gressvegetasjon.

Funn:

2 avslag av grå kvartsitt, 9 og 13 mm store.

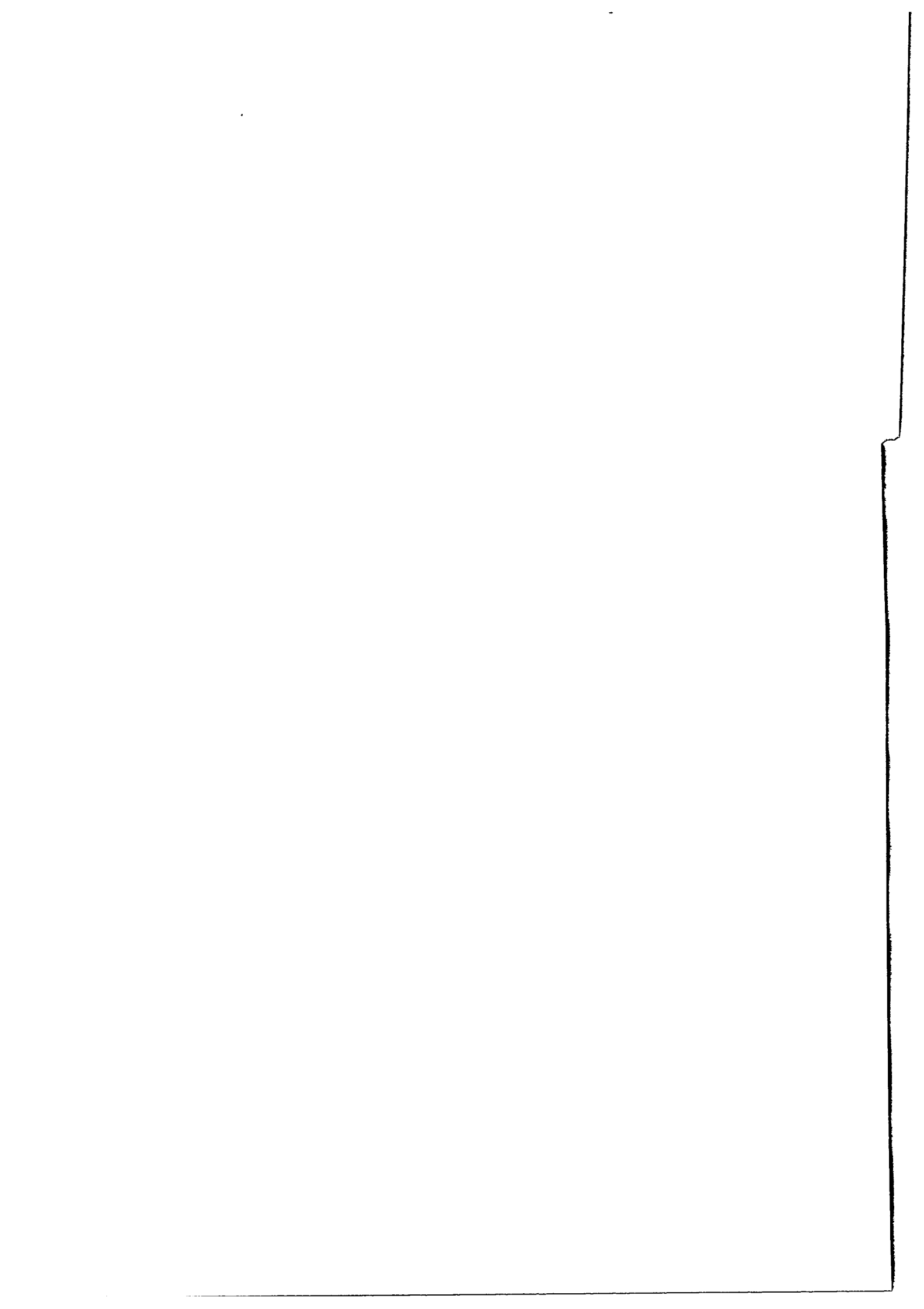
F. 8.7.1981.

Fotografier: L2618 nr. 4 og 5.

10. Steinalderboplass. Finndalen IV.

6539 A15 R3. Kart:Pl.4.

Omtalt i brev fra Jakob Brekken 22.4.1969.

Beskrivelse. Boplassen ligger på N-NV-kanten og på toppen av en morenerygg kloss S og opp for Veåen gjennom Finndalen, ca. 40 m Ø for hytte ved Reinskinn V for Sterringi. Avstand til broen over Sterringi i ØNØ 725 m. Furuskog og lyngvegetasjon.

Boplassen ble identifisert ved funn av slåtte kvartsittstykker på eksponerte steder. Boplassens utstrekning kan anslås til 50 m Ø-V og 20 m N-S.

Funn:

1 avslag med bølget retusj. St. mål 29 mm. 37 avslag fra 7 til 51 mm store. Alt av grønnlig grå kvartsitt.

F. 2. og 8.7.1981.

Fotografier: L2618 nr. 7 og 9.

11. Bautastein (reist stein).

6539 A09 1. Kart:Pl.5.

Reist stein, høyde 0,5 m, bredde 0,3 m, tykkelse 0,1-0,2 m. Steinen står kloss i S-kanten av en sti over en morenehaug S for Finna, i furuskog. Avstand til veien i NV 35 m, til hytta ved Reinskinn i Ø 3095 m.

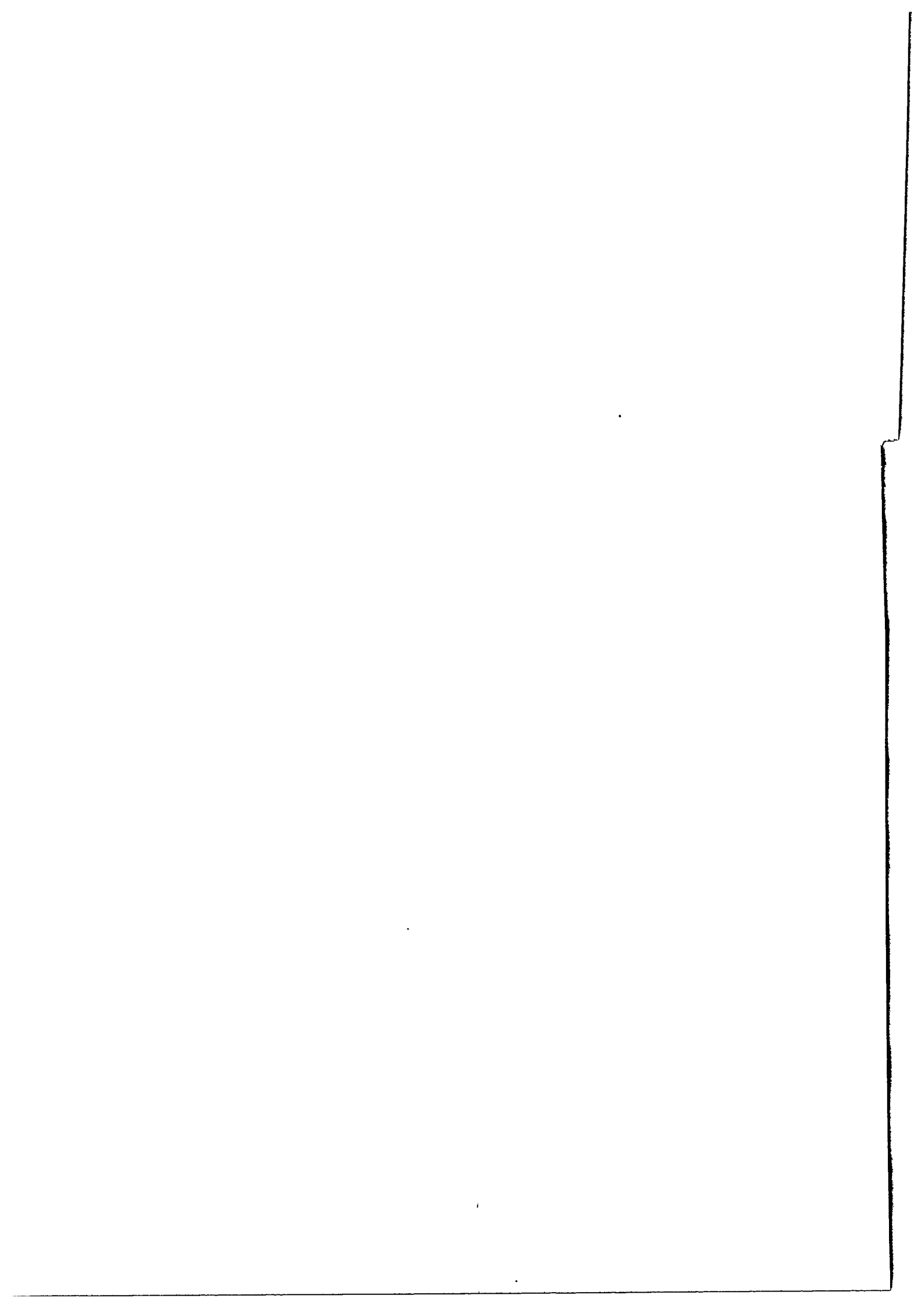
13. Andre observasjoner.

Også ved Melbu Ø for Sterringi finnes det tufter, ved vårt besøk der så vi ca. 10 stykker.

En tur innover dalen på S-siden for å lete etter sagnets "Gymmerstad" ble resultatløs hva positive funn angår. Et parti på noen mål mellom N og S Gymmergrovi var tørrere enn de ellers temmelig myrete omgivelser og syntes å være det eneste sted som kunne være egnet til bebyggelse. En grundigere ettersøking enn den vi hadde tid til å foreta, kan eventuelt gi mer positive resultater.

14. Konfliktpunkter i forhold til kjente utbygningsplaner.

Den mulige gravhaugen, reg.nr. 1, kan muligens bli berørt av planene om et reguleringsmagasin nederst i Finndalen, mellom Odden og Klomsroi (Alt. 1). For øvrig er det først og fremst en omlegging av veien innover dalen til anleggsvei som kan komme til å berøre registrerte fortidsminner, nemlig (ved moderat omlegging) nr. 5, 6, 7, 8, 9, 10 og 11. Primært bør vel veien legges slik at dette unngås. Antagelig bør alle

de registrerte fortidsminnene undersøkes nærmere før fredningen eventuelt heves.

15. Finndalens kulturhistorie.

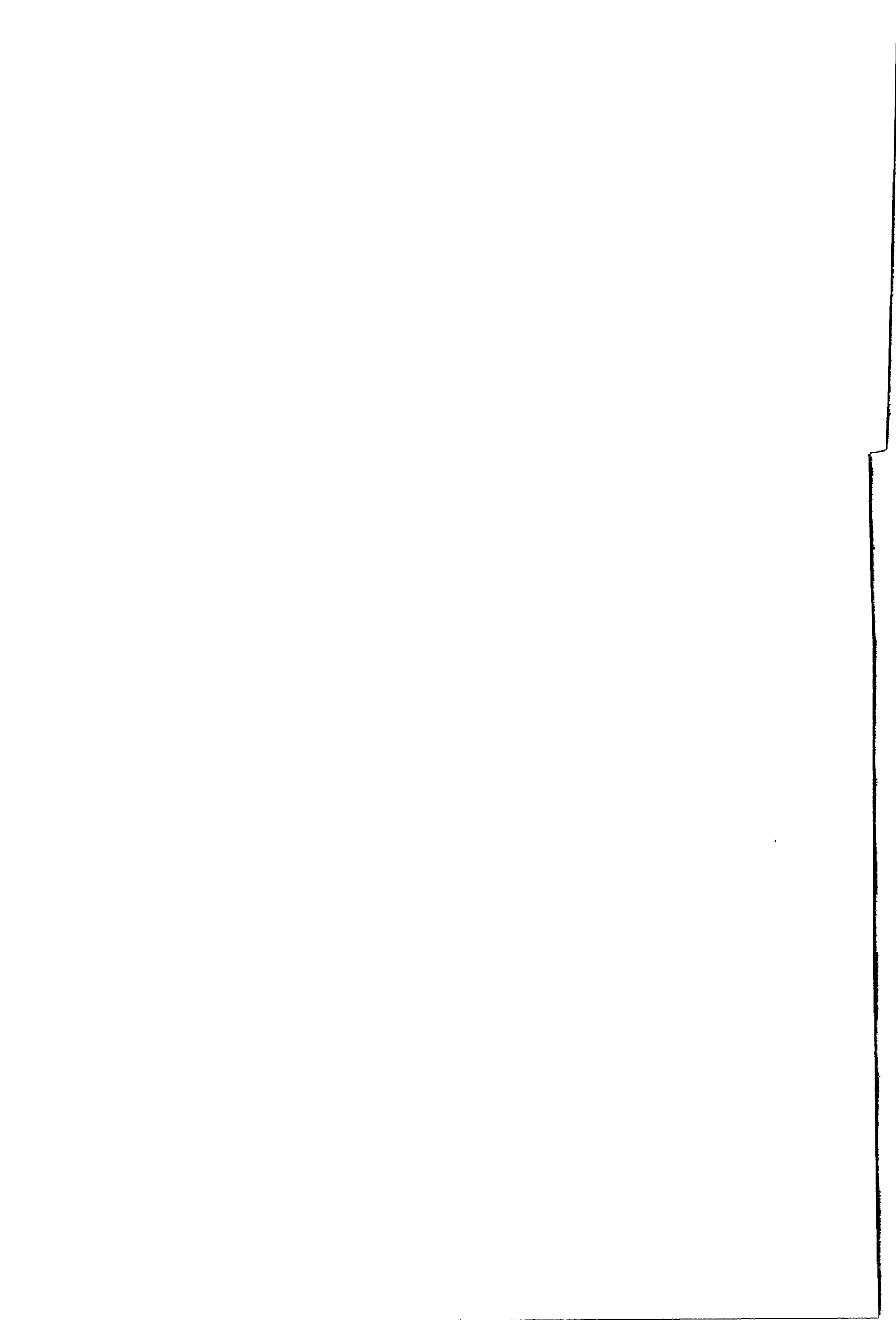
De fortidsminner vi har registrert, må undersøkes nøyere før man kan uttale seg nærmere om det bidrag de kan gi til kunnskapen om Finndalens kulturhistorie. Det må dessuten understrekes at dalen ikke er fullstendig registrert; det kan ligge mange fortidsminner utenfor de områdene vi har undersøkt. Særlig kan man formodentlig vente å finne fangstanlegg i liene ovenfor dalbunnen.

Ø. Mølmens undersøkelser i disse strøkene har gjort det klart at det finnes slike anlegg også i Finndalen, først og fremst i fjellet på nordsiden (Høigård Hofseth u.å., s. 23 ff.).

Noen betraktninger kan vel allikevel gjøres. Steinalders virksomhet i dalen har vi spor etter i form av boplassene Finndalen I-IV. De funn som er gjort, gir liten mulighet for å datere boplassene nærmere, men helst ville en vel vente dateringer til yngre steinalder. Den gjennomgående mangelen på flint viser vel at vi befinner oss et godt stykke vekk fra de strøk som hadde de mest intime kontakter med kysten og sydligere trakter.

Boplassenes beliggenhet er ikke uten interesse. Hvis sagnet om "Finndalsvatnet" er riktig, må Finndalen I og II ha ligget ved utløpsosen i vannets østende, og Finndalen III og IV ved innløpsosen i vestenden. Slik bliggenhet er karakteristisk for steinalderens boplasser overalt i fjellet, og kan vel i alminnelighet settes i sammenheng med at folk kjente reinens trekkruter og utnyttet de gode fangstmuligheter denne kunnskapen ga.

Det er påfallende at minner fra bronsealderen og den tidlige jernalder er vanskelige å påvise overalt i fjellet. Det er lite trolig at dette skyldes at fjelltraktene lå fullstendig øde i så lang tid. Det finnes da også tegn på at folk har holdt til i denne delen av landet i bronsealderen. I Nordherad i Vågå, på nordsiden av Vågåvatnet, finnes det således minst fem lokaliteter med helleristninger av bronsealdertype -

riktignok bare i form av skålgroper (Brekken 1969). Det nærmeste funnet av en metallgjenstand fra bronsealderen, ble gjort for noen år siden ved Nyveien rett overfor Sandbu i Vågå, på sydsiden av dalen (Johansen 1981, s. 42).

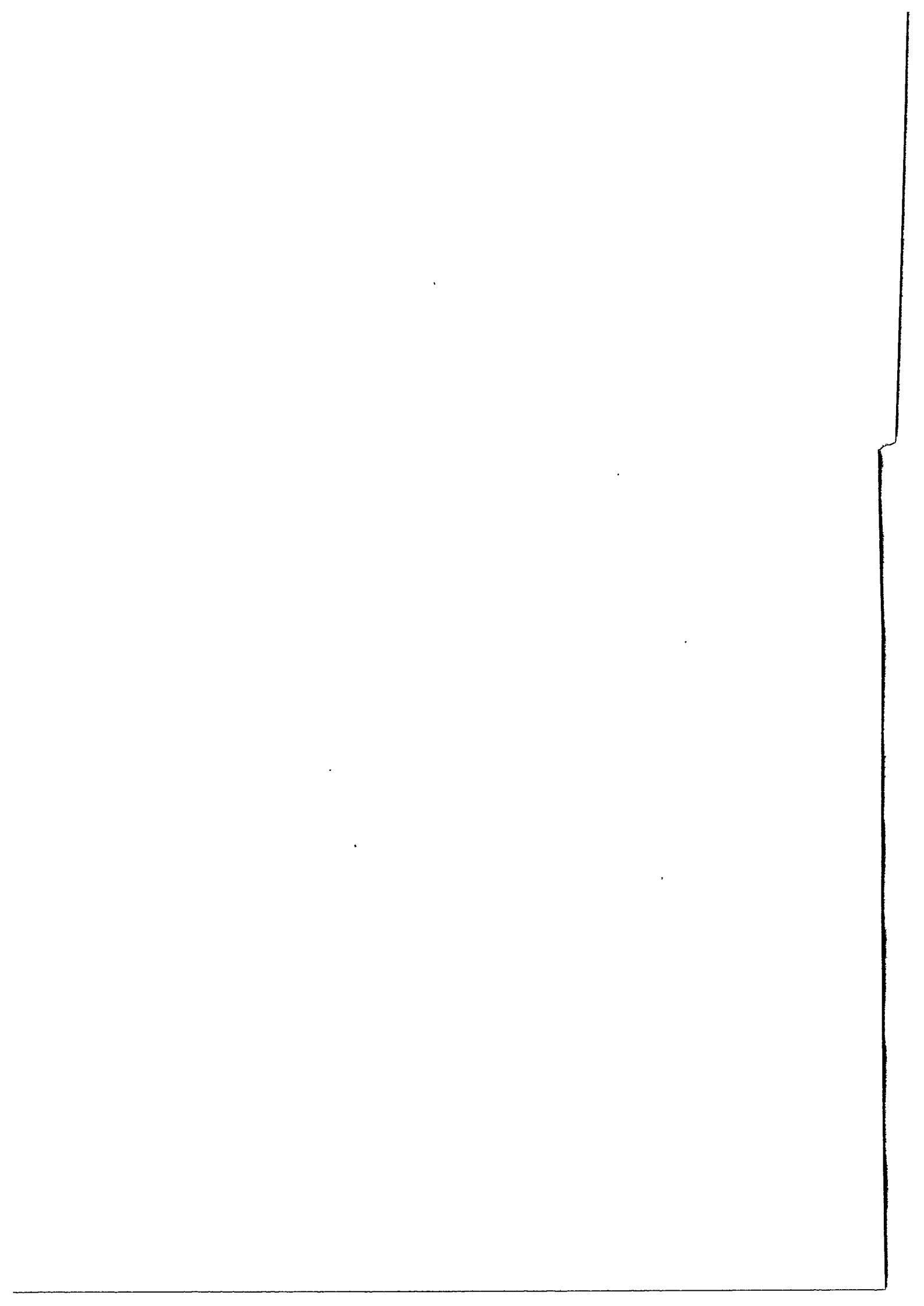
Helst er det vel slik at vi ennå ikke har lært oss nok om bronsealderens minner i fjellet til at vi har særlig lett for å finne dem.

Villreinforeskomstene ble beskattet også i jernalderen, slik man kan se det av de omtalte fangstanleggene og av funn av bortskutte piler - noen slike er kjent også fra fjellstrøkene omkring Finndalen, (Høigård Hofseth n.å., s. 22). Dessuten kan det vel tenkes at folk hadde dyr på fjellbeitene i jernalderen. De gravhaugene vi har funnet, kan kanskje ha tilknytning til et bondemiljø - eller de kan være det siste hvilested for noen av fjellets fangstmenn. Bare utgravninger kan gi svar på hvilken av mulighetene som er riktig.

Ellers vet vi ikke noe nøyaktig om når setringen kom i gang her. Sagnet kan, som vi har hørt, fortelle om fast bosetning i Finndalen i høymiddelalderen - igjen må det utgravninger til, skal vi få noe mer å bygge på. I allfall kan vi vel regne med at setringen går tilbake til middelalderen, hvis den ikke er enda eldre. Anne Stine Ingstad foretok i 1960 utgravning av en hustuft ved Klomsroi. Undersøkelsen ga ikke grunnlag for særlig sikre slutninger, men hun mener "det er sannsynlig at denne tuften skriver seg fra middelalderen eller noe senere. Tilbake i vikingtiden når den neppe." I tuften fant hun noen få jernnagler og andre jernfragmenter, samt et lite stykke av et kleberkar. (Rapport fra Anne Stine Ingstad i top.ark., Univ. Oldsaksamling).

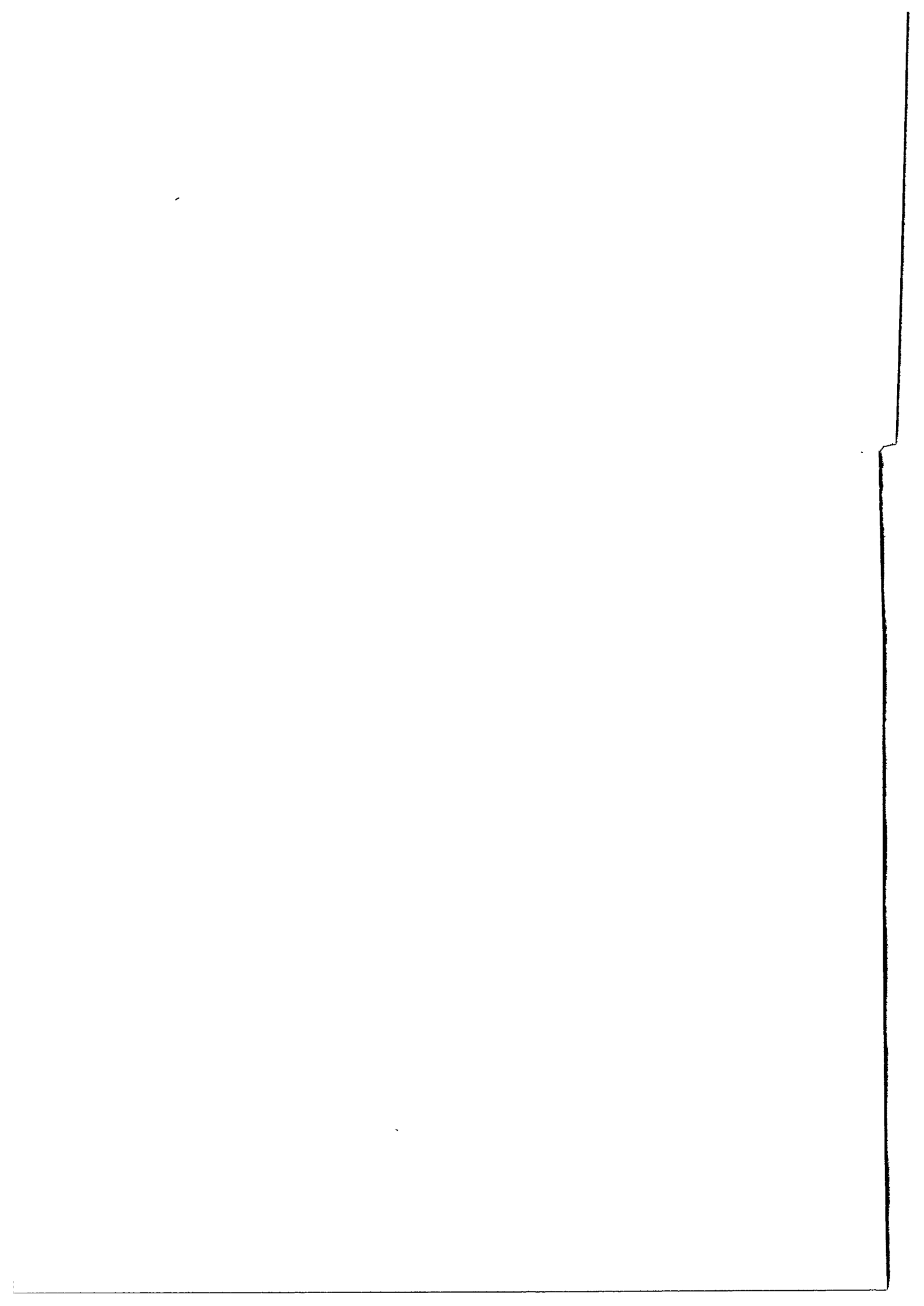
En annen side av middelalderens virkelighet som kan ha satt merker etter seg i Finndalen, er pilgrimsferdene til Trondheim. Finndalens beliggenhet gjør at den kan bli berørt av ferdselsveier såvel sør-østover som vest- og nordover.

Arhundrene frem mot vår egen tid vet vi er preget av seterliv, jakt og fiske. Det er en oppgave å utrede historien om folks liv også i denne tiden - og dette kan arkeologien også bidra til. Setertufter og nyere fangstanlegg kan være vel verd en under-

søkelse med slike mål for øye.

En fjelldal som Finndalen har sin egen historie, lite anfektet av verdenshistoriske begivenheter. Kraftutbygningen vil være en av de skjelsettende hendelser i dalens historie - men ikke den første. De arkeologiske og historiske undersøkelser som gjennom årene har vært gjort, viser at det også tidligere har skjedd viktige endringer i menneskets forhold til naturen her - og at vi har spor etter dem i form av steinalderboplasser, fangstanlegg, gravhauger og tufter. Fortsatte undersøkelser vil derfor kunne gi et fint bidrag til historien om folks ferd i fjellet i eldre tid.

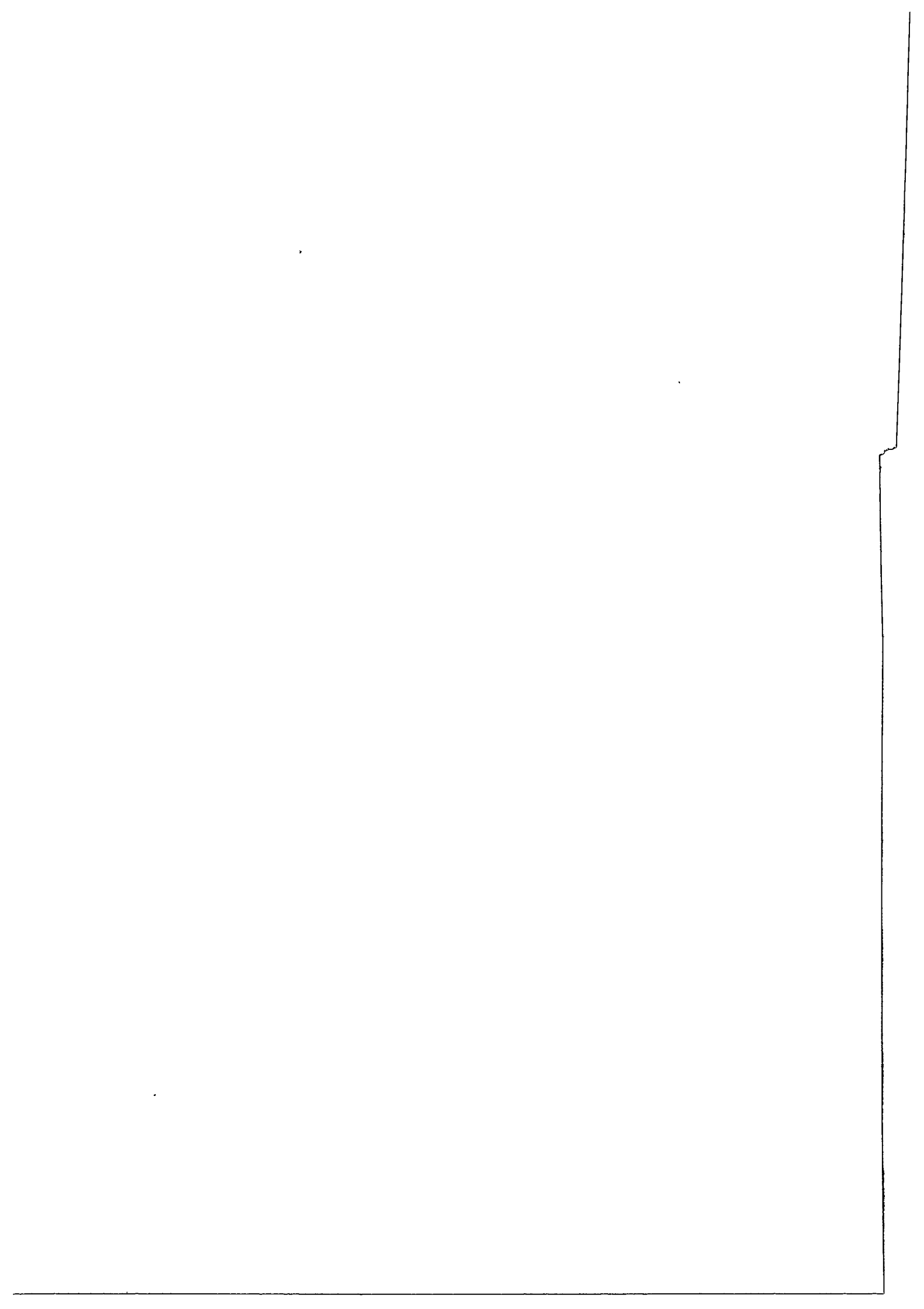

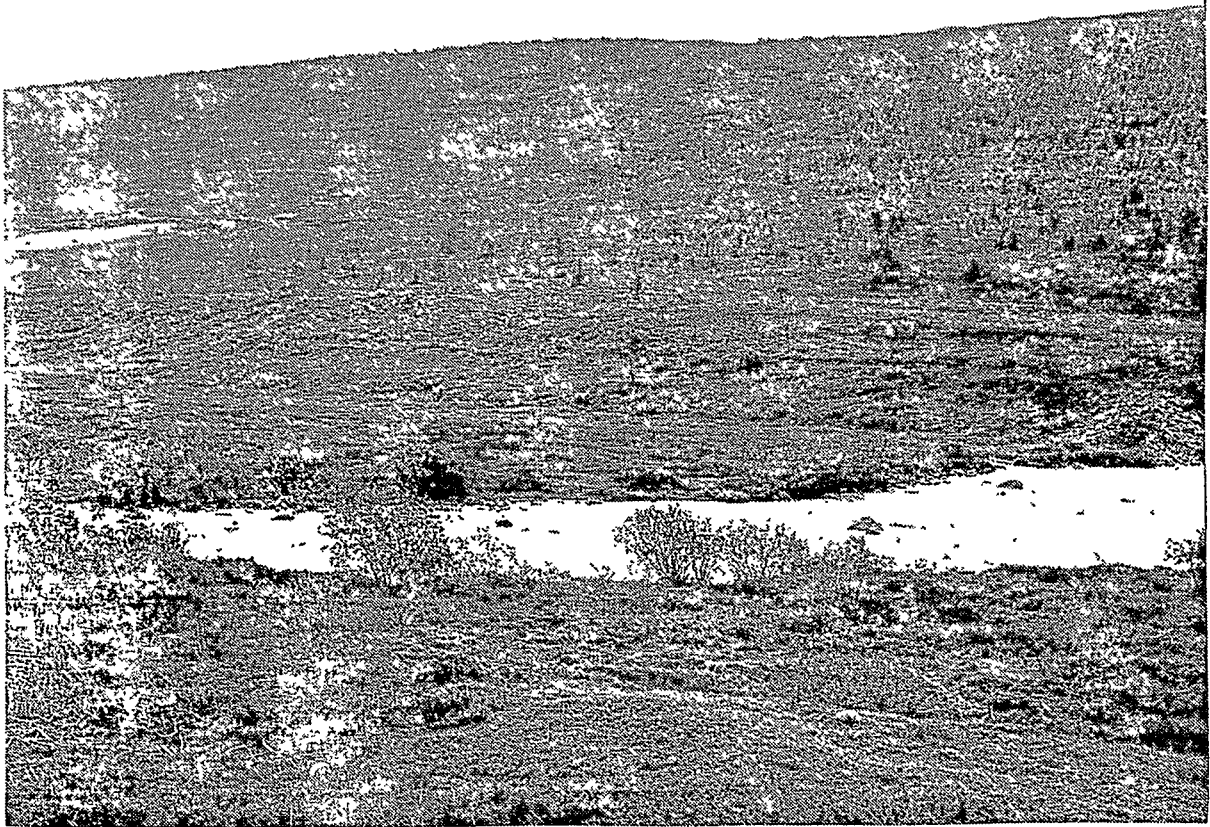
16. Litteratur.

Brekken, Jakob 1969: Helleristningar i Vågå.
Årbok for Gudbrandsdalen 1969, s. 147-151.

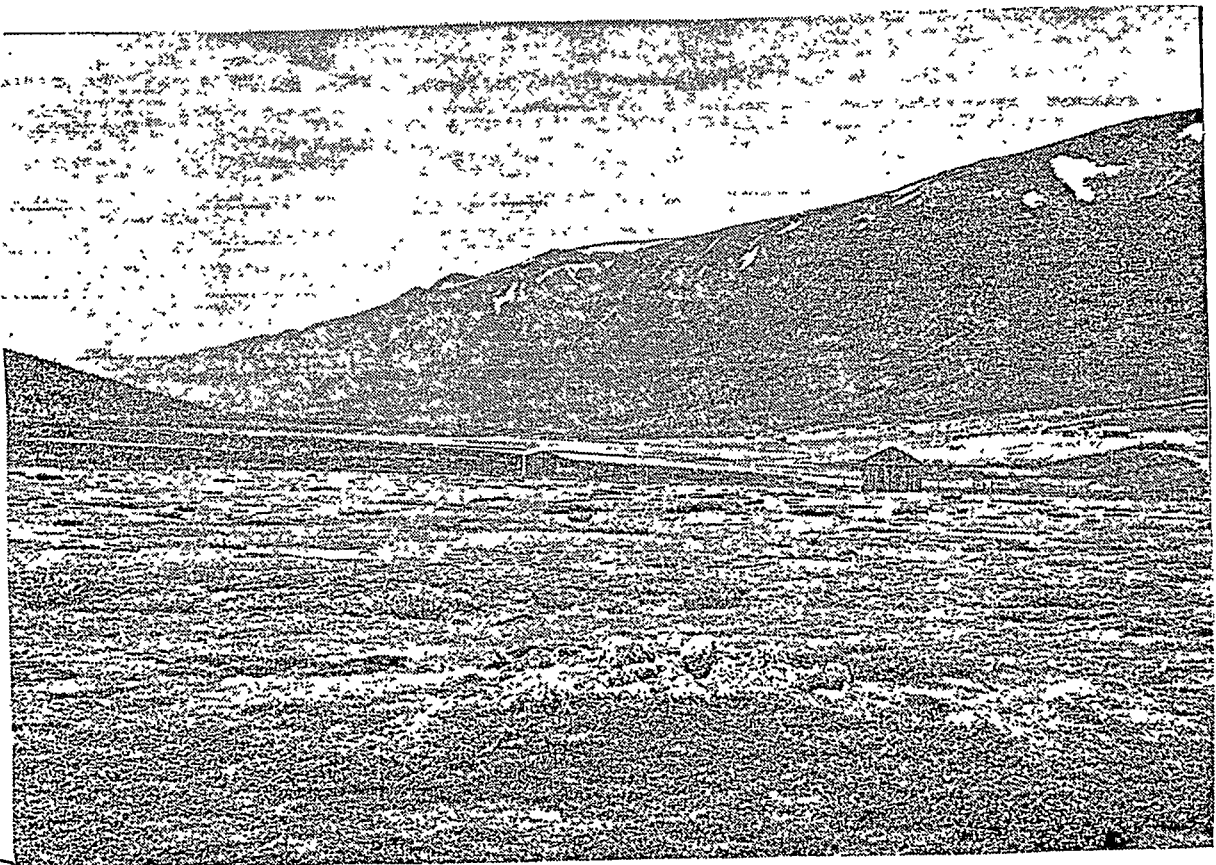
Høigård Hofseth, Ellen u.å.: Fjellressursenes betydning i yngre jernalders økonomi. Sammenlignende studie av bygdene øst og vest for vannskillet i Nord-Gudbrandsdal.
AmS-Skrifter 5. Stavanger.

Johansen, Øystein 1981: Metallfunnene i østnorsk bronsealder. Kulturtilknytning og forutsetninger for en marginal-ekspansjon. Universitetets Oldsaksamlings Skrifter. Ny rekke Nr. 4. Oslo.

1. L. 2618 nr. 10. Reg.nr. 1. Mulig gravhaug, midt i bildet nederst. I bakgrunnen Finna og (til v.) Finndalen seter. Mot S.

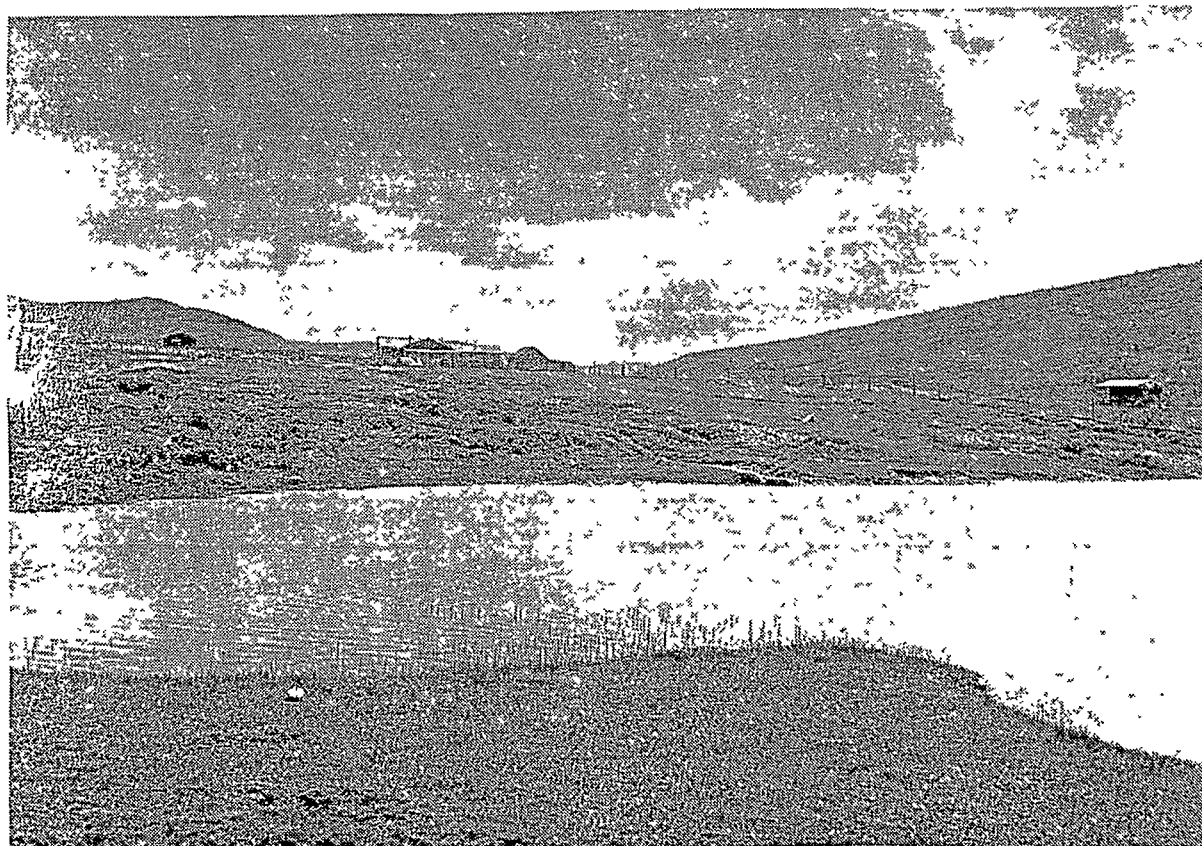

2. L. 2618 nr. 15. Reg.nr. 2. Gravrøys. I bakgrunnen Odden seter og Breistulen. Mot V.

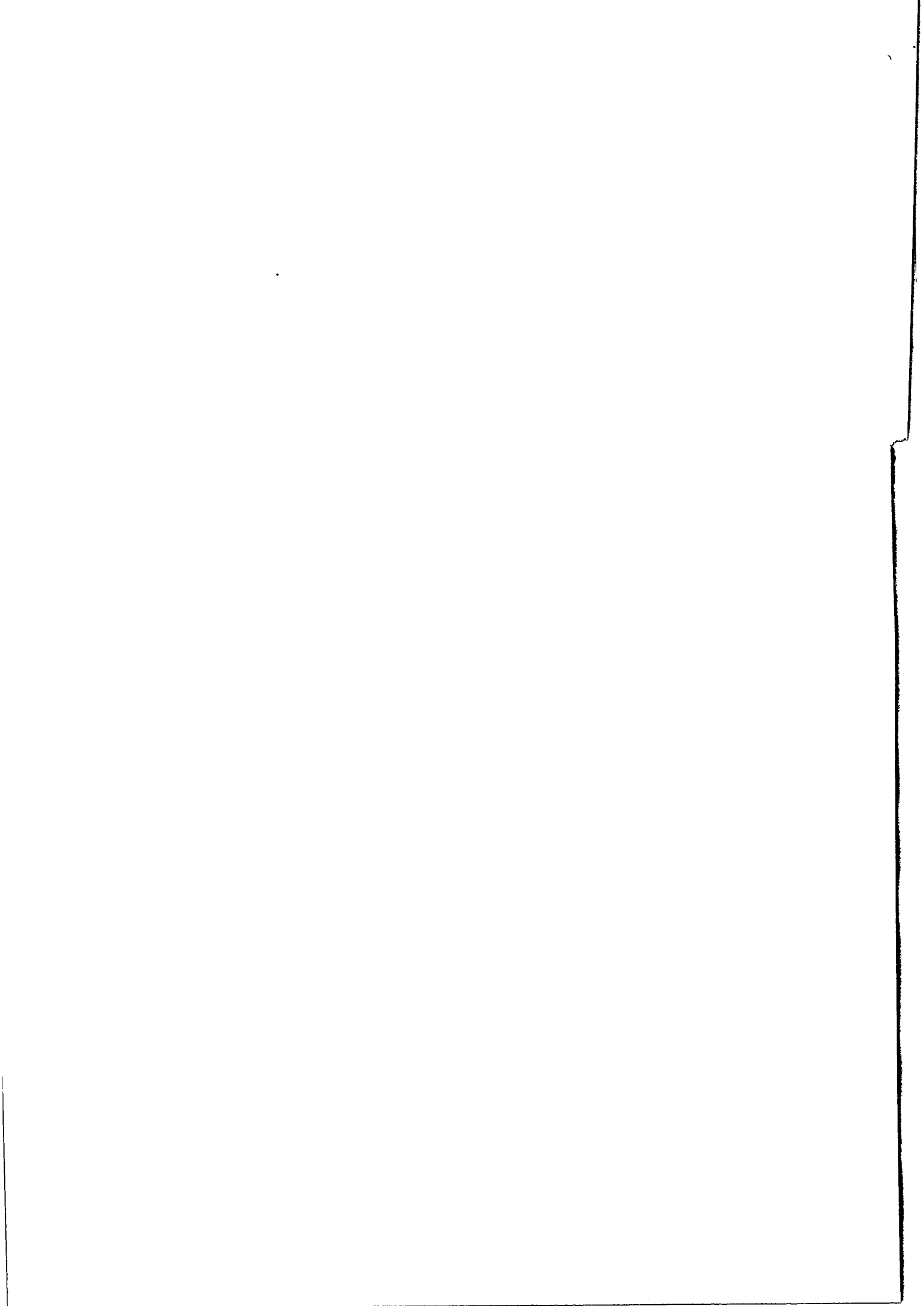

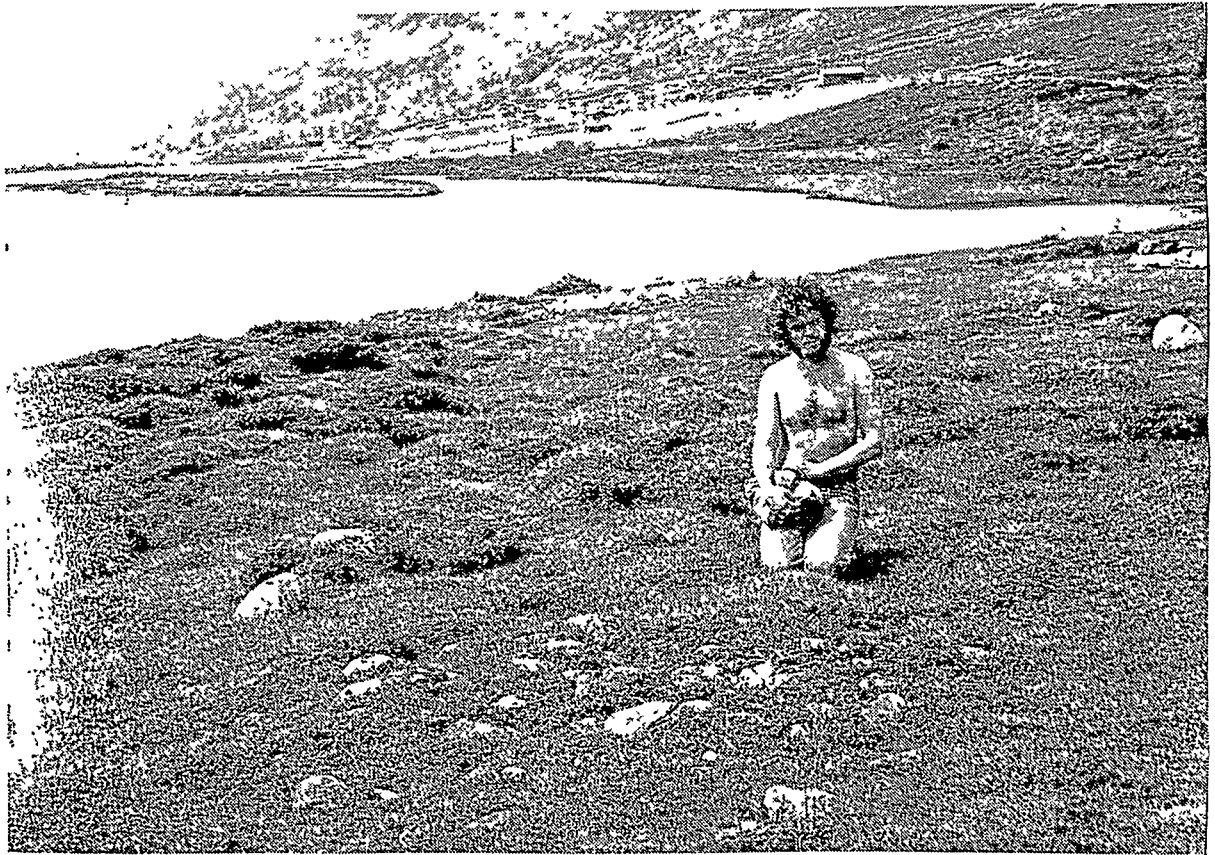

3. L. 2617 nr. 5. Reg. nr. 4. Steinalderboplassen Finndälen I. Boplassen ligger ovenfor raskanten i elvesvingen midt på bildet. Veien mellom Odden og Breistulen i bakgrunnen. Mot NV.

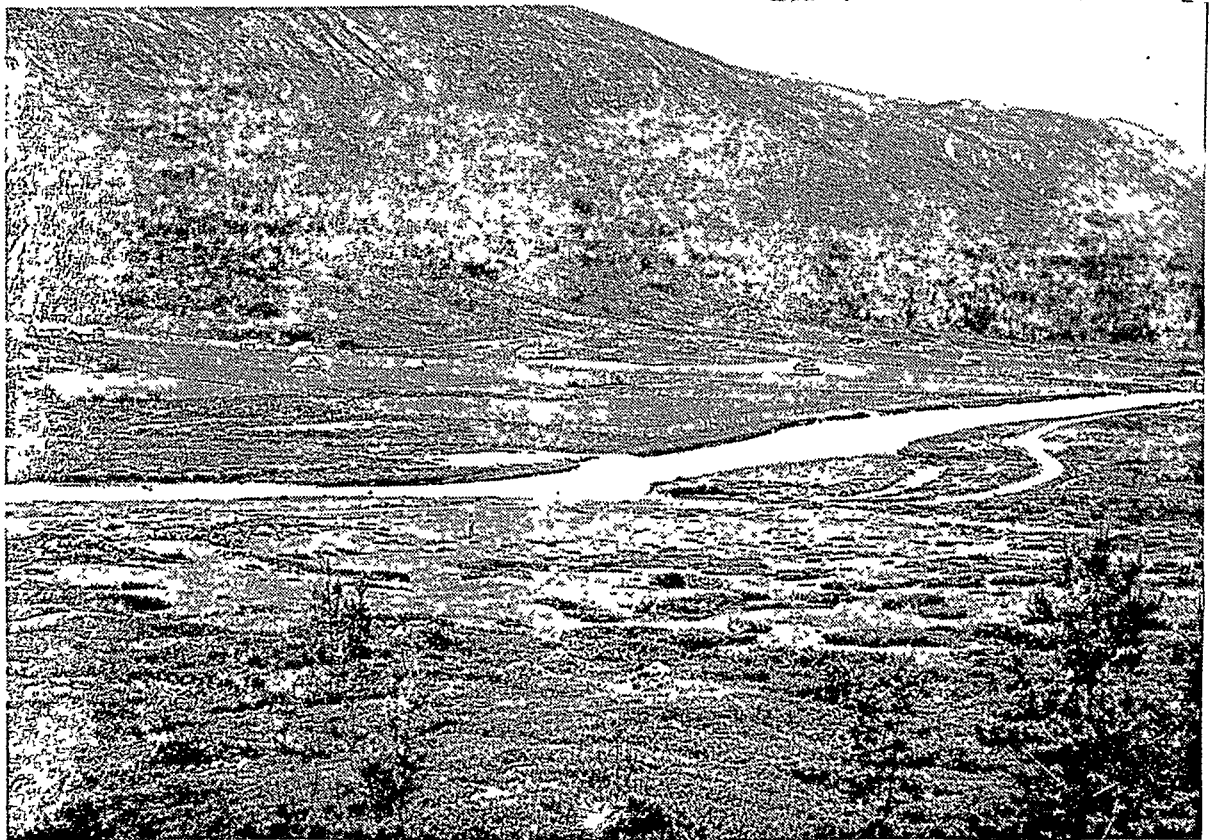

4. L. 2619 nr. 15. Reg.nr. 5 og 6. Steinaldersboplassen Finndalen II og gravhaug. Begge ligger mellom elven og seterhusene (på Odden) i bakgrunnen, gravhaugen noe til h. for midten av bildet. Mot SØ

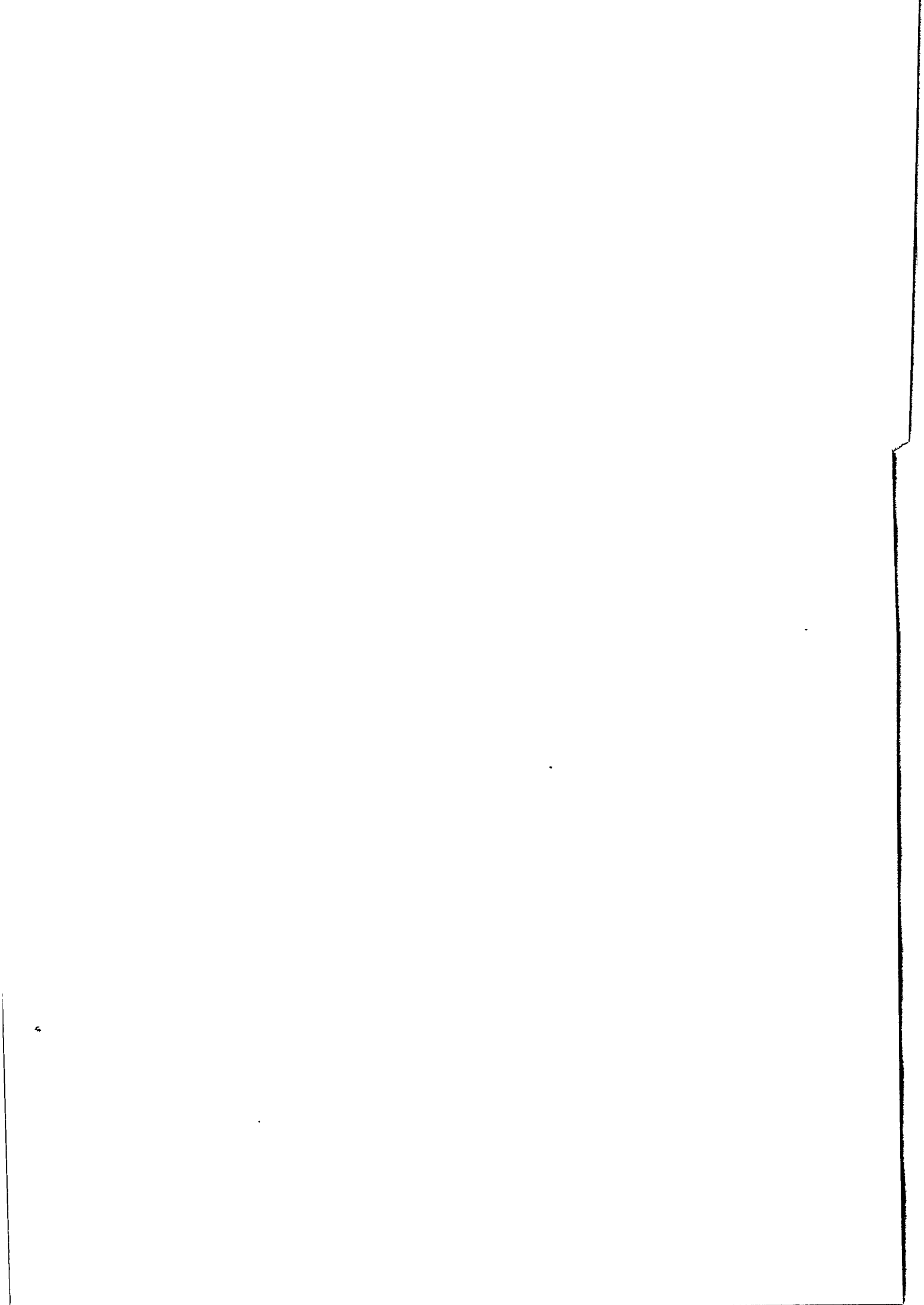

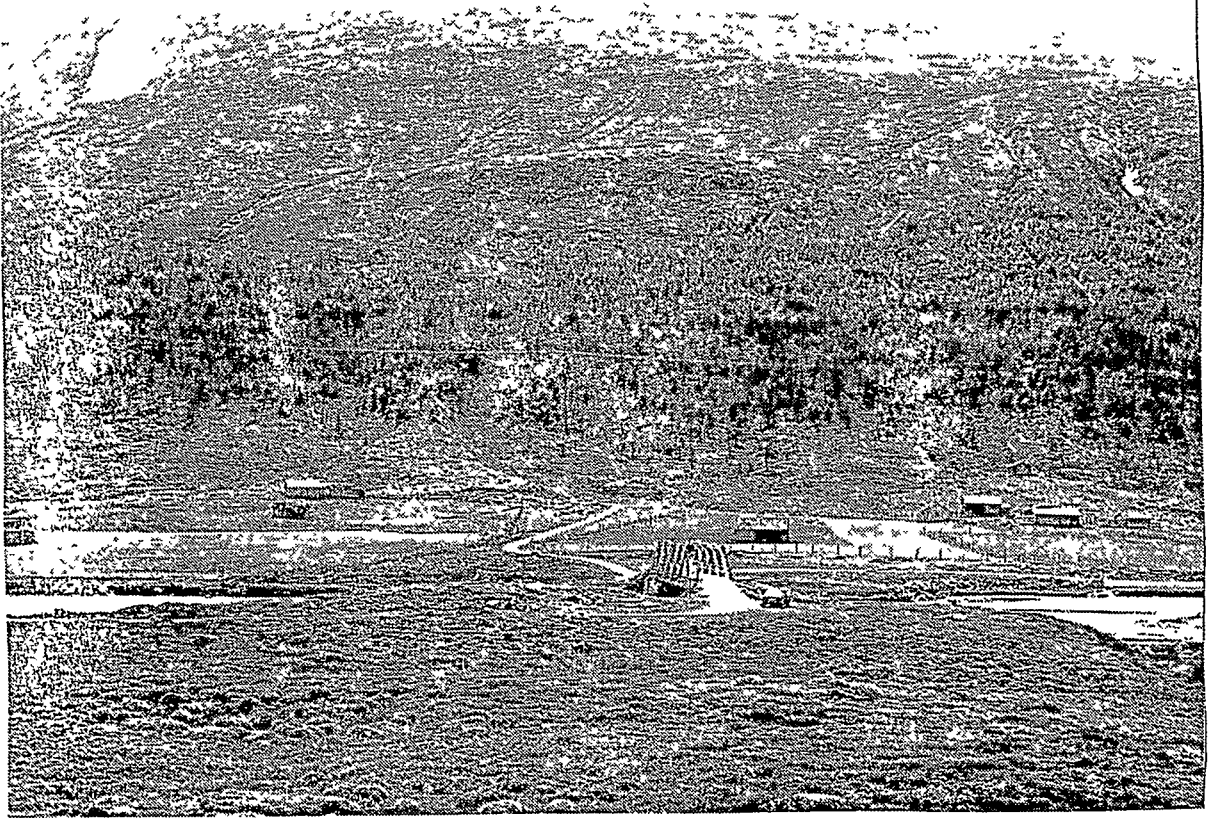

5. L. 2618 nr.13. REg. nr. 6. Gravhaug. I bakgrunnen Breistulen.
Mot V.

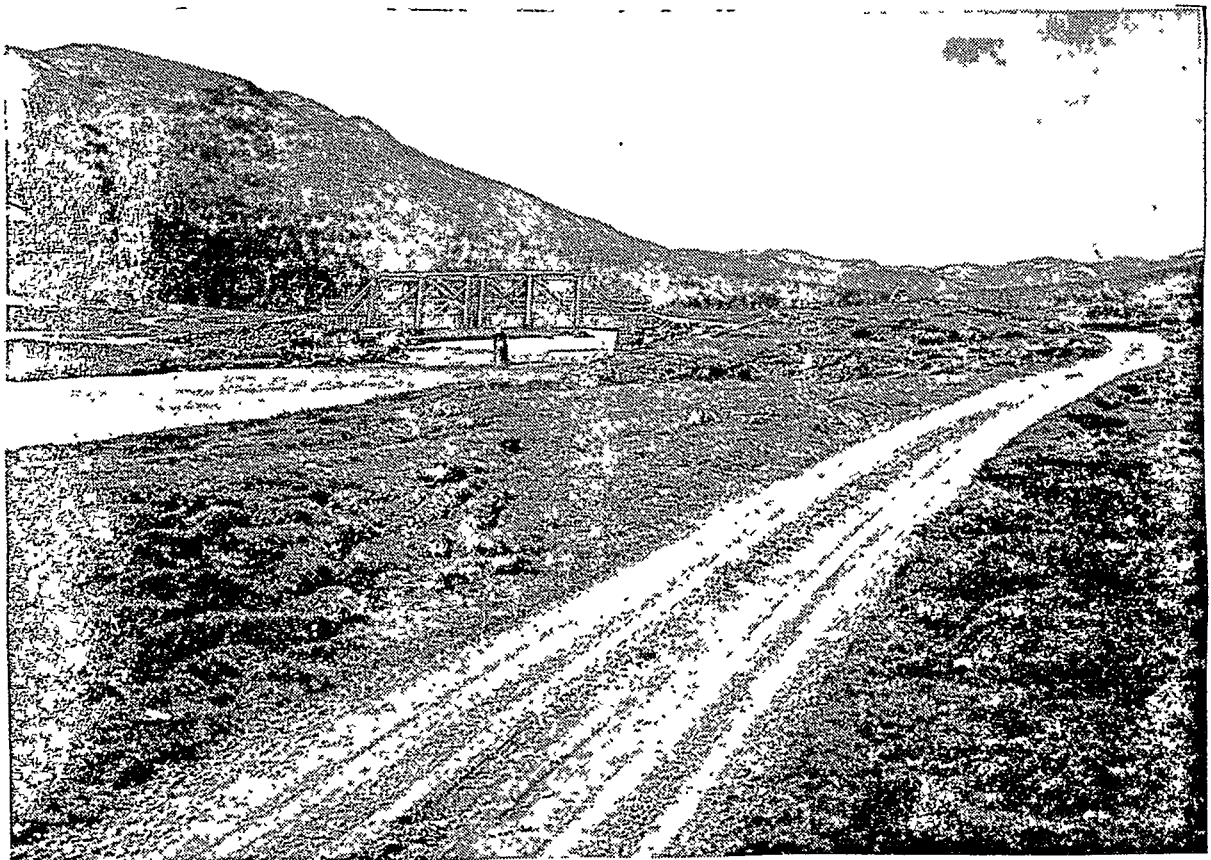

6. L. 2617 nr. 10. Reg. nr. 8. Område med hustuffer og hauger. :
Disse ligger i det åpne området på hitsiden av elven. I bakgrun-
nen Sterringi seter. Mot SV.

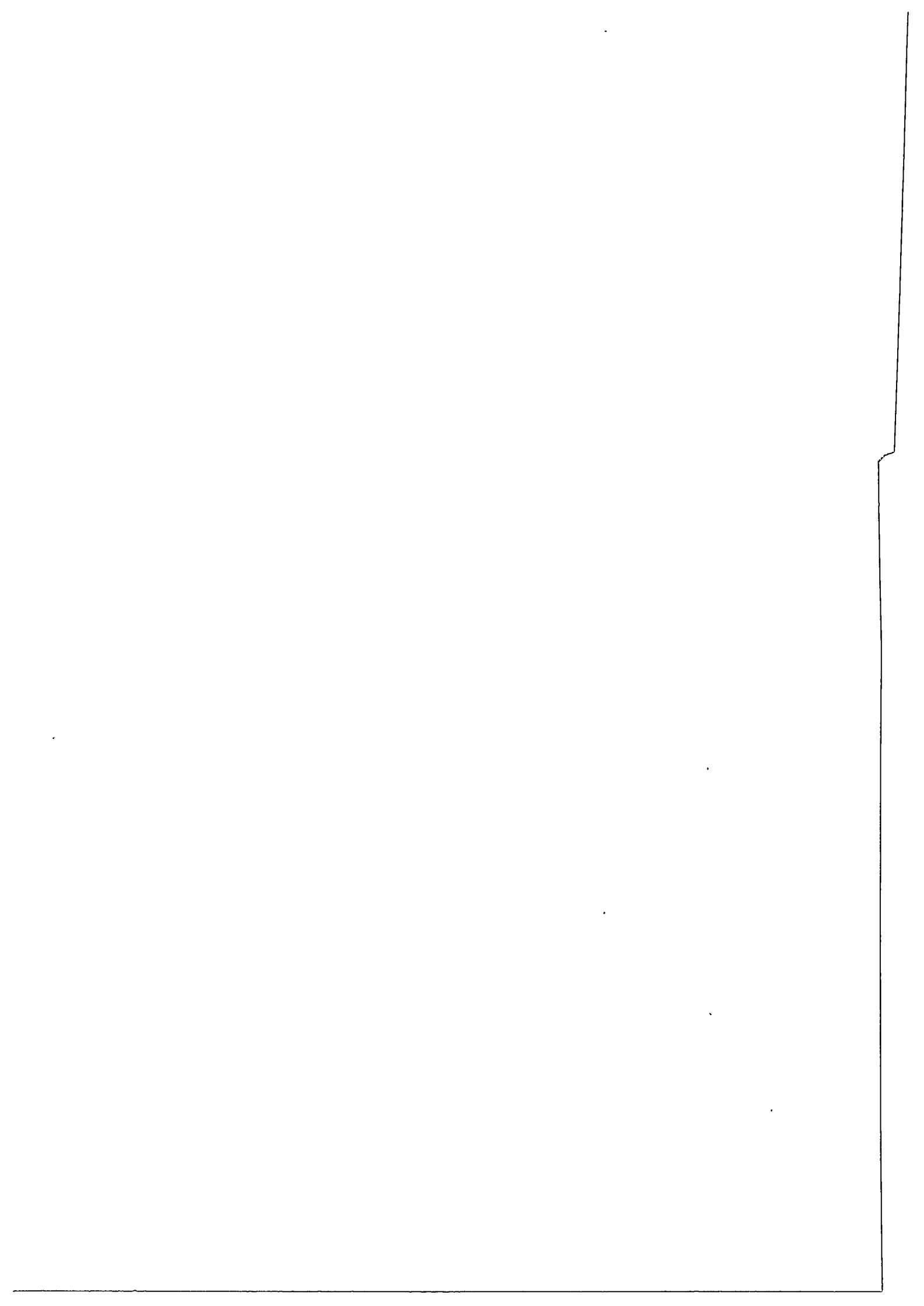

7. L. 2618. nr. 4. Reg.nr. 9. Steinalderboplassen Finndalen II. Boplassen ligger på en lav morenehaug rett til V for broen, på denne siden av elven. Mot S.

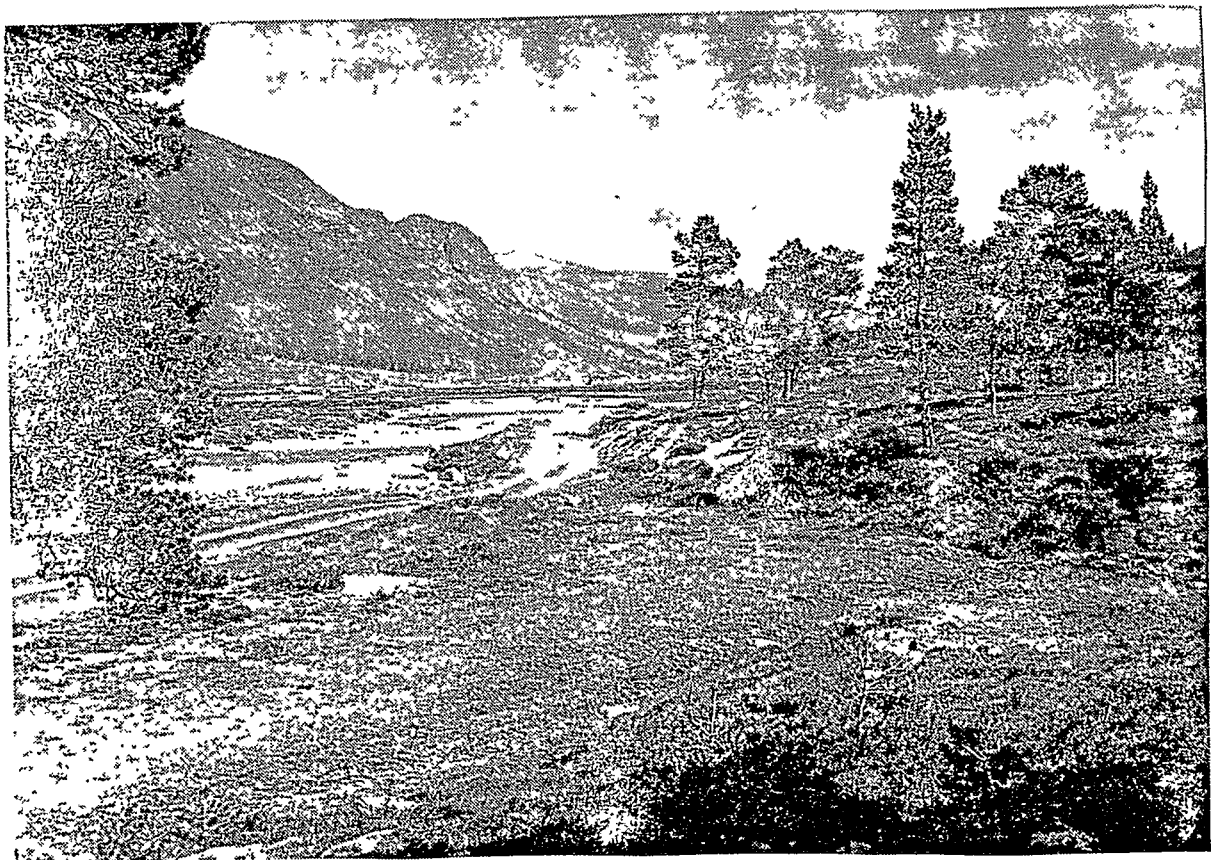

8. L. 2618 nr. 5. Reg.nr.9. Steinalderboplassen Finndalen III. Morenehaugen med boplassen rett til h. for broen. Mot V.

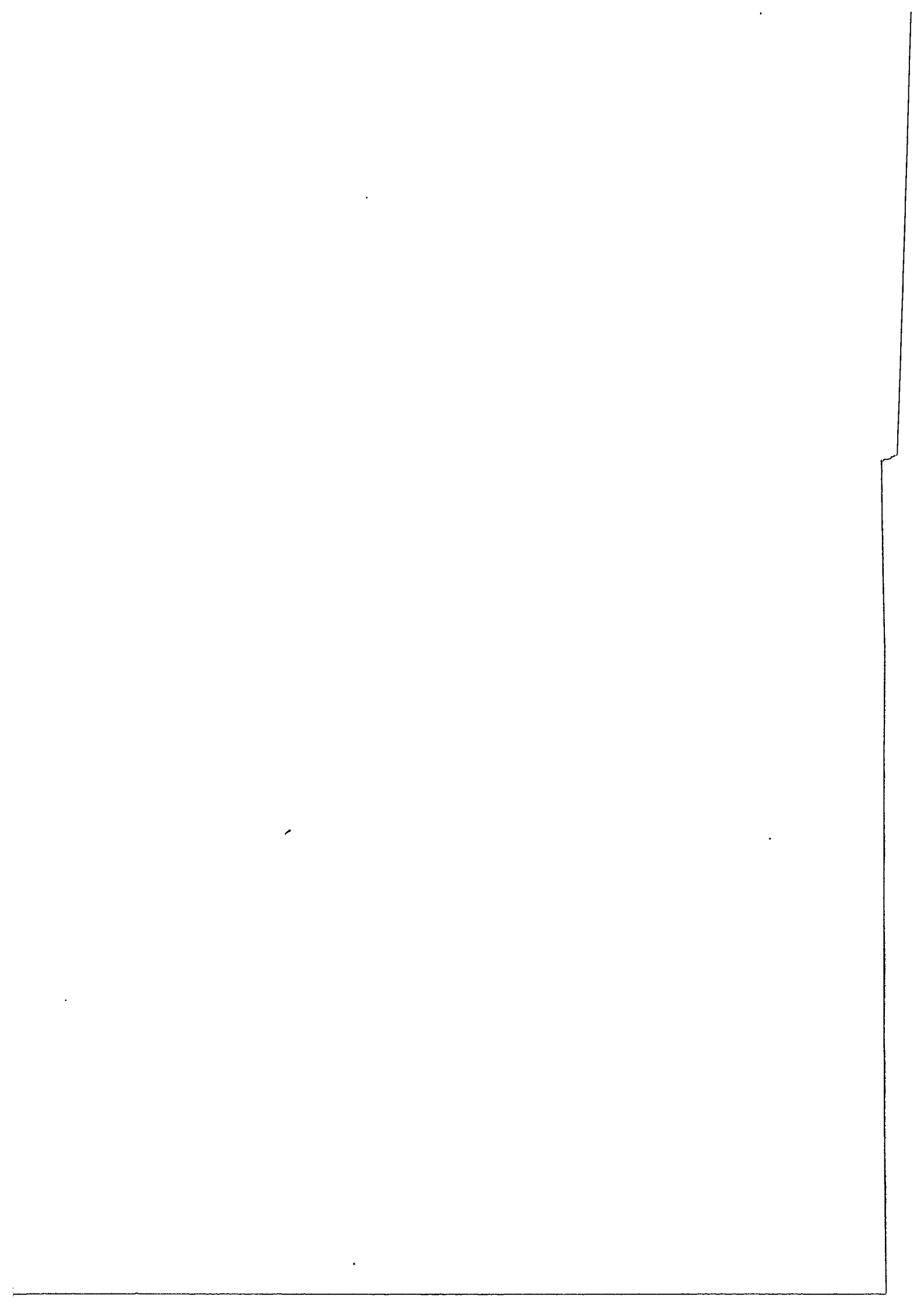

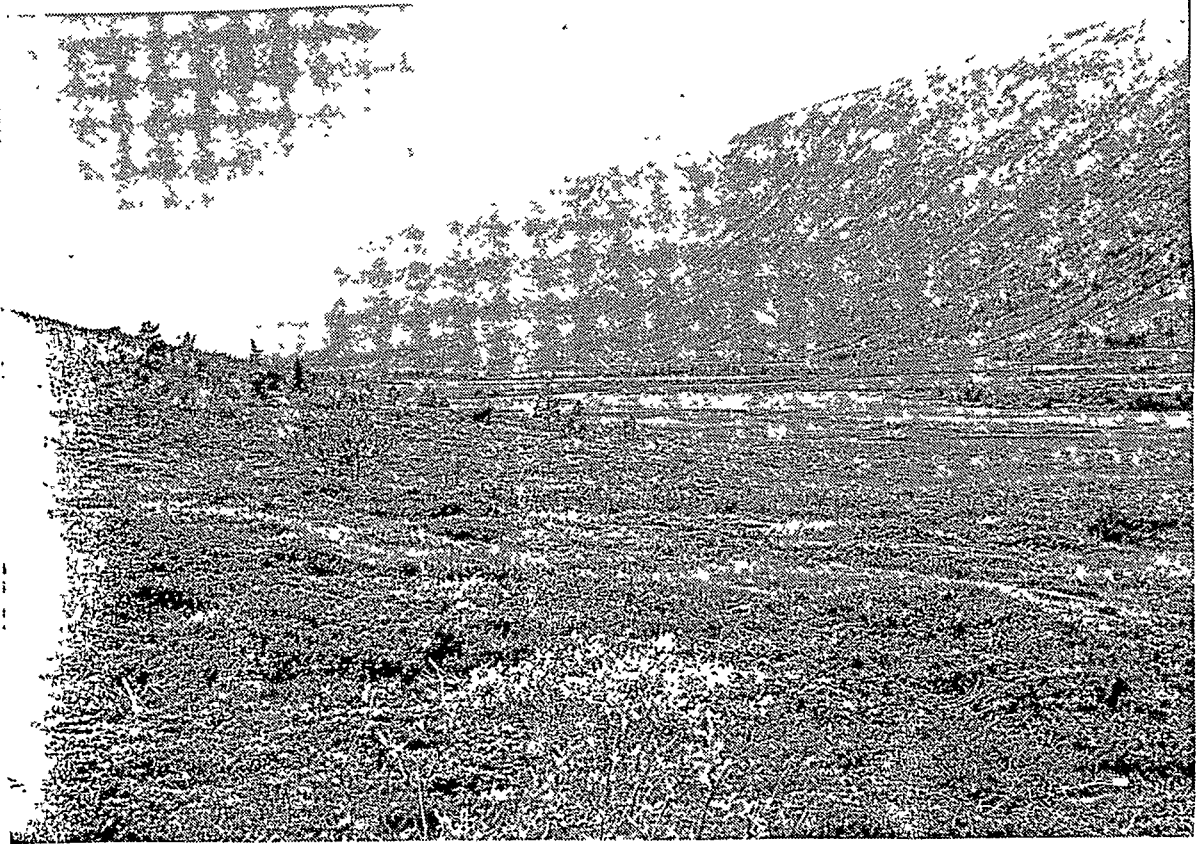

9. L. 2618 nr. 7. Reg.nr.10. Steinalderboplassen Finndalen IV. Boplassen ligger i forgrunnen. I bakgrunnen til venstre hytte ved Reinskinn. Mot V.

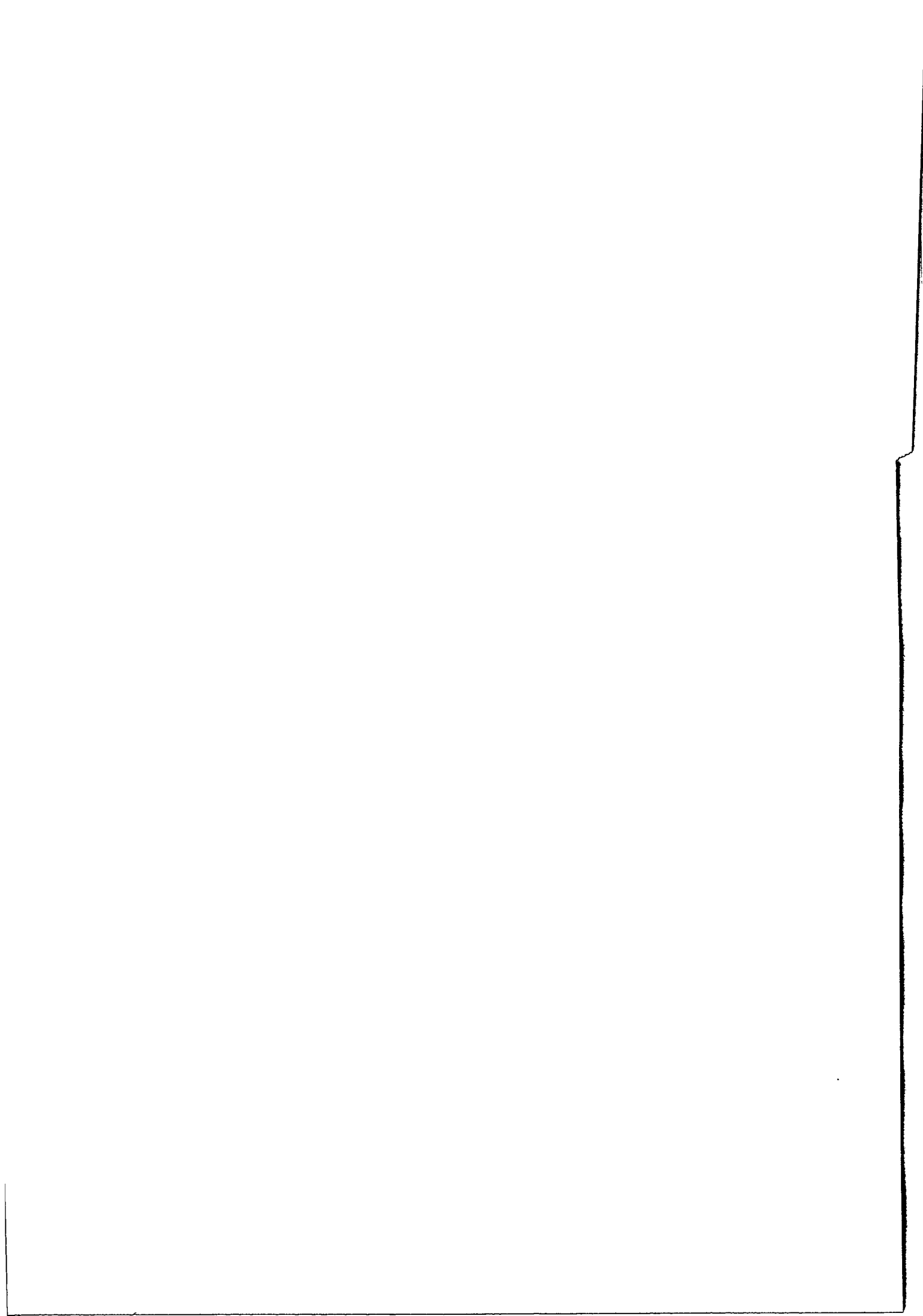

10. L 2618 nr. 9. Reg. nr. 10. Steinalderboplassen Finndalen IV. Boplassen ligger rett til høyre for veien ved furuene i bakgrunnen, midt i bildet. Mot Ø.

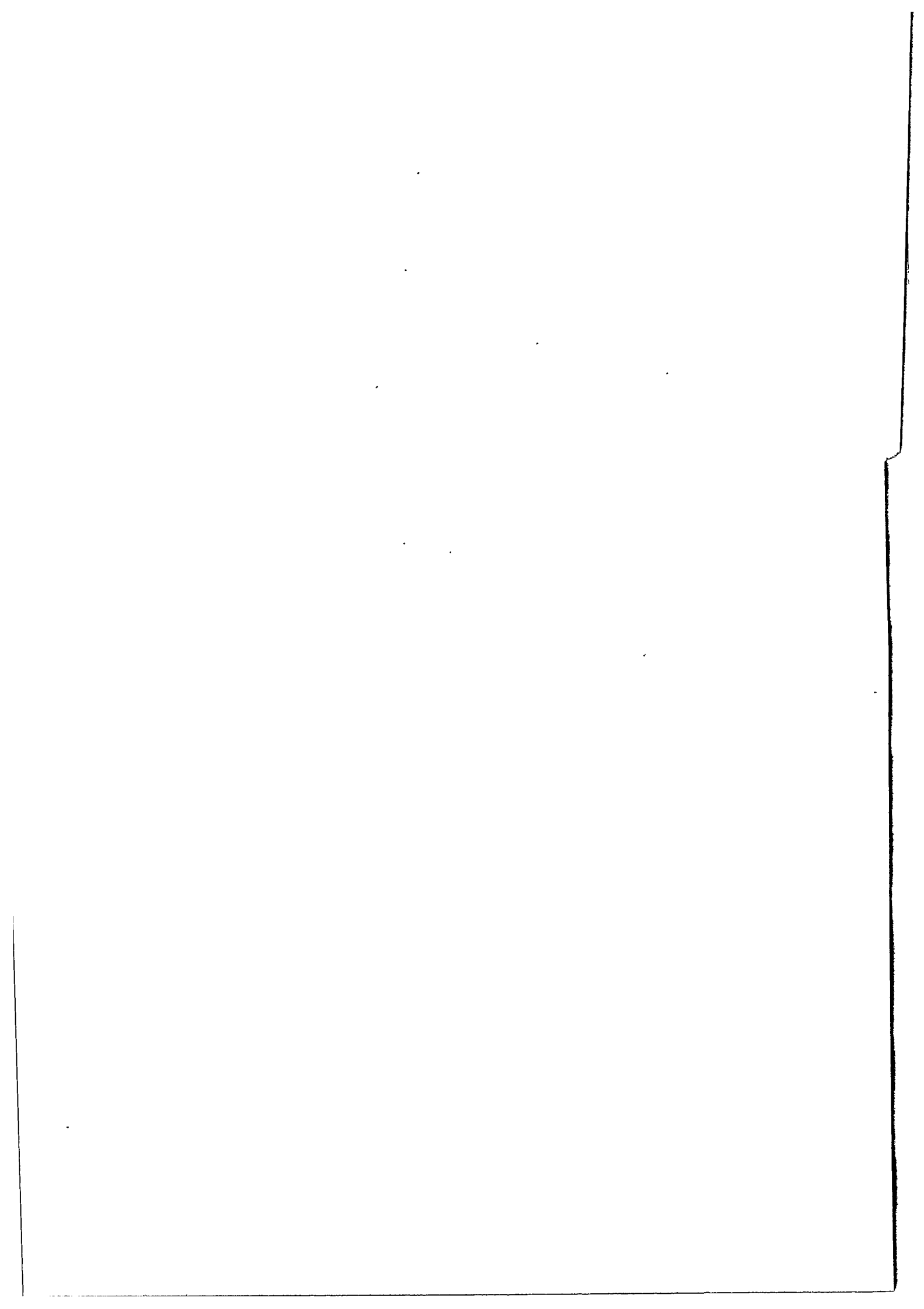

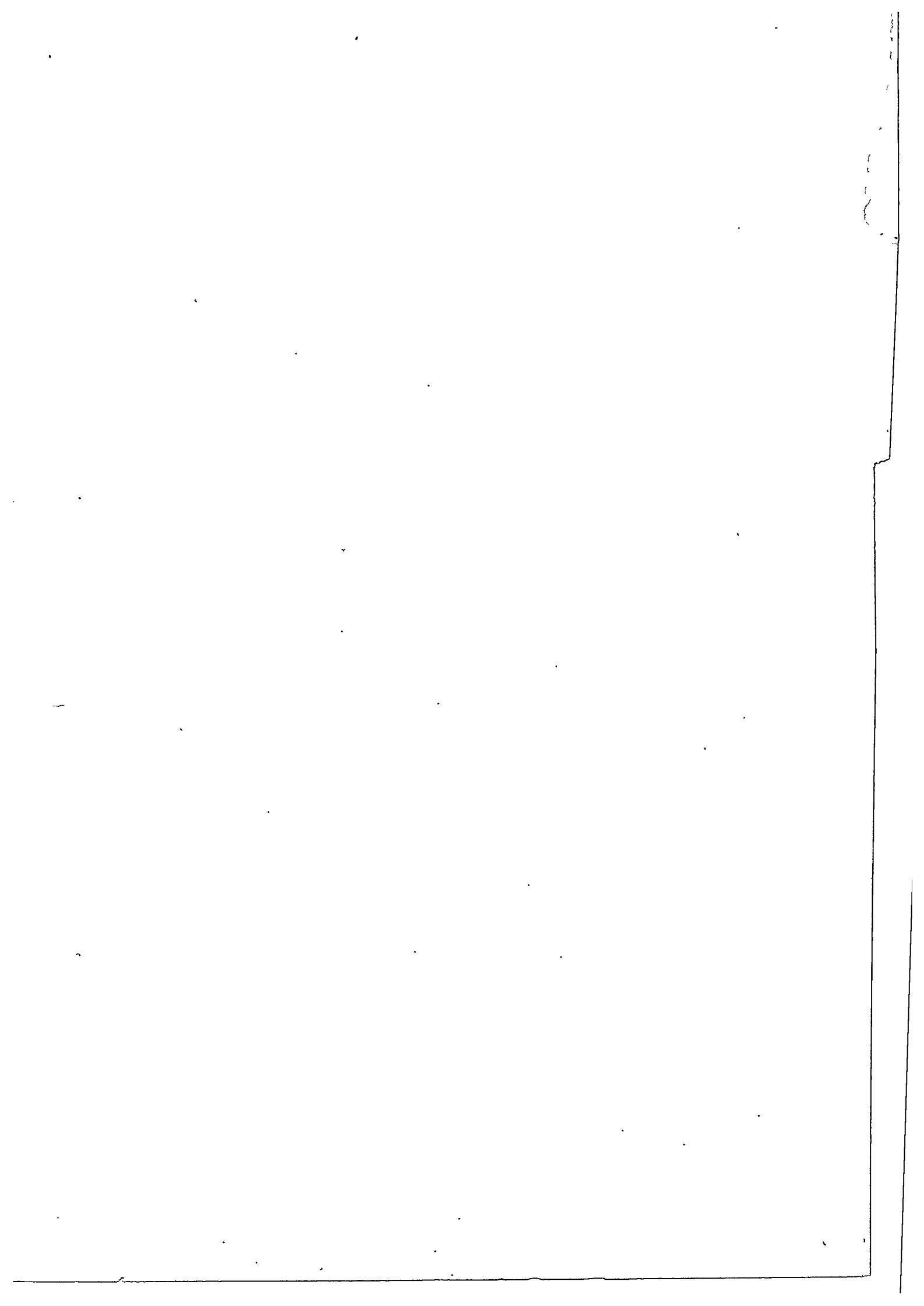
11. L. 2617 nr. 7. Tørt parti mellom N og S. Gymmergrovi.
"Gymmerstad" kan ha ligget her. Mot V.

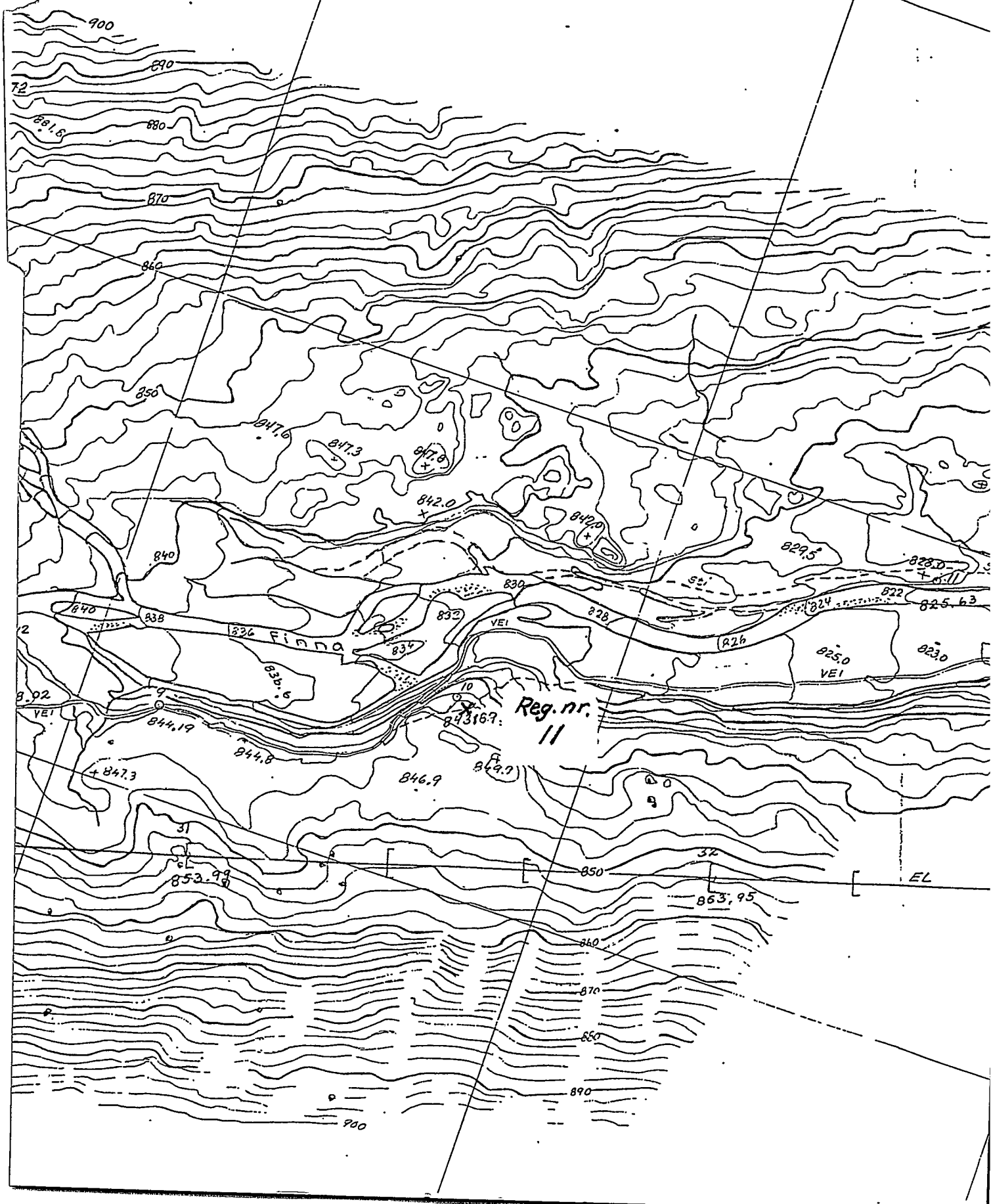

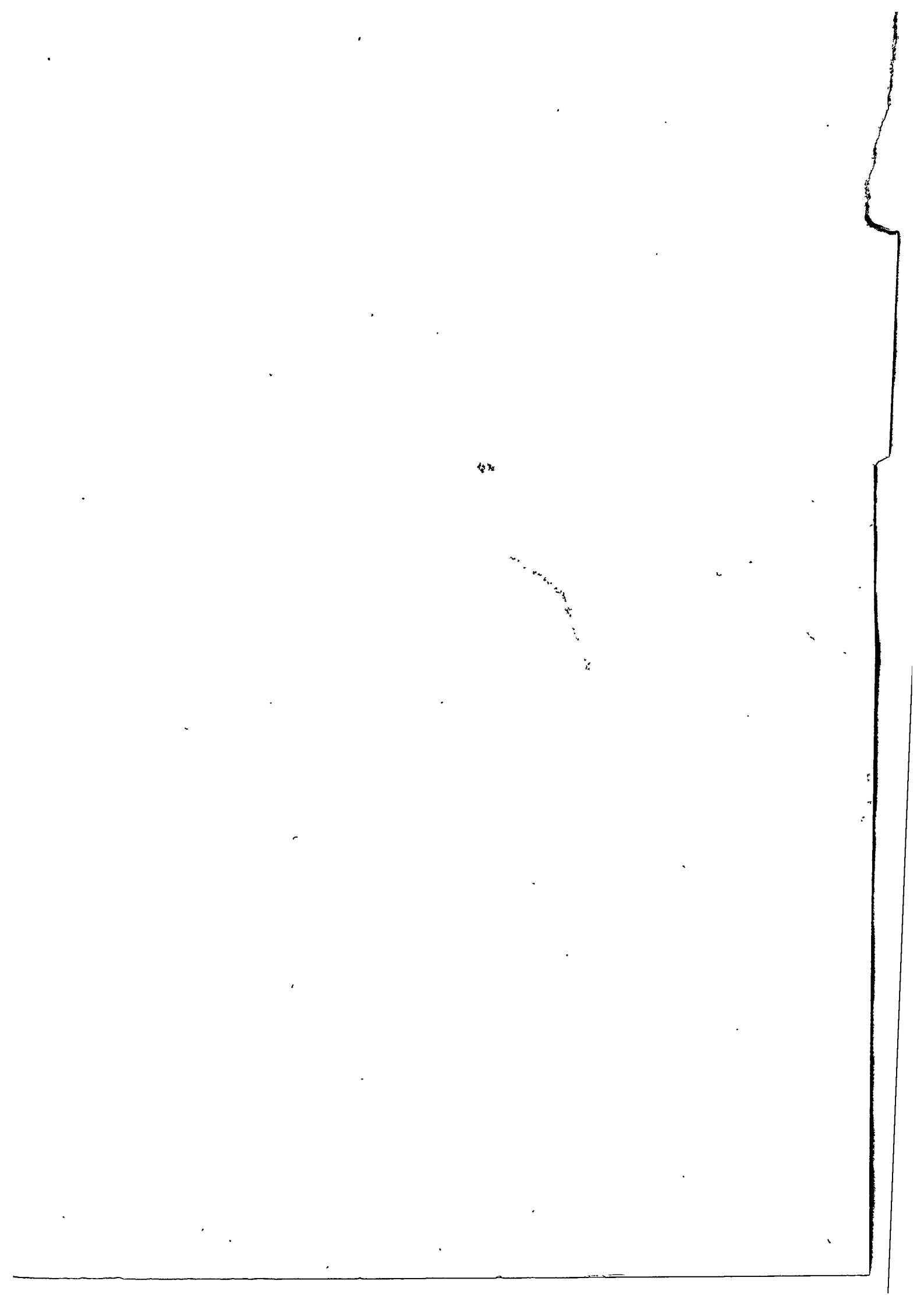
PLANSJER:

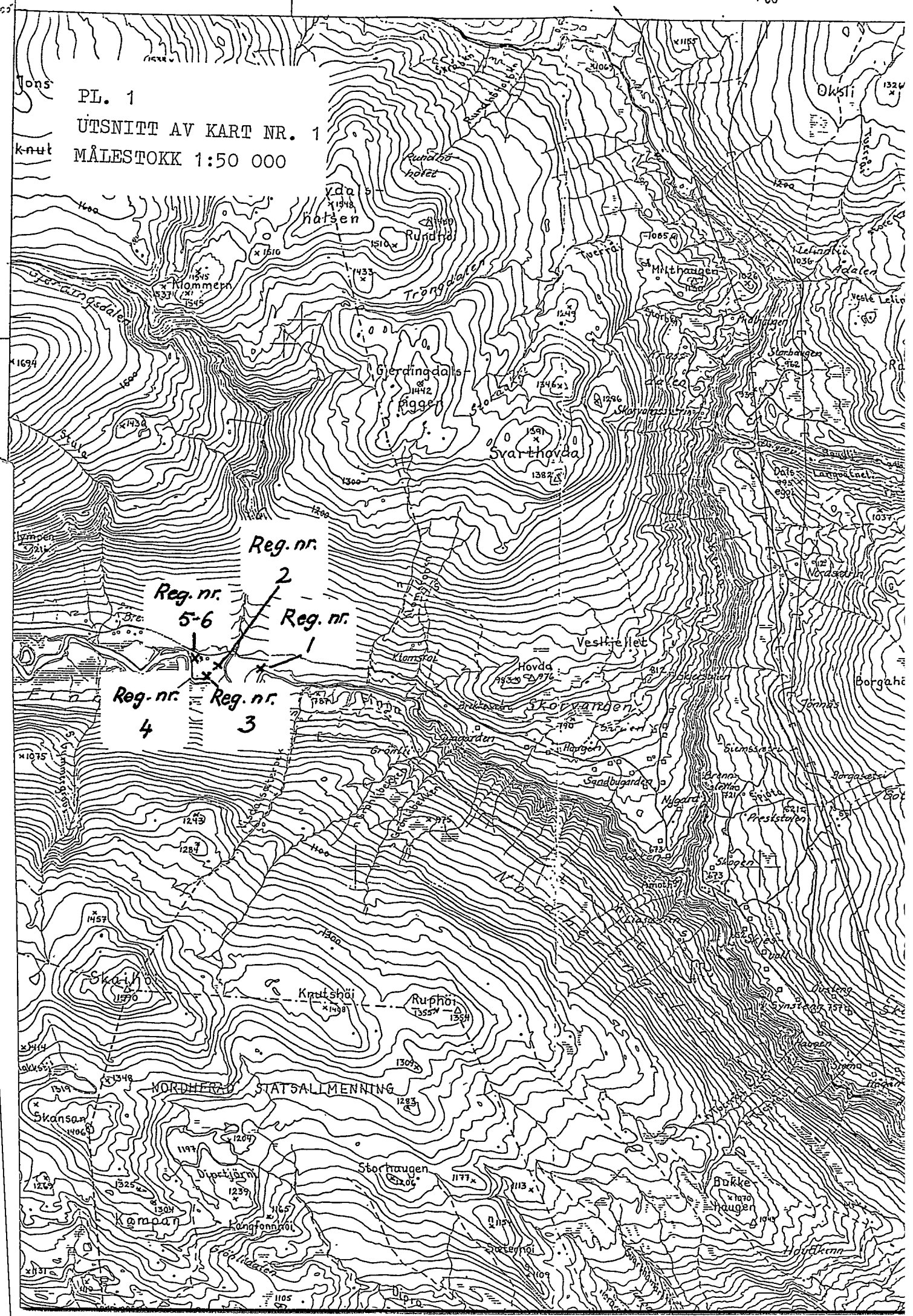
PL. 5
UTSNITT AV KART NR. 6
MÅLESTOKK 1:5000

8.5
⊙
920.10

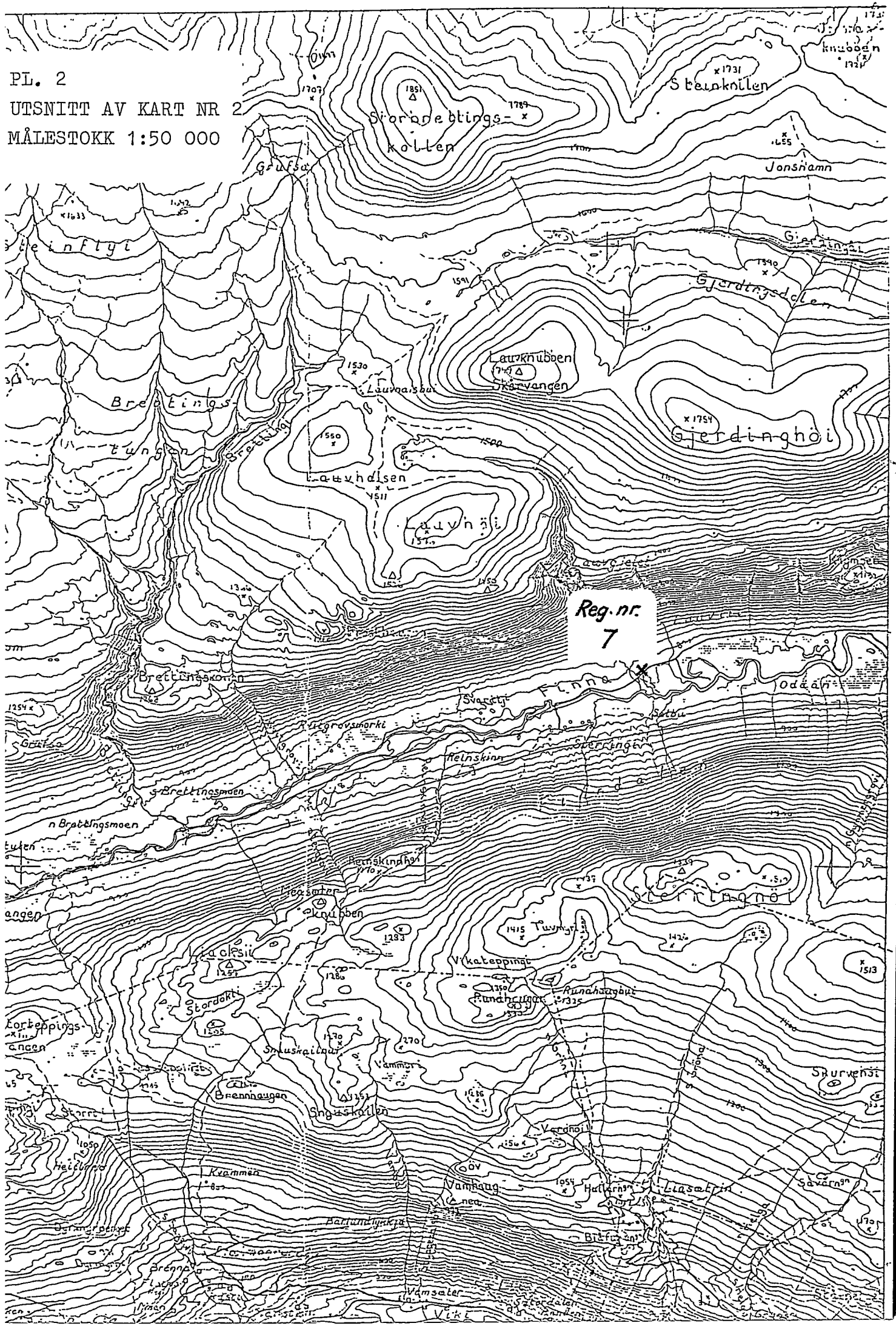

Jons
 PL. 1
 UTSNITT AV KART NR. 1
 knut MÅLESTOKK 1:50 000

PL. 2
UTSNITT AV KART NR 2
MÅLESTOKK 1:50 000

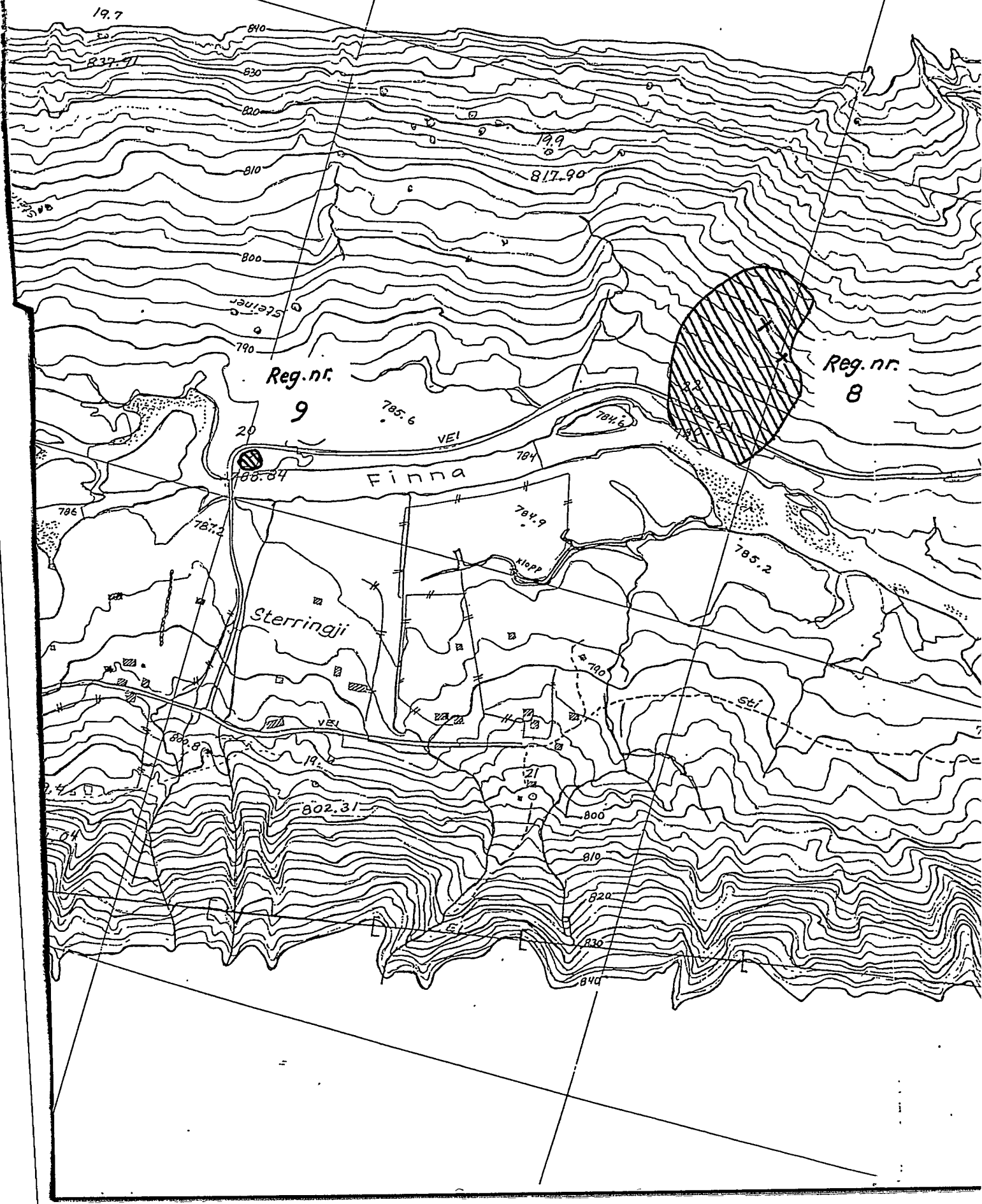

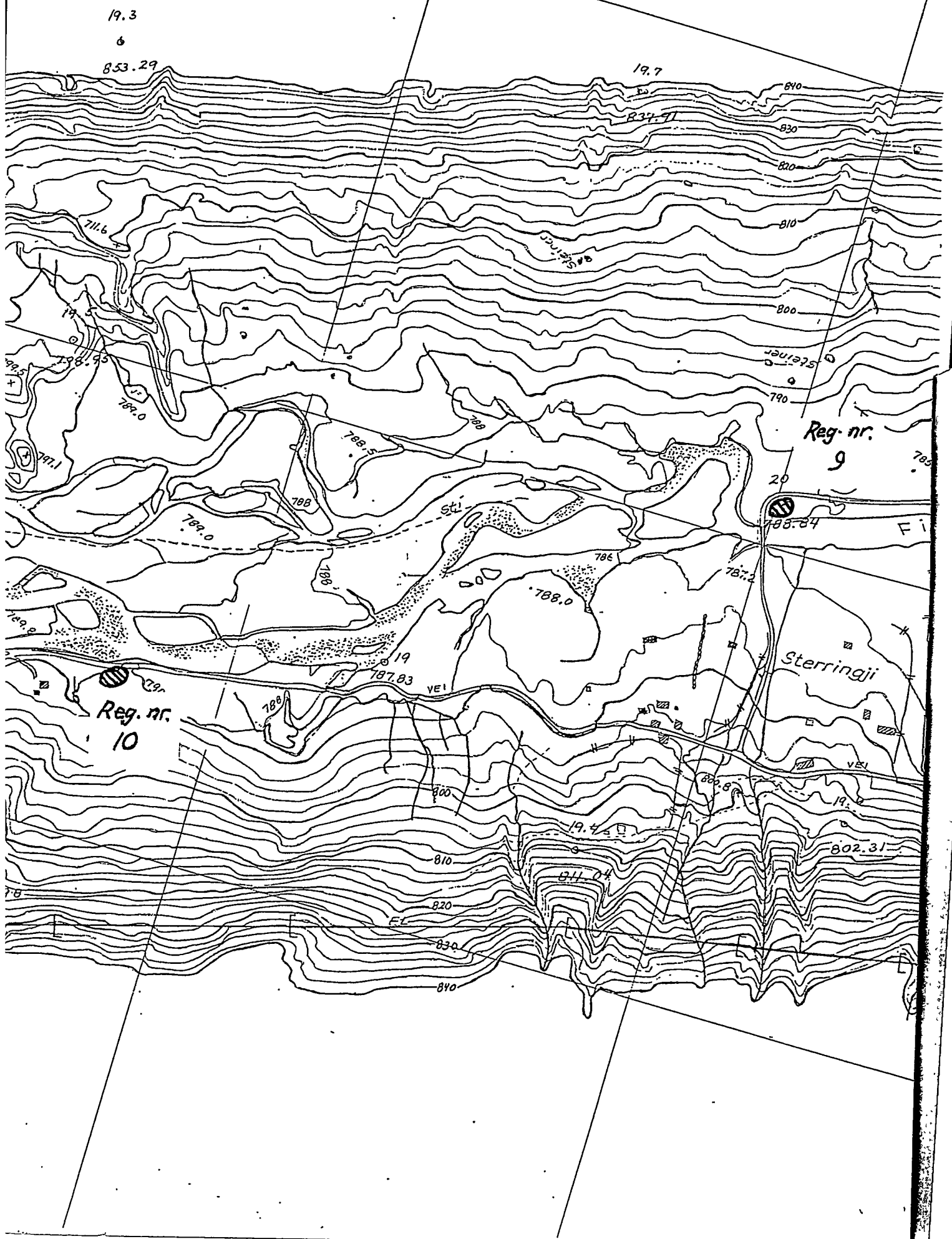
Reg. nr.
7

PL 3

UTSNITT AV KART NR. 7

MÅLESTOKK 1:5000

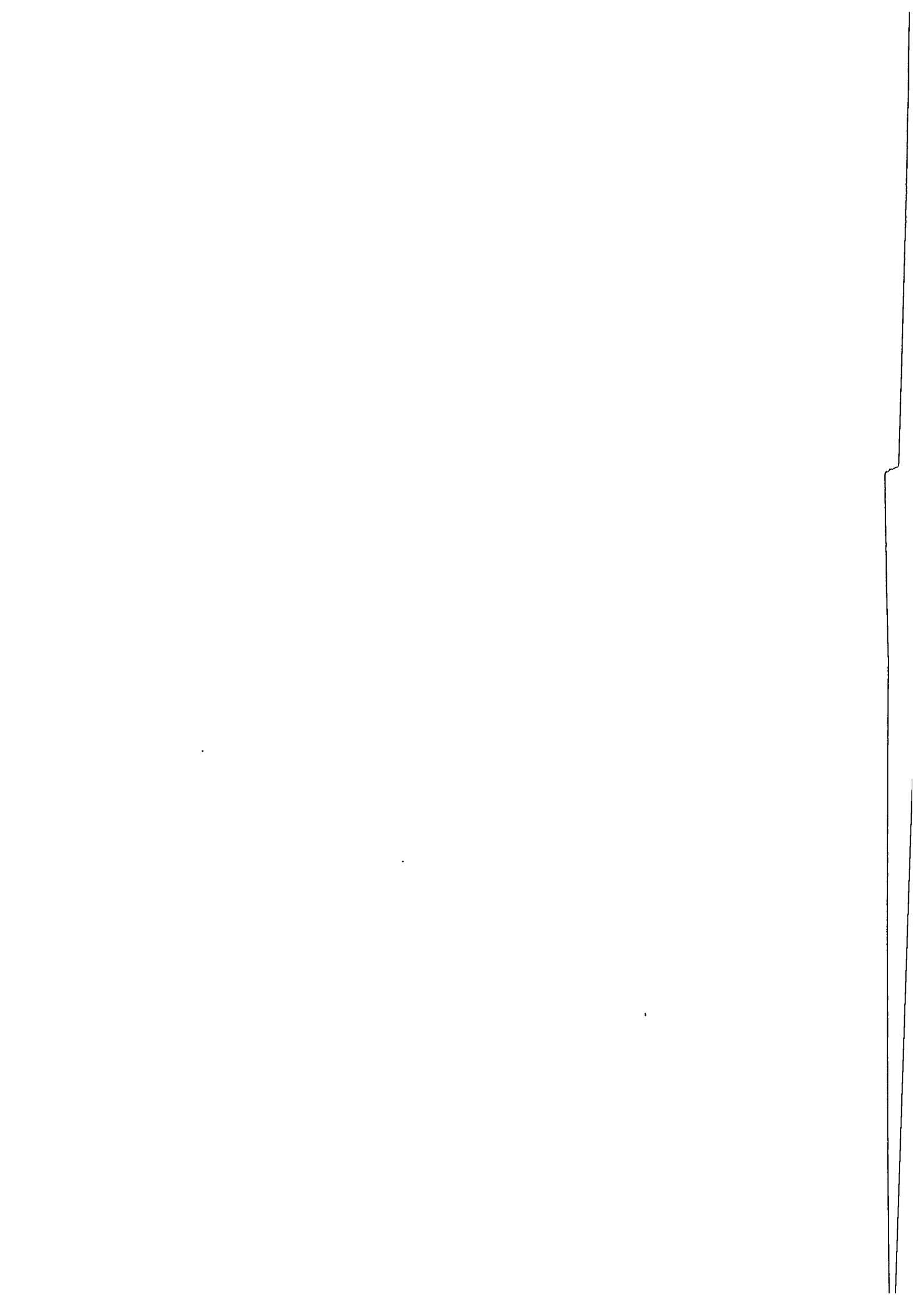

D E L I I

INNBERETNING OM ARKEOLOGISK/KULTURHISTORISK REGISTRERING I
ØVRE DEL AV FINNAVASSDRAGET - RÅKAVATNET, LEIRUNGSVATNET,
STOR-UTLA OG AURSJØEN,
LOM OG SKJÅK KOMMUNER, OPPLAND.

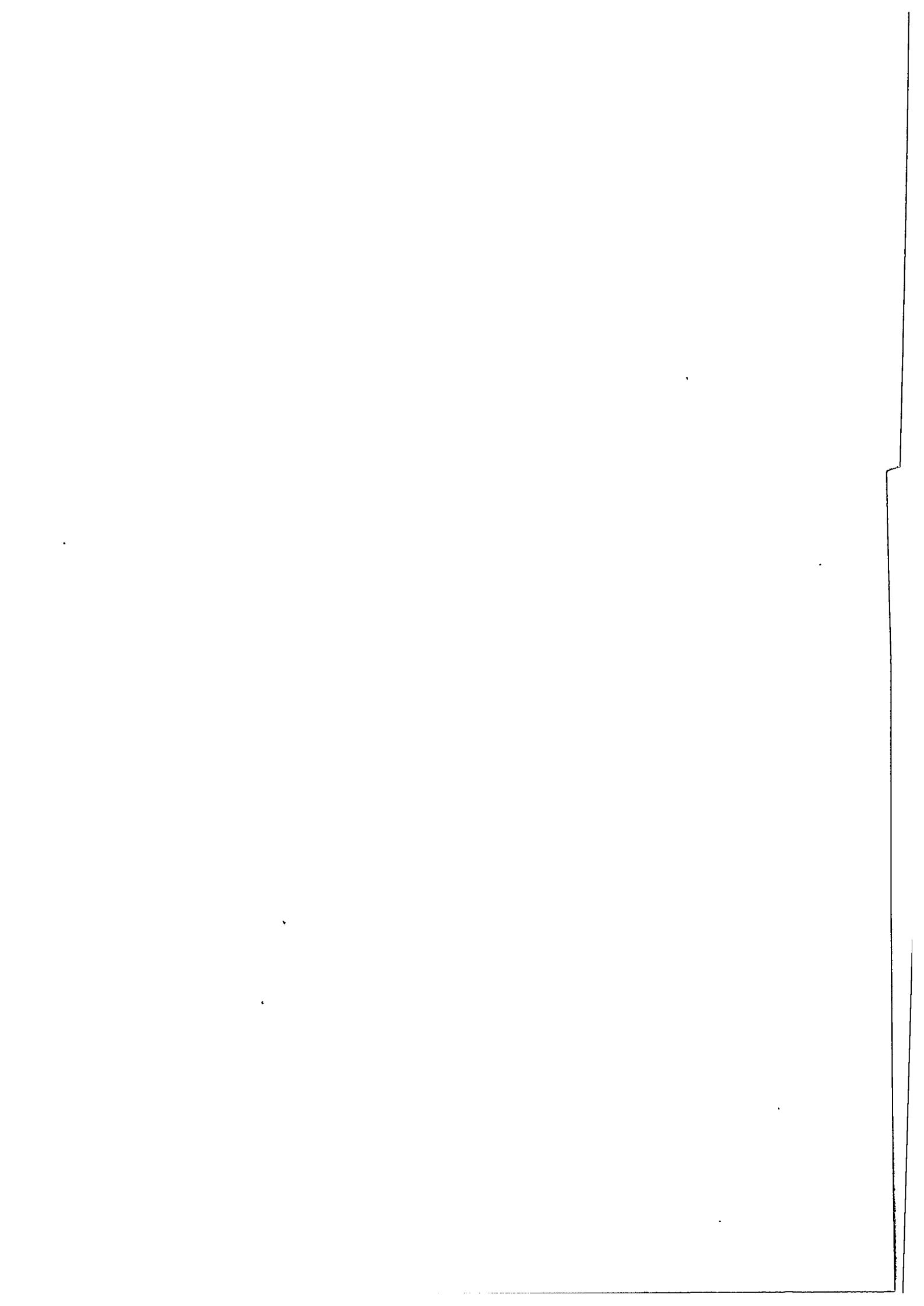
AV HELGE BRAATHEN

UNIVERSITETETS OLDSAKSAMLING, OSLO 1982

INNHold

Tidspunkt og deltakere	side 1
Områdebeskrivelse	side 1
Forskningshistorie	side 2
Grunnlagsmateriale for registreringene	side 3
Oversikt over registrerte lokaliteter, vurdering av verneinteressene	side 4
Registrerte objekter	side 4
Funnliste	side 12
Fotoliste	side 12
Fotos	
Kart	

TIDSPUNKT OG DELTAKERE

Registreringen foregikk i tiden 10/8-4/9 1981.
Student Frode Jakobsen og mag.art. Helge Braathen foretok registreringen, med sistnevnte som leder.

OMRÅDEBESKRIVELSE

A: RÅKÅVATN, 1362 M.O.H. (SE FIG. A I FOTOLISTEN)

Karakteristikk:

Innløps- og utløpsos uegnet for busetting. Enten går myrene jevnt over i vannflaten, ellers er strendene rein blokkmark, meget vanskelig å gå i.

S-siden av vatnet er rein blokkmark, med svært lite spor av bruk.

N-siden er myrete eller blokkmark.

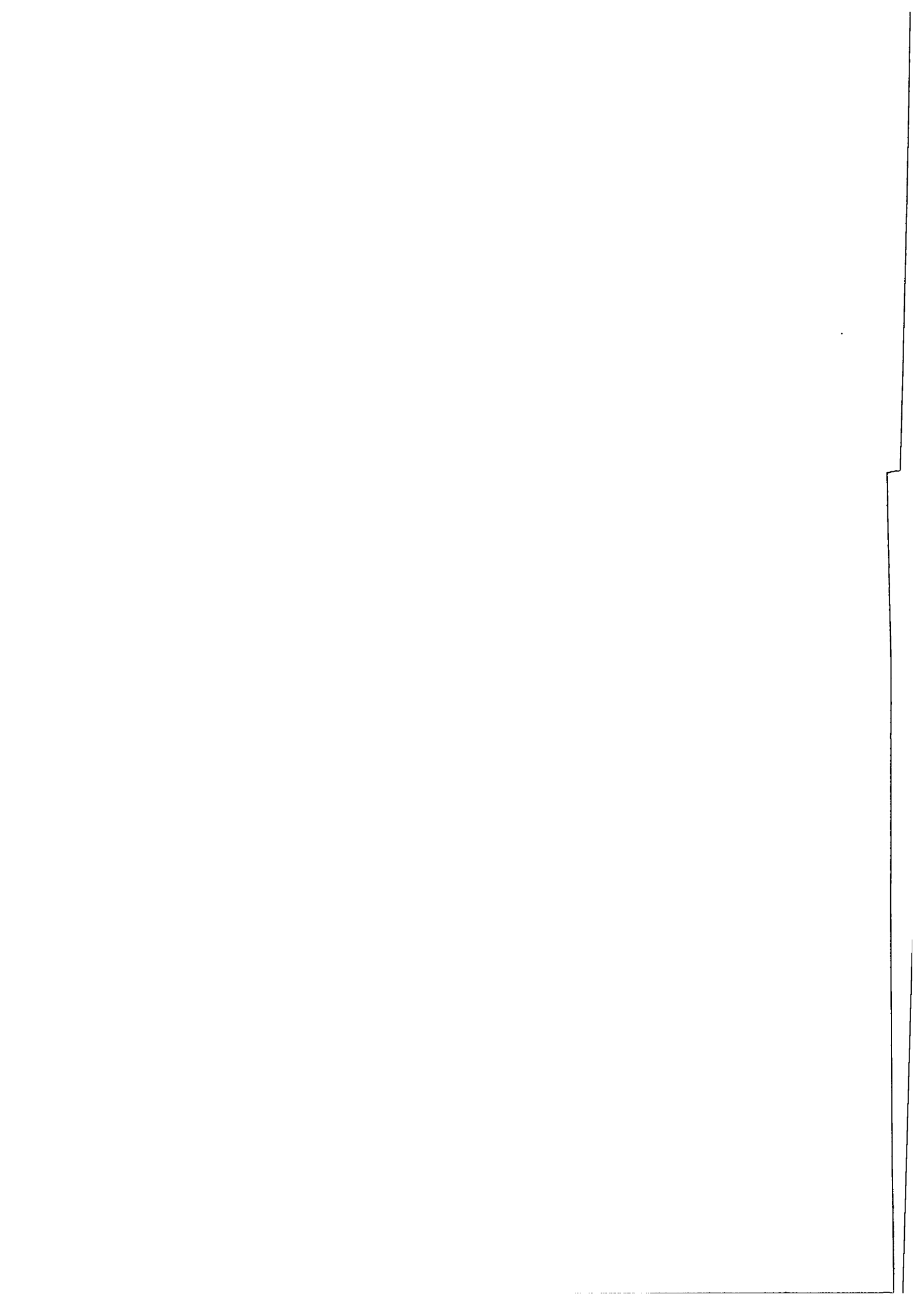
Det finnes, nær vatnet, fire steder med rimelig vilkår for menneskelig aktivitet:

1. N for utløpsosen ligger et tørt område med ei moderne fiskebu og et naust. I området finnes ei såkalt "falkefangerhytte" og to mulige dyregraver. Steinalderboplasser har vært lett etter, uten resultat.

2. Området hvor brakkene står. I tillegg til den relativt tørre flaten hvor brakkene er plassert, finnes en høy, bratt grusrygg. Denne er nøye gjennomgått, uten å finne gamle kulturspor.

3. En grusrygg, omlag midtveis mellom osene. Her finnes R10, som jeg mistenker kan være et MA/NT kultanlegg. En "friluftskirke". Grusryggen er det eneste som hever seg over det flate landskapet omkring.

4. Det høye neset mellom eidet mellom Råkåvatn og Leirungsvatn og elva som kommer ned fra Leirungshø, Her finnes en del kulturminner.

B: LEIRUNGSVATN, 1366 M.O.H. (SE FIG. A OG B I FOTOLISTEN)

Karakteristikk:

Forholdene er her svært like områdene rundt Råkåvatnet. Kun to steder synes mulige for noen grad av aktivitet:

1. De indre delene av den store bukta i NV. Her finnes enkelte tørre, mer blokkfattige sand/grus-ormåder. Enkelte kulturspor ble registrert i området.

2. V-enden av vatnet. Herfra går store, flate flyer V-over forbi Utle-tjørnin og over mot Stor-Utla nedslagsfelt. Ingen kulturspor av eldre dato registrert.

C: AURSJØEN, 1094-1097 M.O.H.

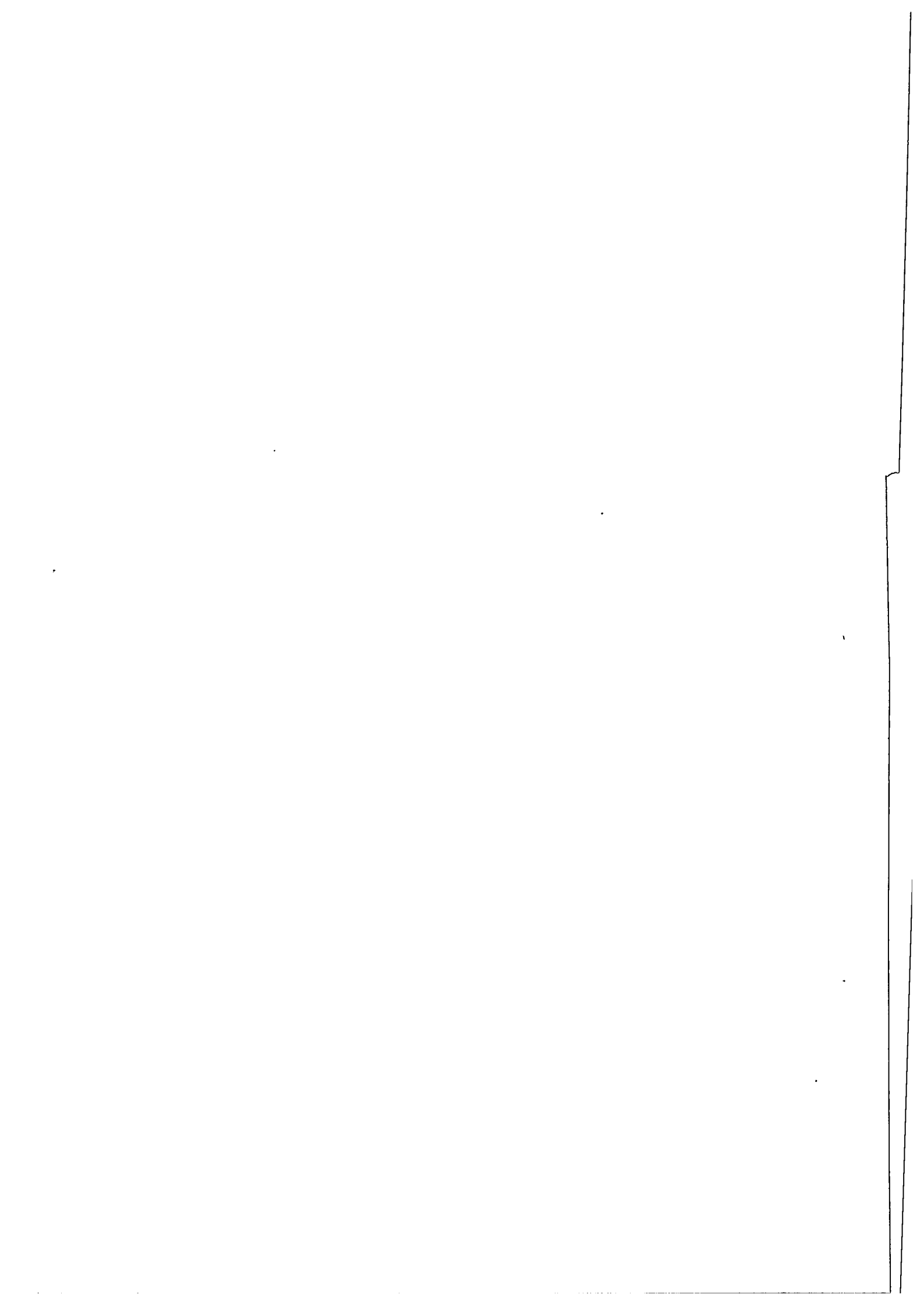
Rundt Aursjøen finnes en lang rekke mulige lokaliteter for menneskelig aktivitet. Sjøen har imidlertid i endel år vært regulert, slik at de ca. 3 metrene over opprinnelig vannstand er sterkt erodert (se f.eks. 1834 F16 R1).

D: STOR-UTLA-VASSDRAGET, 1359-1097 M.O.H.

Stor-Utla går i blokkterreng, tildels rein ur, uten løsmasser og vegetasjon. Bare de ca. 3 nederste km har muligheter for opphold overhodet. De øverste 5 km er uhyre vanskelige, tildels farlige å ta seg fram i. På en strekning av 2-3 km går elva så dypt nede i ura at den ikke engang kan høres. Jeg er temmelig overbevist om at vassdraget ikke kan inneholde kulturminner.

FORSKNINGSHISTORIE

Nåværende professor Arne Skjølvold skal ifølge Trygve Håkenstad, Vågå, har vært i området rundt Ø-enden av Råkåvatnet for få år siden. Han skal bl.a. ha sett 1834 F21 R7. (S.d.) Første-konservator Irmelin Martens har befart området omkring Aursjøen. Hun har likeens prøvegravd 1834 F16 R17. (S.d.)

GRUNNLAGSMATERIALE FOR REGISTRERINGENE

Følgende kartmateriale var til disposisjon:

- Finna kraftverk, oversikt alternativ 1	1:50.000
- Finna kraftverk, oversikt alternativ 2	1:50.000
- Finna kraftverk, oversikt naturinngrep alt. 2	1:5.000/10.000/ 50.000
- Aura i Skjåk. Kanal Leirungsvatnet-Utletjørnin	1:2.000
- Gradteigskart 1618IV Lom	1:50.000
- Gradteigskart 1618IV Lom, utsnitt nr. HRV	1:50.000
- Lom, kart med lokalnavn 1618IV	1:50.000
- Finnautbygging, oversiktskart magasinområdet	1:10.000
- Gradteigskart Lom	1:100.000

Dessuten forelå to flyfotoserier:

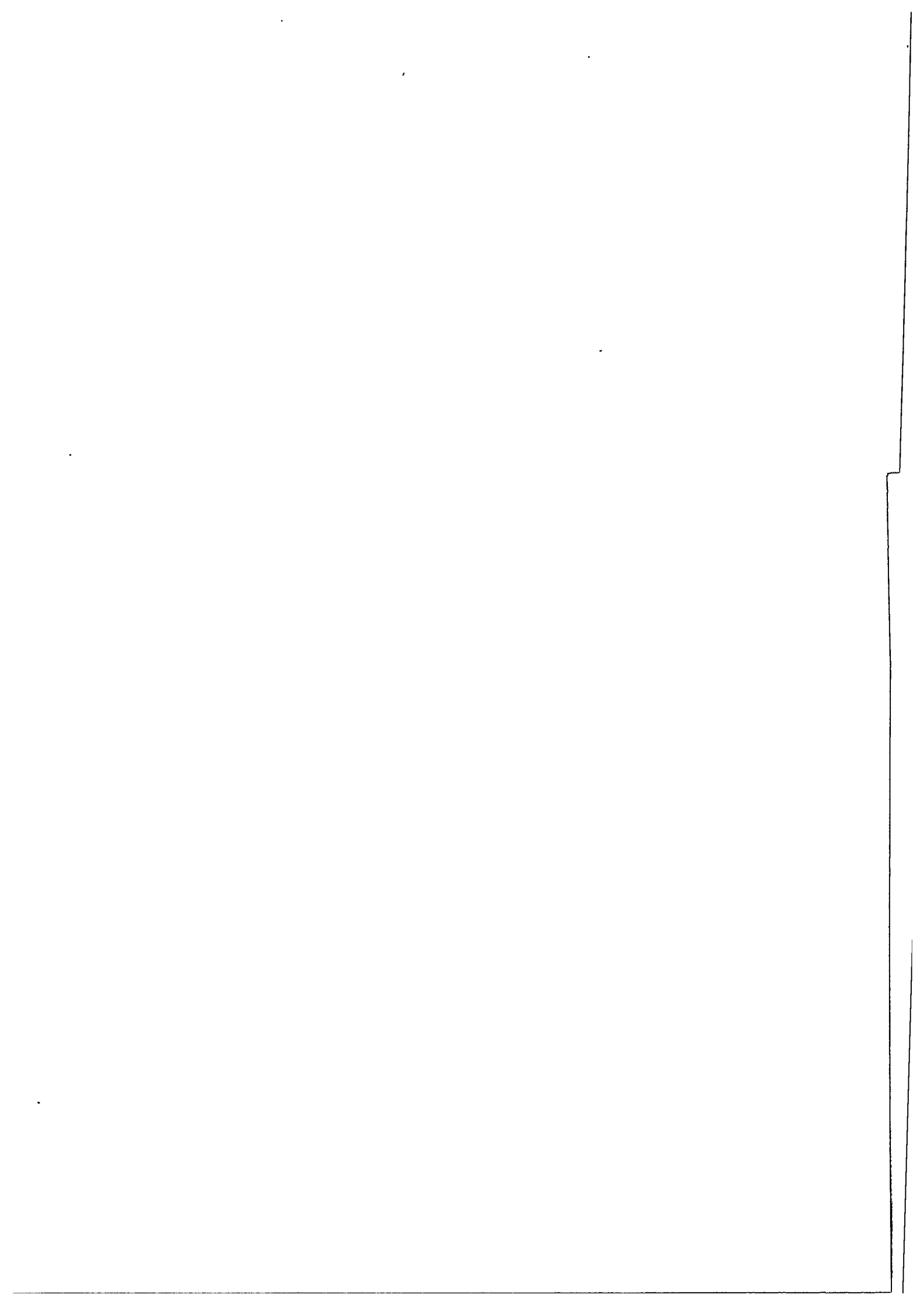
1834E og 1834F.

Kartmaterialet var tilstrekkelig, om ikke godt. Reguleringsgrensen for Råkåvatn/Leirungsvatn framgår bare omtrentlig på gradteigskartet. Dette førte i enkelte tilfeller til tvil om hvor i det flate terrenget HRV ville gå.

Flyfotoene var i svært liten målestokk, ca. 1:30.000. I det flate og detaljfattige landskapet førte dette til store problemer med plotting av lokaliteter. Selv lokaliteter som var meget godt synlige, vises ikke på flyfotoene.

I tillegg gjorde reguleringen av Aursjøen orienteringen her vanskelig. Flyfotoserien er tydelig fotografert ved lav vannstand, mens den ved registreringen var maksimal.

Flere av flyfotomarkeringene er derfor trolig ikke 100% nøyaktige. Store er imidlertid ikke avvikene.

OVERSIKT OVER REGISTRERTE LOKALITETER, VURDERING AV VERNE- INTERESSENE

Av sikkert forhistoriske lokaliteter finnes kun én, 1834 F16 R17, nær Ø-enden av Aursjøen. Endel av de registrerte lokalitetene er klart fra nyere tid, mens et flertall ikke lar seg nærmere datere uten arkeologisk undersøkelse.

Av de registrerte lokalitetene vil følgende bli berørt av en eventuell neddemming: R-numrene 1 (?), 2, 3, 4, 8-1, 8-2, 9, 10 = *Råkåvatn* og 14. - *den nying, vatin*

Uansett alder, er disse objektene av stor kulturhistorisk interesse. Flere av dem kan godt være fra middelalder eller forhistorisk tid.

REGISTRERTE OBJEKTER

Objektene er tildelt R-nr. i den rekkefølgen de ble registrert, uten hensyn til flyfotonummer. I registeret angis imidlertid flyfotonummer for hvert objekt.

Råkåvatn R1-10
R1. Fiskebu kalt "Nybui"

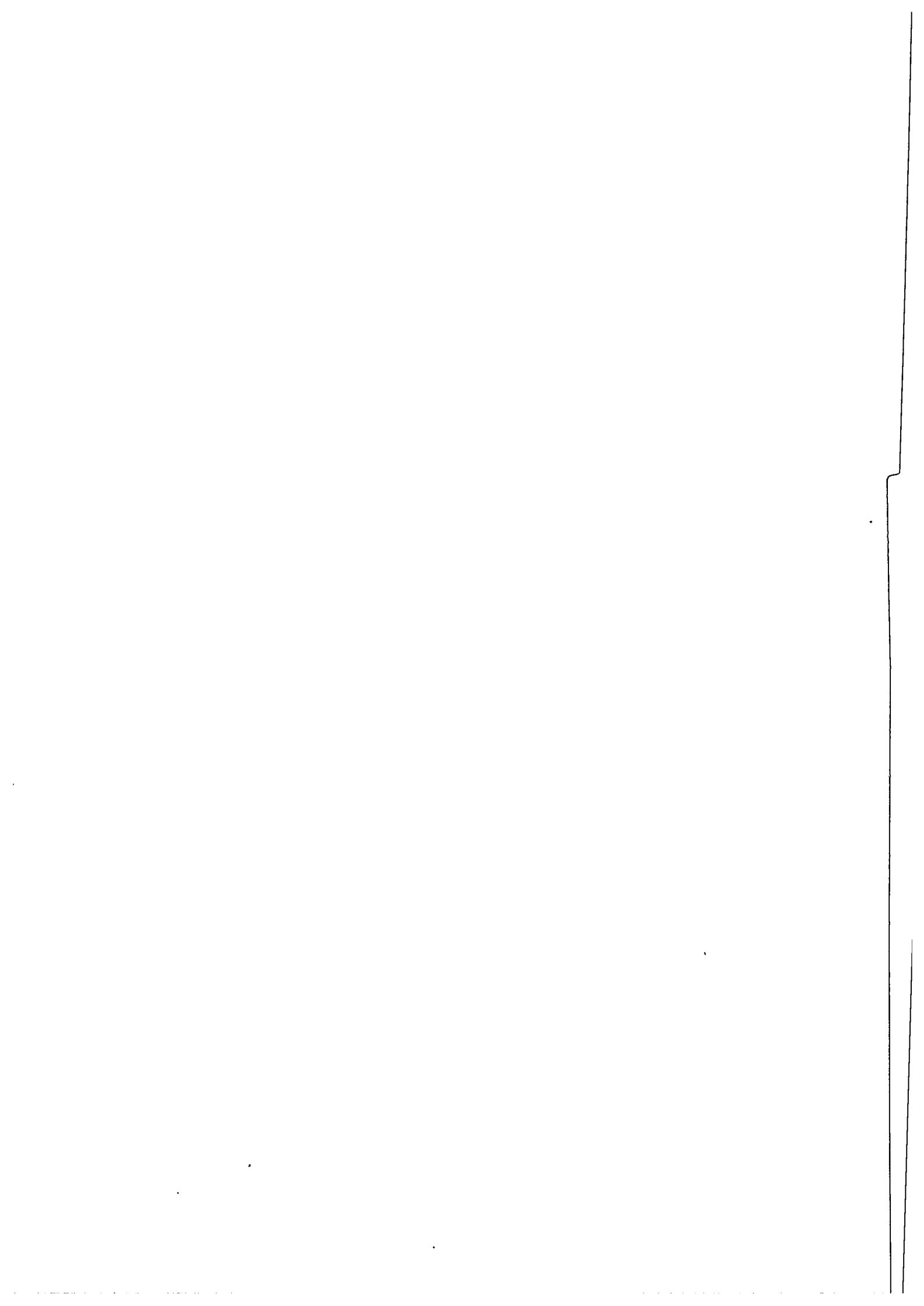
Flyfoto: 1834 F21

Lokalitet: 170 m NV for ytterste spiss av det høye, steinete neset mellom bekkene fra Leirungshøe og elva mellom Leirungsvatn og Råkåvatn. Lokaliteten ligger like S for høyeste punkt av neset, merket 1380 på kart "Finnautbygging" Oversiktskart magasinområdet. Tegn. 6487, M01:10.000.

Terreng: Storsteinet rund kolle med vid utsikt over hele Råkåvatnet (fra bua) og vika med utløpsosene fra Leirungshøe (se R3).

Vegetasjon: mose. (se også under Beskrivelse.)

Beskrivelse: Rektangulært, nedsenket rom, indre mål ca. 2,5x1,7 m. Lengderetning NNØ-VSV (18^g). I hele lengden er Ø-veggen dannet av en stor jordfast blokk, med 3-4 skift heller over. V-veggen består likeens av en stor jordfast blokk, denne går dog ikke helt inn til N-veggen. Mellomrommet er utfylt av heller. Et antall skift ligger også oppe på denne blokken. N-veggen består i sin helhet av

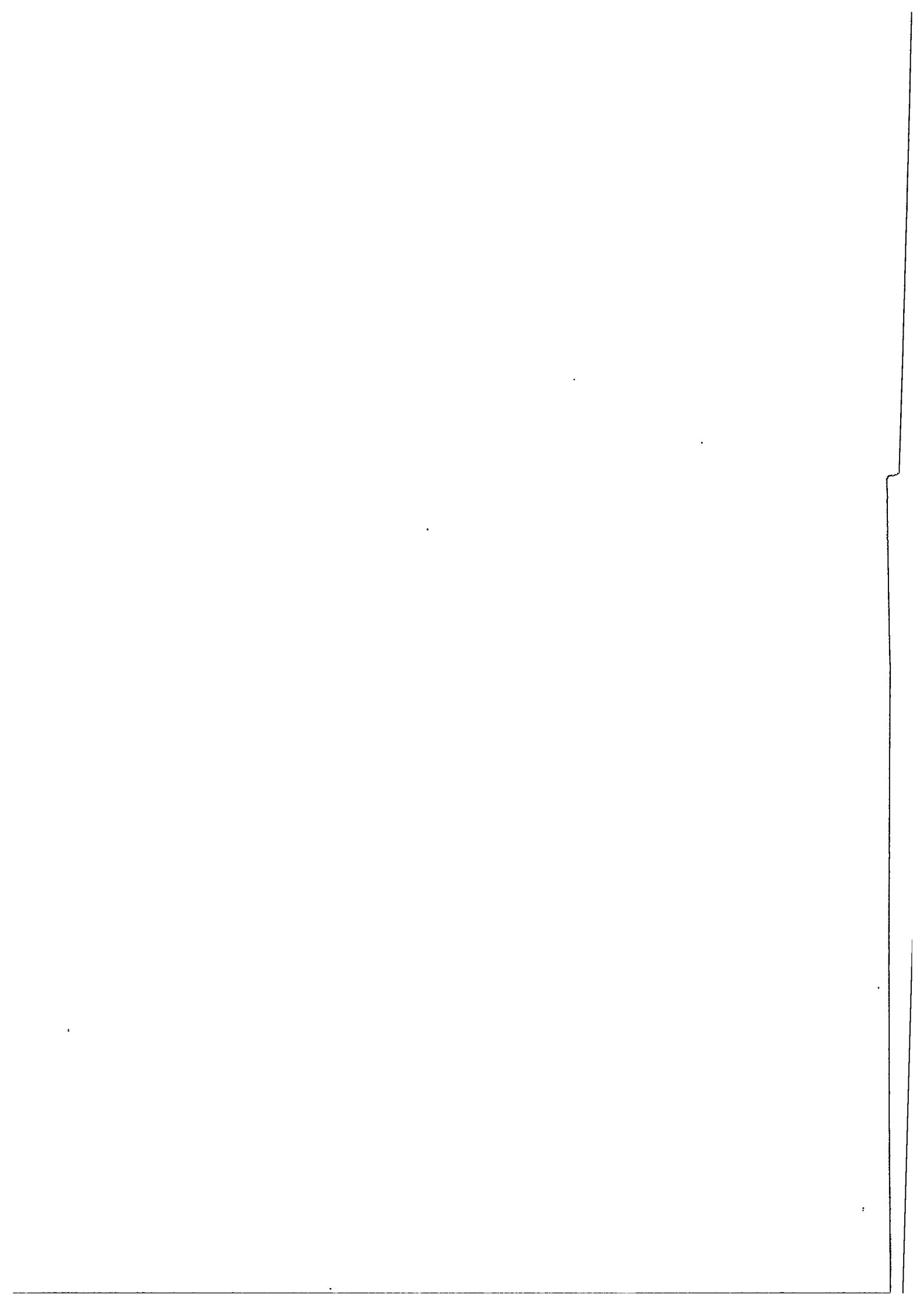
helleskift. Veggens nåværende høyde ca. 1,6-1,7 m. S-enden er åpen, bortsett fra at det over åpningen ligger en lang helle som "tverrbjelke". På denne ett skift heller. De jordfaste blokkene - "langveggene" - fortsetter videre ut forbi åpningen, og danner et "for-rom" (V-veggen ca. 1 m, Ø-veggen ca. 2 m).

Rundt kanten av bua ligger endel grasvokst jordmasse, trolig rester etter torvtak.

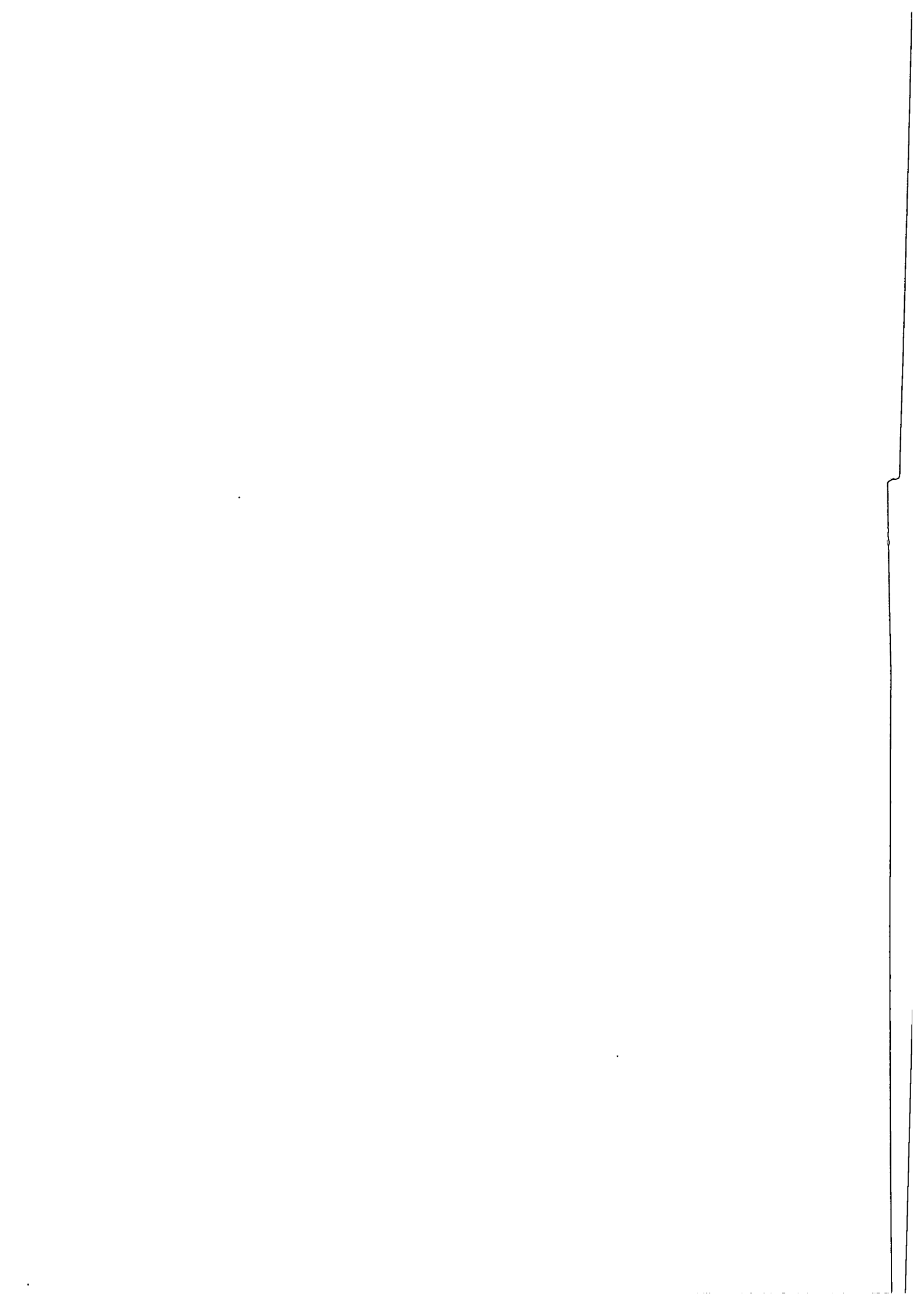
Under og utenfor "åpningsbjelken" ligger en lav, grasvokst jordvoll med enkelte heller. Ut fra denne et tydelig søkk eller tråkk. Framfor åpningen en relativt jevn slette, hvor vegetasjonen skiller seg ut ved grasvekst mot ren mose omkring. Sletta er ca. 10x10 m.

Grunneier Trygve Håkenstad har opplyst at fiskebua kalles "Nybui", og at den brant ca. 1840.

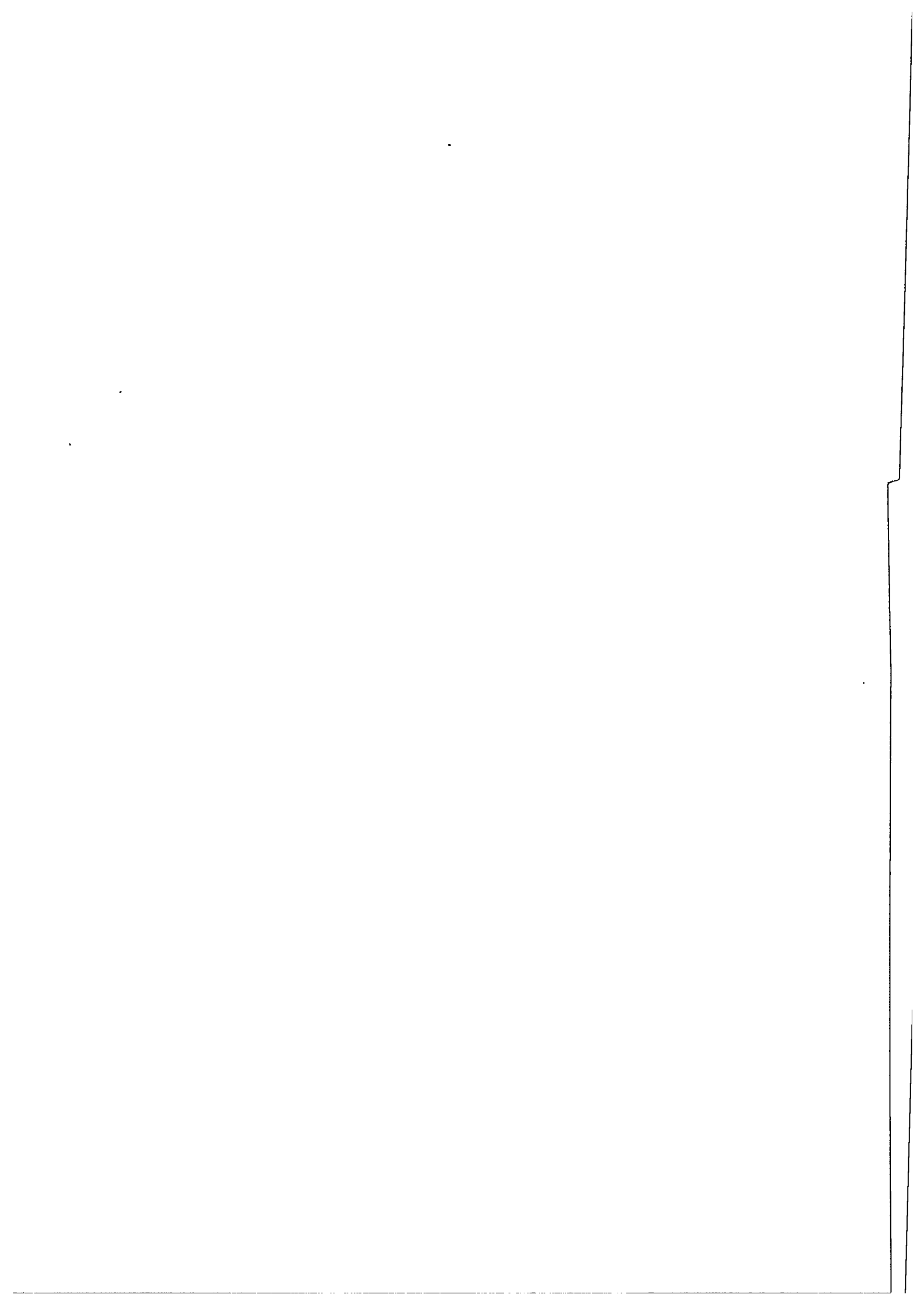
- R2. Fiskebu Flyfoto: 1834 F21
Lokalitet: Ca. 125 m S for R1, i bratt S-skråning mot vannet, men med en landbrem mellom.
Beskrivelse: Kvadratisk oppmuring av heller og rundkamp. Langt grovere bygd enn R1. Nå åpning V i N-veggen og Ø i S-veggen. Den siste er trolig opprinnelig. Veggene står til en høyde av ca. 0,7 m på det høyeste. Veggene er endel utrast.
- R3. Nausttuft Flyfoto: 1834 F21
Lokalitet: Ca. 50 m SSØ for R2, ved bredden av en flat strandbrem. 3-4 m fra vannkanten i S.
Beskrivelse: Gulvet, nå sterkt tilgrodd med mose, er nedgravd. De tørrmurte helleveggene står i høyde med terrenget omkring. V-veggen står i 6-7 skifts høyde, mens Ø-veggen er utrast og overgrodd. Endeveggen i N er delvis bevart i 7 skifts høyde.
Lengde ca. 3,3 m, bredde anslagsvis 1,5 m.
I åpningen en liten voll av torv og mindre stein.

- R4. Steinbu Flyfoto: 1834 F21
Lokalitet: S-sida av Råkåvatnet. Ca. 50 m S for bredden i slak skråning.
Beskrivelse: Relativt stor jordfast blokk utnyttet som del av V-vegg. Ellers er veggene lagt opp av tildels meget store heller. Gulv nedgravd. Mot vannet ingen synlige veggrester.
Bua er sterkt sammenrast. Lengde N-S 6 m, bredde Ø-V usikker, 2-3 m.
- R5. Fanstanlegg Flyfoto: 1834 F21
1. Dyregrav
Lokalitet: NØ-SV-gående grusflate med enkelte mindre blokker. I V paralleltgående blokkmark, i Ø bratt skråning ned mot Skardåi.
Flekker av bar grus, ellers sparsom mosevekst.
Beskrivelse: Dyregraven har vært gravd ned i grusen, og veggene har vært tørrmurte av heller og noe rundkamp. Atskillig sammenrast, muligens gjenfylt. Rundt grava en svak forhøyning, trolig utkastmasse.
Lengde nå ubestemmelig, opprinnelig ca. 1,5 m, bredde ca. 0,7-0,8 m. Nåværende dybde 0,5 m. Lengderetning NØ-SV. Ut fra alle hjørner av grava går svake, men tydelige rester av ledegjerder. Det mot V er 18 m langt, og rekker til blokkmarka. Det mot S kan erkjennes i en lengde av 11 m, hvor det forsvinner i naken grus. Mot N 27 m, til blokkmarka. Mot Ø 8 m.
2. Dyregrav Flyfoto: 1834 F21
Lokalitet: 44 m SØ for 1. Nær brinken ned mot Skardåi.
Beskrivelse: Relativt velbevart. Nedgravd i grusen og fint oppmurt av tynne heller. Midten er utrast og to lange heller ligger på tvers. Ikke gjenfylt. Rundt grava mosegrodd forhøyning, etter utkast? Ellers er vegetasjonen erodert vekk.
Lengde ca. 2 m, bredde 1,2-0,9 m, dybde nå 0,9 m.
Mot NNV går tydelige rester av ledegjerde, lengde 11 m. Mot SV, ditto 3,5 m. Mot SØ svake rester etpar meter i erodert område.

- R6. Steinring Flyfoto: 1834 F21
Lokalitet: Ca. 100-120 m ØSØ for varde på flya Ø for Råkåvatnet, 139 m.o.h. Varden kalles St. Olavsteinen. Olav den Hellige skal ha hvilt her på vei mellom Skjåk og Vågå.
Terreng: Flatt Ø-V-gående fjellparti som skrånar jevnt mot Ø-enden av Råkåvatnet i N, og faller av mot S. Blokkmark.
Vegetasjon: Mose.
Beskrivelse: Ring lagt opp av relativt store heller, inn-til 4-5 skift. Indre diam. ca. 3 m. Hellene var tildels nedgrodd av mose. Meget vid utsikt.
- R7. Rundrøys Flyfoto: 1834 F21
Lokalitet: I blokkområde ca. 100 m NV for R5.1.
Beskrivelse: Utkastet røys av rundkamp. Et par jørdfaste blokker inngår i konstruksjonen. Krateret er utkastet helt ned til markoverflaten.
Diam. ca. 6 m.
Høyde ubestemmelig p.g.a. utkasting.
Fenomenet ville i lavlandet utvilsomt måtte kategoriseres som gravrøys, men kan dette være en avansert form for bogastille, med utsikt i alle retninger, særlig mot dyregravene R5? ;
Rundt røysa er bakken noe mer reinplukket for stein enn rundt omkring.
- R8.1. Mulig dyregrav Flyfoto: 1834 F21
Lokalitet: Ca. 210 m N for utløpsosen fra Råkåvatnet.
Lav Ø-V-gående grus- og blokkrygg som i V-enden topper seg i en kjegle. Grava ligger omtrent midt på ryggen.
Beskrivelse: Objektet er i dag ikke direkte erkjennbart som dyregrav. Det ligger på N-siden av toppen av grusryggen, og markerer seg som et max. 0,2 m dypt søkk i bakken. Rundt og i dette endel mindre heller og en helle på ca. 1,5 m. Denne ligger nå oppå endel av de andre. Anlegget er umålelig. Tvilsomt fornminne, men kan være gjenfylt med hensikt p.g.a. husdyr.
- R8.2. Mulig dyregrav Flyfoto: 1834 F21
Lokalitet: 29 m V for R8.1. i Ø-kant av den kjegleformete grustoppen nevnt under R8.1.
Beskrivelse: Søkk i bakken med endel rundkamp i. I N-enden mulige rester av tørrmur. Søkket er umålelig, og lengderetning

uviss. Tvilstomt fornminne, se under R8.1.

R9. "Falkefangerhytta"

Flyfoto: 1834 F21

Lokalitet: Ca. 210 m NNV for utløpsosen fra Råkåvatnet, ved S-foten av den kjegleformete grustoppen nevnt under R8.
Beskrivelse: Objektet kan best beskrives som ei lav, hul røys av rundkamp og heller, med en lav åpning på SSØ-siden, med en terskel. Taket er dannet av store heller med mindre heller oppå.

Ytre mål:

Største lengde ca. 3,3 m, største bredde ca. 2,5 m, høyde ca. 0,7-0,8 m. Omkretsen er oval.

Anslåtte indre mål: lengde ca. 2,5 m, største bredde ca. 1,5 m, høyde ca. 0,6 m.

Tett inntil "Falkefangerhytta" og tildels i ett med denne i V, ligger tufta av en liknende konstruksjon. Denne består av en oval av rundkamp, med mulig åpning i SSV. Et par lange heller ligger i N-enden. Omkretsmål som ovenfor.

R10 Anlegg av ukjent karakter

Flyfoto: 1834 F21

Lokalitet: Ø-siden av den eneste oppstikkende gruskollen på N-siden av Råkåvatnet, bortsett fra odden V for brakkene. Ca. 100 m N for vannet.

Anlegget består av:

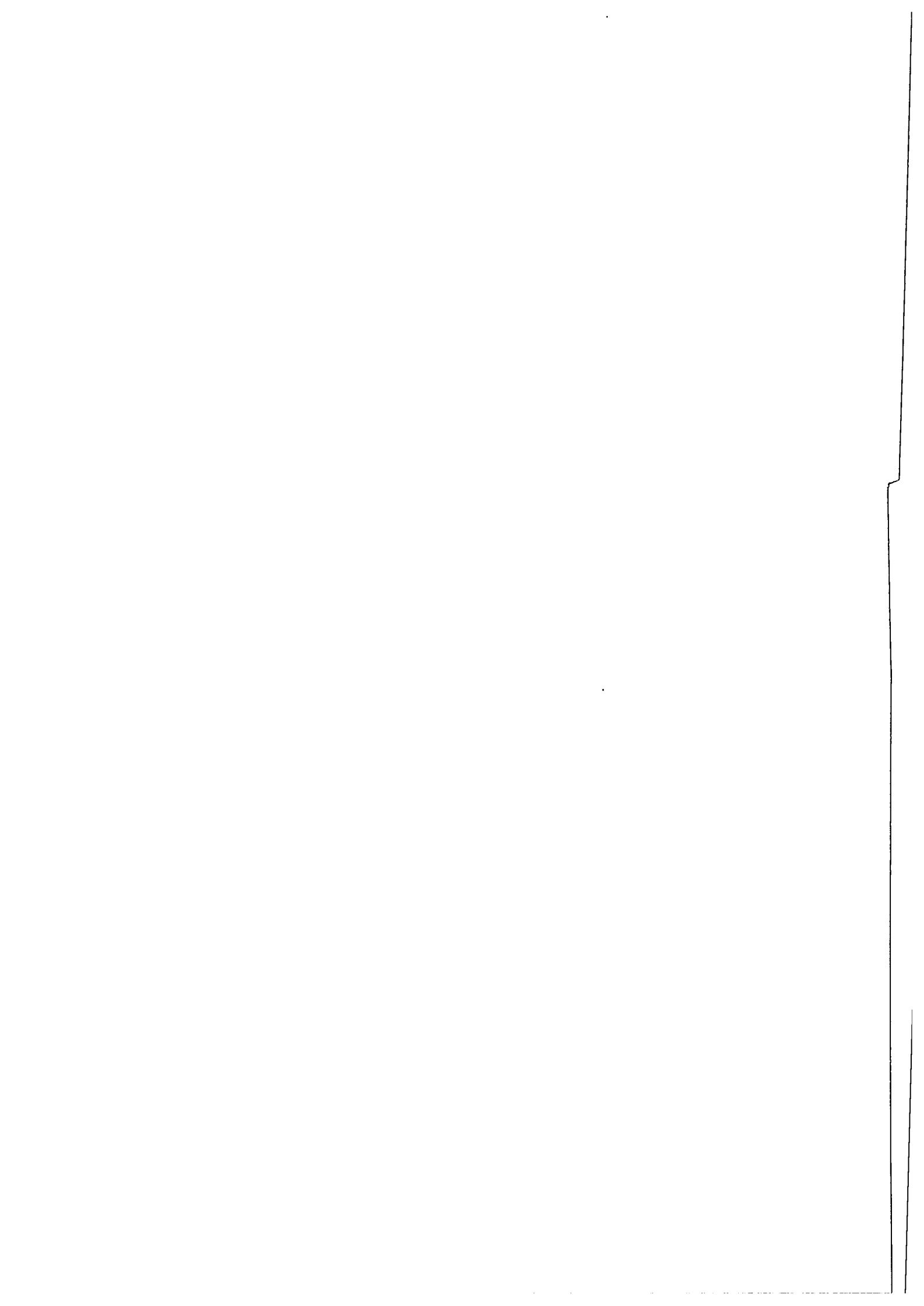
A) Lite åpent hellekammer, bygd av 4 heller og to rundkamp. To skråttstilte, utovervendende heller, støttet av to rundkamp, bærer to store tynne heller som dannet et "tak". Kammeret står øverst i bakken med loddrett vegg bak, og er åpent mot Ø.

Kammerets bredde ca. 1 m, høyde ca. 35 cm, dybde 0,6-0,7 m. Ingen spor etter ild, ingen røykavtrekk.

B) 5 m SØ for A). Flat helle, tilnærmet rektangulær, 0,8x0,4 m, på bakken. Lengderetning N-S. I en halv oval foran denne mot Ø, stein av jevn størrelse, største mål 15-20 cm. Disse er godt nedgrodd. Lengste diam. ca. 1,7 m.

C) Like foran (Ø for) B. 4 jevnstore rullestein, største mål ca. 20 cm, Disse ligger i en tilnærmet firkant.

Direkte Ø for B og C, ca. 1,7 m fra C.

D) 3 nærmest hestesko-formete konstruksjoner, med åpningene mot Ø. Konstruksjonen består av små rullestein. Den midterste "hesteskoen" er tydeligst med nærmest sammenhengende steinrekke. "Hesteskoens" lengde ca. 1,8 m, bredde ca. 1,3 m. Svake forhøyninger (0,1-0,2 m), fyller "hesteskoene".

R-11-13 for Råkåvatn

R11. Fangstanlegg

Flyfoto: 1834 F21

Lokalitet: På grusbrink ut mot myrområde N for Råkåvatn, under Ryggehø. Brinken går som en hylle Ø-V.

Beskrivelse:

1. Sammenfalt, men tydelig dyregrav. Tørrmurt av heller, nedgravd. Tydelige ledegjerder fra hjørnene. Lengderetning Ø-V. Lengde ca. 1,7 m, Grava er klappet delvis sammen.

5 m SØ for 1:

2. Delvis sammenfalt dyregrav, murt av heller. Ø-enden består av én stor kantstift helle. Ledegjerde mot SØ som forsvinner etter et par meter, da brinken her er erodert. Likeledes gjerde mot NV, som forbinder 1 og 2. Lengde ca. 2 m.

R12. Intakt steinbu - "Ryggehøbue"

Flyfoto: 1834 F21

Lokalitet: I overgangen mellom myrområdene N for Råkåvatnet og Ryggehøe.

Beskrivelse: Fronten er murt av heller, med en innfelt tredør. Fronten er nærmest halvsirkelformet. Forøvrig er bua lagt opp som ei røys av heller som skråner utover. Det indre av bua er noe nedgravd.

Ytre mål: ca. 3,5x3,5 m.

Innvendig er det murt opp et enkelt ildsted i SV-hjørnet.

R13. Fangstanlegg

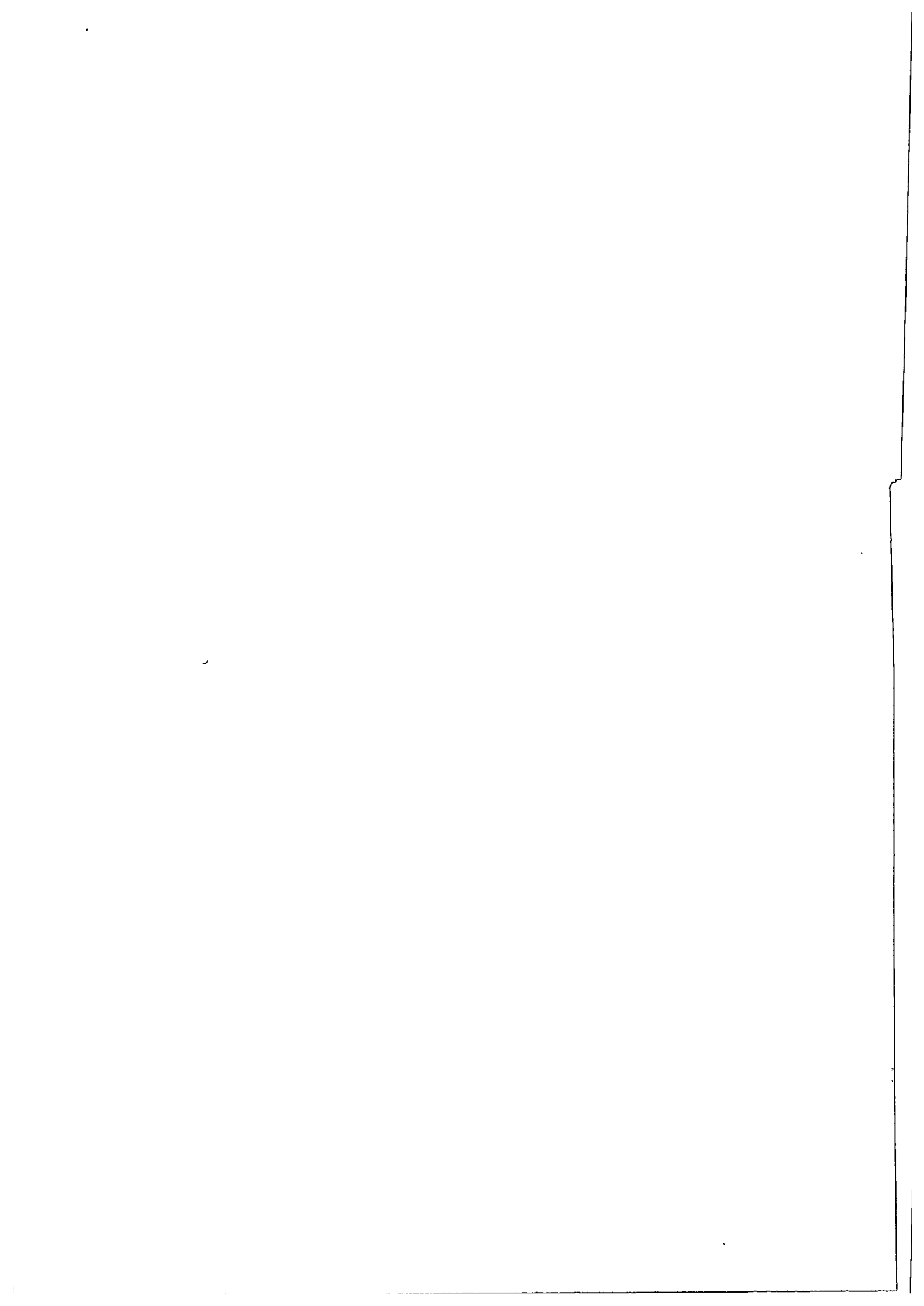
Flyfoto: 1834 F21

Lokalitet: Rett opp og N for Ryggehøbue, avstand ca. 100 m. Urete sletteområde med grasflater og koller.

Beskrivelse: 5 dyregraver, ett sannsynlig og ett mulig bogastille, samt kraftige ledegjerder ut fra hjørnene av dyregravene. Dessuten en steinsirkel.

Området dekker anslagsvis 6-8 dekar.

En av gravene er gjenkastet. Denne sperrer et helt naturlig pass gjennom området.

De øvrige gravene er mer eller mindre intakte, nedgravd og omhyggelig tørrmurte av heller.

Mål: lengde ca. 1,7 m, bredde ca. 0,6 m, dybde inntil 1,7 m: Det sannsynlige bogastillet er en Ø-vendt ring av kampestein, med vid utsikt mot Ø.

Dessuten finnes overalt groper i ura, naturlige eller tillempet.

I området finnes også mye spor, ekskrementer og hår av rein.

I skråningen, ca. 50 m S for den S-ligste dyregrava; en sirkel av rundkamp, diam. 2,5 m.

R14. Rester av steinbu/tuft

Flyfoto: 1834 F20

Lokalitet: Stor bukt i NV-enden av Leirungsvatnet. Innerst i denne en kolle av grus og flyttblokker. Ca. 15 m V for toppen av denne ligger lokaliteten.

Beskrivelse: Totalt sammenrast steinbu. N og Ø-veggene har inntil 3-4 skift tørrmur bevart, mens V-veggen ser ut til å ha vært dannet av reiste heller. S-veggen er nå bare ei røys av heller. Gjennom tufta later det til å ha gått en skillevegg, da langsgående heller er synlige i torvoverflaten. Retning N-S. Gulvet er ellers dekt av torv og mose. Ca. 5x5 m.

11 m NØ for R14 ligger noen få heller som tre sider av en firkant med åpning mot S. Her er imidlertid en jordfast blokk som dekker noe av "åpningen".

Hellene danner på ingen måte noen vegg eller oppbygging, og fenomenet er meget tvilsomt som fornminne.

9 m N for ovenfor beskrevne fenomen, ligger en oppmuring av heller med en vertikal vegg mot N, og en skrånende side mot S. Denne Ø-V-vendte muren bøyer i Ø-enden mot N, ca. 1 m.

Lengde ca. 3,5 m, høyde ca. 0,6 m.

Minjoren R15-18

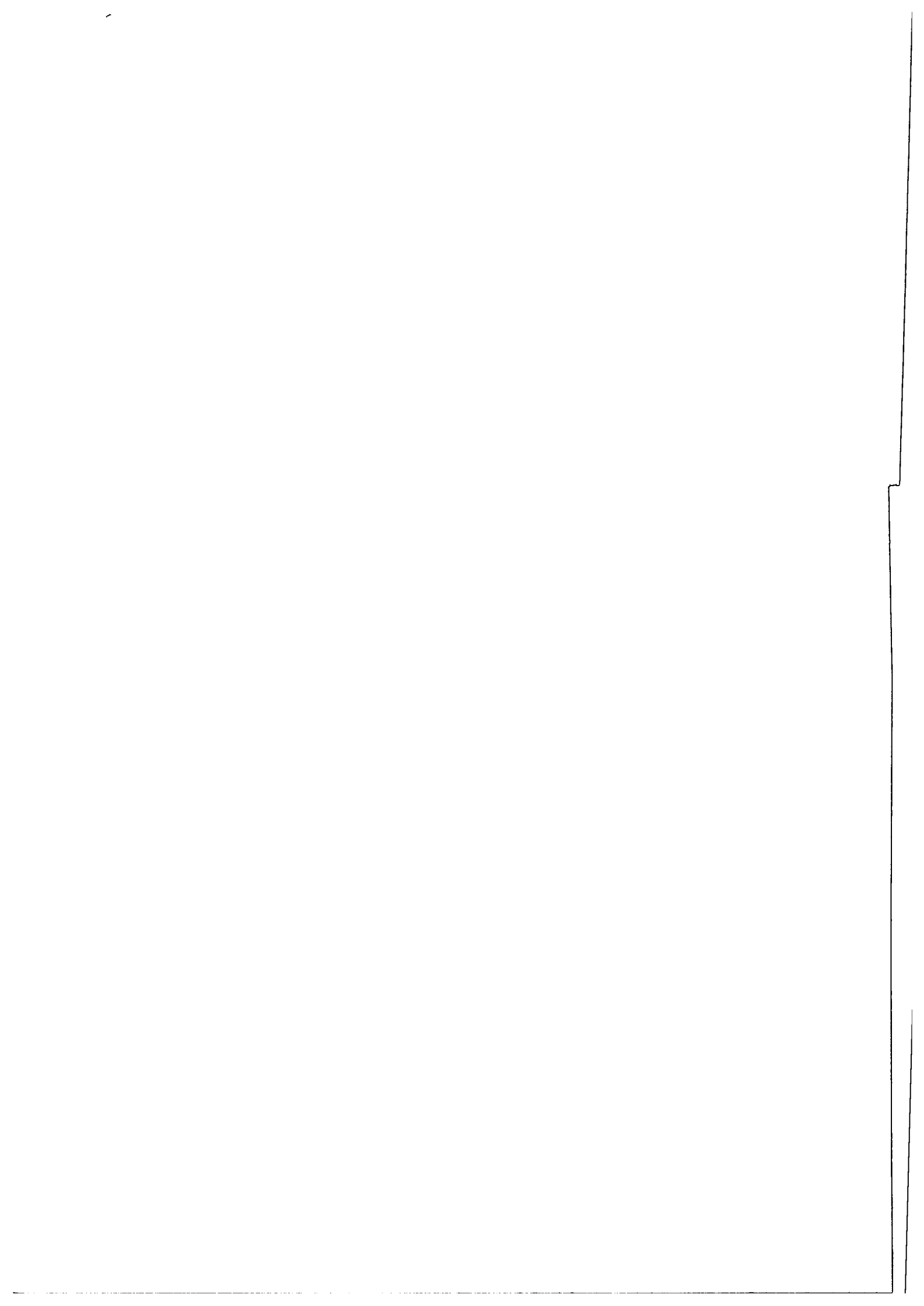
R15. Steinalderlokalitet

Flyfoto: 1834 F16

Lokalitet: 600 m NNV for dammen i Ø-enden av Aursjøen, mellom utløpet av Stor-Utla i Ø og det store neset i V. Lokaliteten ligger på et lite nes.

Terreng: Noenlunde flatt strandparti med enkelte blokker, Bevokst med mose, dvergbjørk og vier. En lav høyderugg mot N.

82/85 St. a. f. m.

Beskrivelse: Lokaliteten ligger p.g.a. max. vannstand i vannskorpa. Materialet består av kvartsittavslag og etpar flekker. Disse ligger på den avvaskete grusen. Under grusen på toppen finnes grov, rød sand. Lagene er tydelig omrotet, da det finnes klumper av torv under gruslaget.

Boplassens størrelse anslagsvis 7x7 m.

R16. Tuft av fiskebu

Flyfoto: 1834 F16

Lokalitet: Ca. 15 m Ø for utløpet av Aukarsgrove.

Beskrivelse: S-veggen utgjøres for en stor del av en flyttblokk. De øvrige veggene er murt av heller. Veggene står i en høyde av ca. 1,5 m. Ved nåværende vannstand står det en halv meter vann i tufta.

Ytre mål ca. 4,5x4,5 m.

R17. Boplasslokalitet

Flyfoto: 1834 F15

Lokalitet: Ca. 100 m Ø for innfallsosen i Aursjøen, på N-sida av vannet. Relativt flat tange med mye blokker. Mose og litt grus.

Beskrivelse: Boplassen er tidligere prøvestukket. Mange større og mindre prøveruter finnes i området.

Ved opprensing av enkelte profiler sees her og der et kraftig kullag 5-10 cm under overflaten.

Artefakter ble ikke funnet.

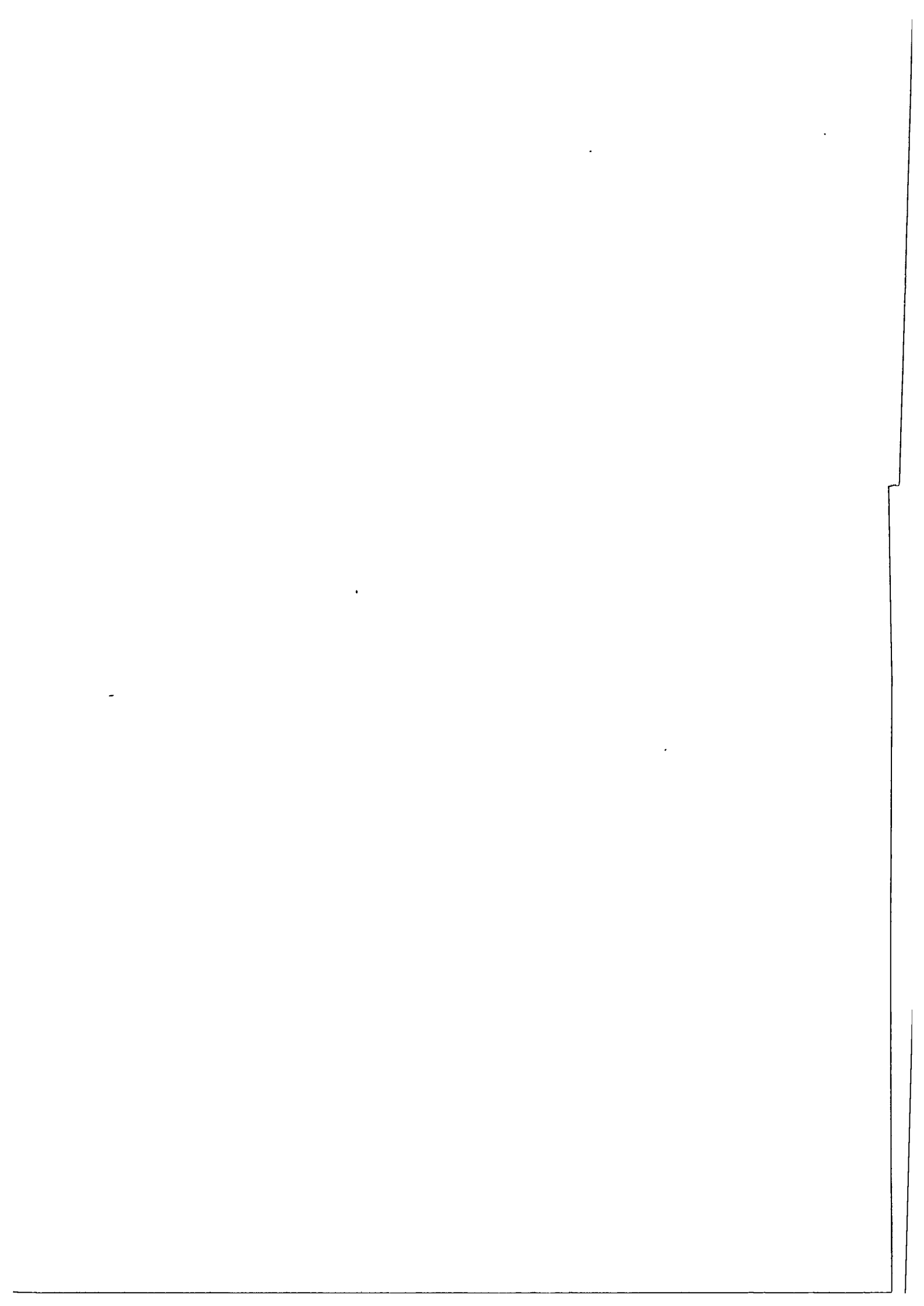
R18. Bogastille

Flyfoto: 1834 F15

Lokalitet: På N-S-gående høyderygg. Mose, lyng og noe dvergbjørk. Utsyn mot sjøen, ellers begrenset.

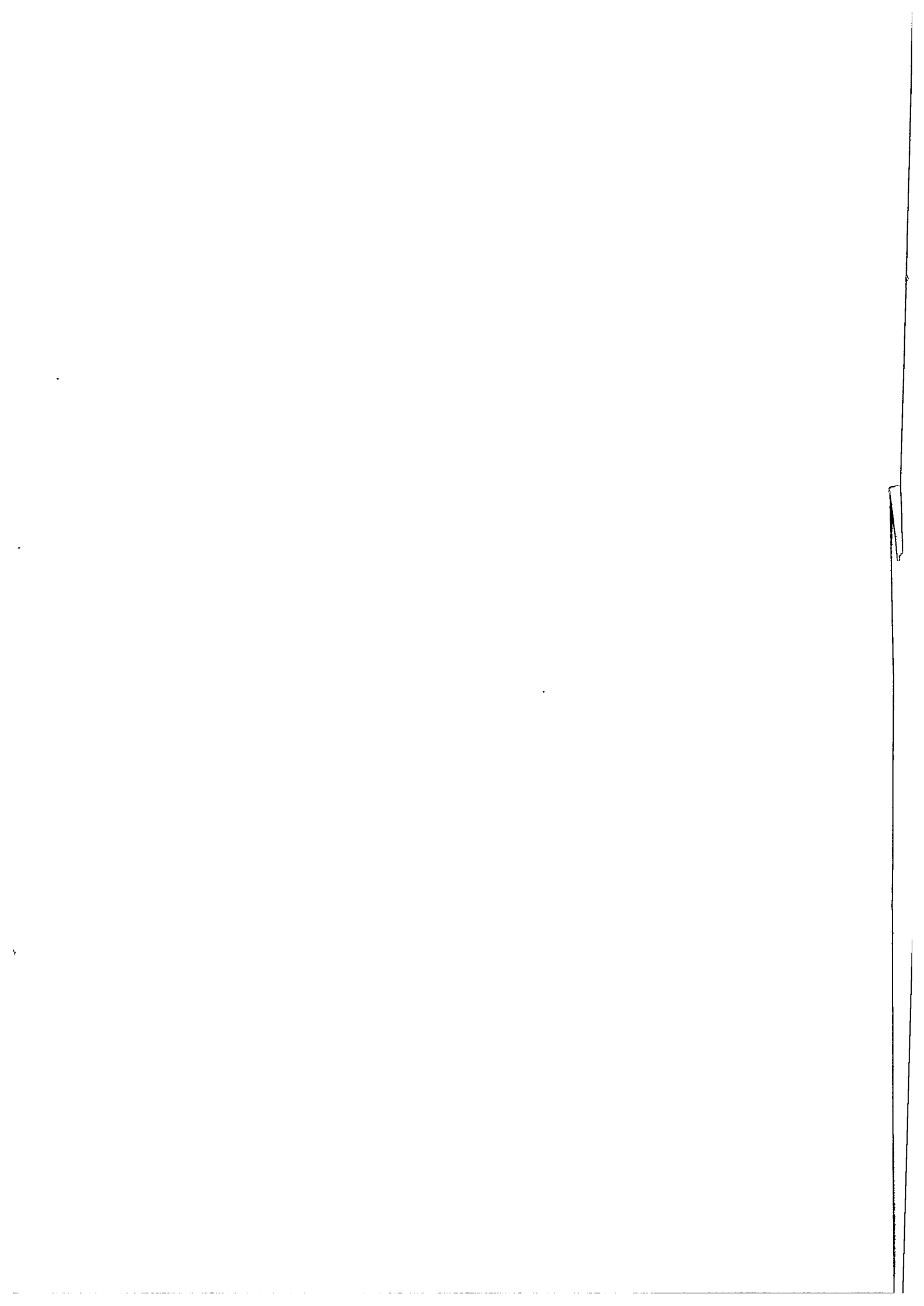
Beskrivelse: Bogastillet er lagt inntil en stor stein i S. I N en mindre stein. Ellers utgjøres omkretsen av kantstilte heller som nå skråner utover. Anlegget er kraftig overgrodd.

Diam. ca. 1,5-1,7 m.

FUNNLISTE

Aksesjonsnr.: 82/15.- Ca. 350 gram kvartsitt-avslag
plukket opp på R15.

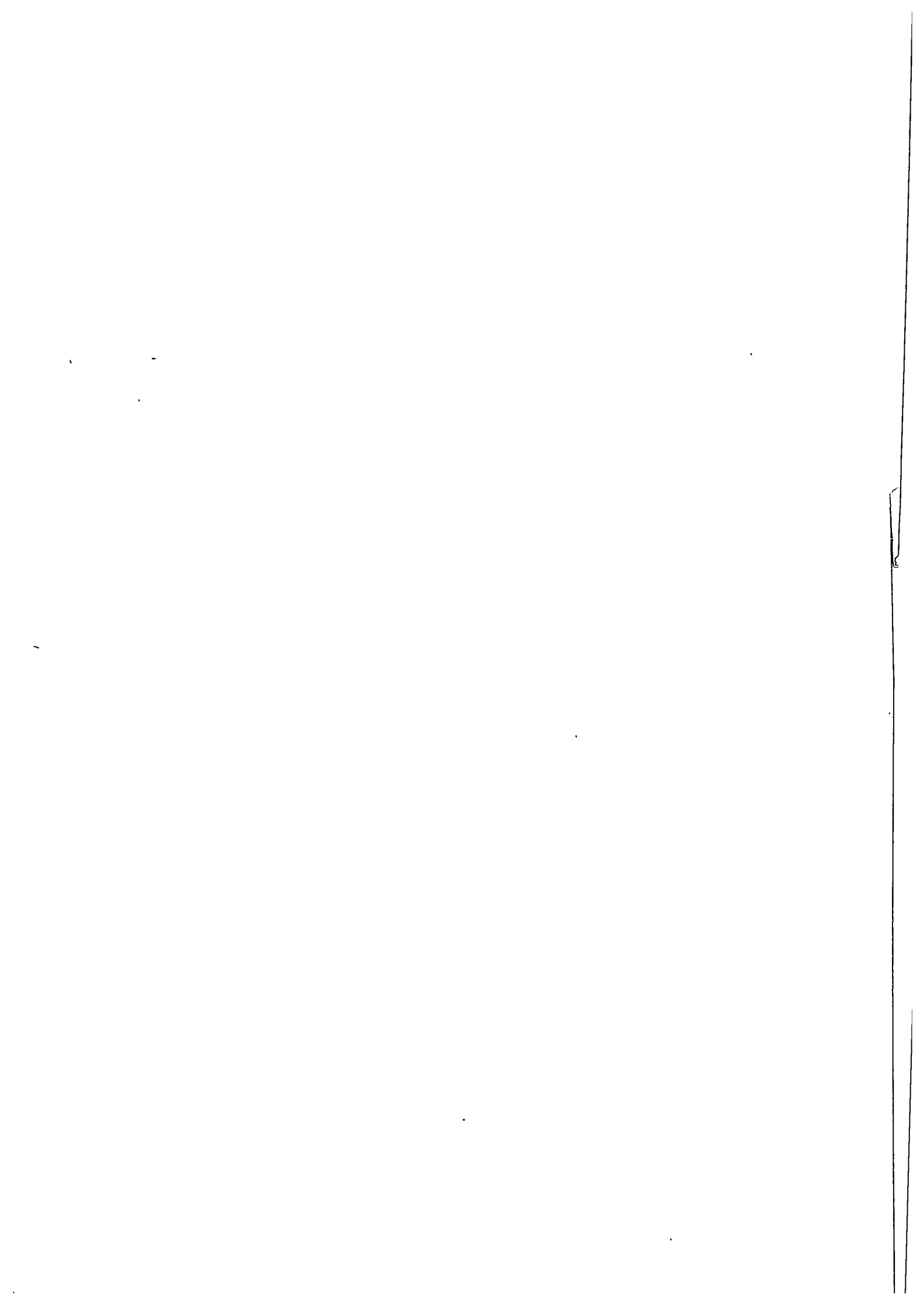
FOTOLISTE

Foto: Helge Braathen

A: Panorering fra Ryggeø: Ø-S-V. Råkvatnet midt i bildet, Leirungsvatnet til høyre.

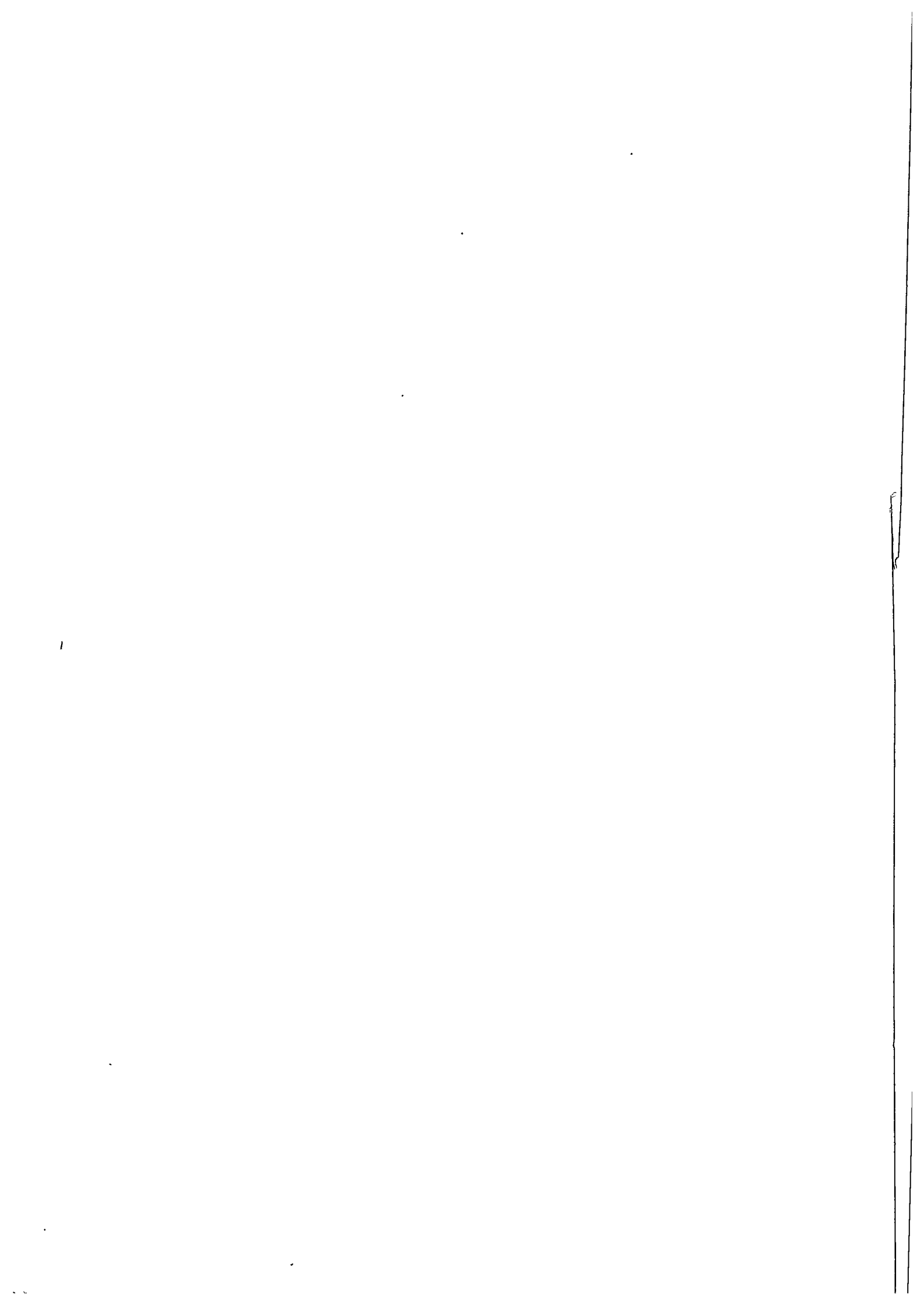
B: Panorering fra V-enden av Leirungsvatnet, NØ-SØ.

	Oldsaksamlingens filmnr.:
1. R1 fra S	2661/14
2. Det indre av R1 fra S	2661/15
3. R1 fra N	2661/16A
4. R2 fra SØ	2261/30
5. R3 fra S	2661/26
6. R4 fra Ø	2661/27A
7. R4 fra N	2661/32A
8. R4, detalj av Ø-vegg	2661/33
9. R4, detalj av V-vegg	2661/34
10. R5.1. fra V, ledegjerde i bakgrunnen	2664/5
11. R5.2. fra SØ, ledegjerde i bakgrunnen	2664/1
12. R5.2. fra Ø	2664/3
13. R6 fra V	2661/24A
14. R7 fra N	2664/9
15. R7 fra Ø	2664/11
16. R7 fra S	2664/13
17. R7 fra V	2664/17
18. R8.1. fra NNØ	2664/18
19. R8.2. fra SSØ	2664/23
20. R9 fra S. "Falkefangerhytta" samt nabotuft til venstre for denne	2664/17
21. R9 fra SØ	2664/19
22. R10A hellekammer fra Ø	2664/25
23. R10B,C flat helle og halvsirkel av stein fra Ø (B), dessuten fire stein Ø for ovennevnte (C)	2664/29
24. R10D midtre "hestesko" med tverrgående prøvesjakt fra Ø	2664/53
25. R10D midtre "hestesko" med tverrgående prøvesjakt fra N	2664/33
26. R10D midtre "hestesko" med tverrgående prøvesjakt fra Ø (nærmere)	2664/49

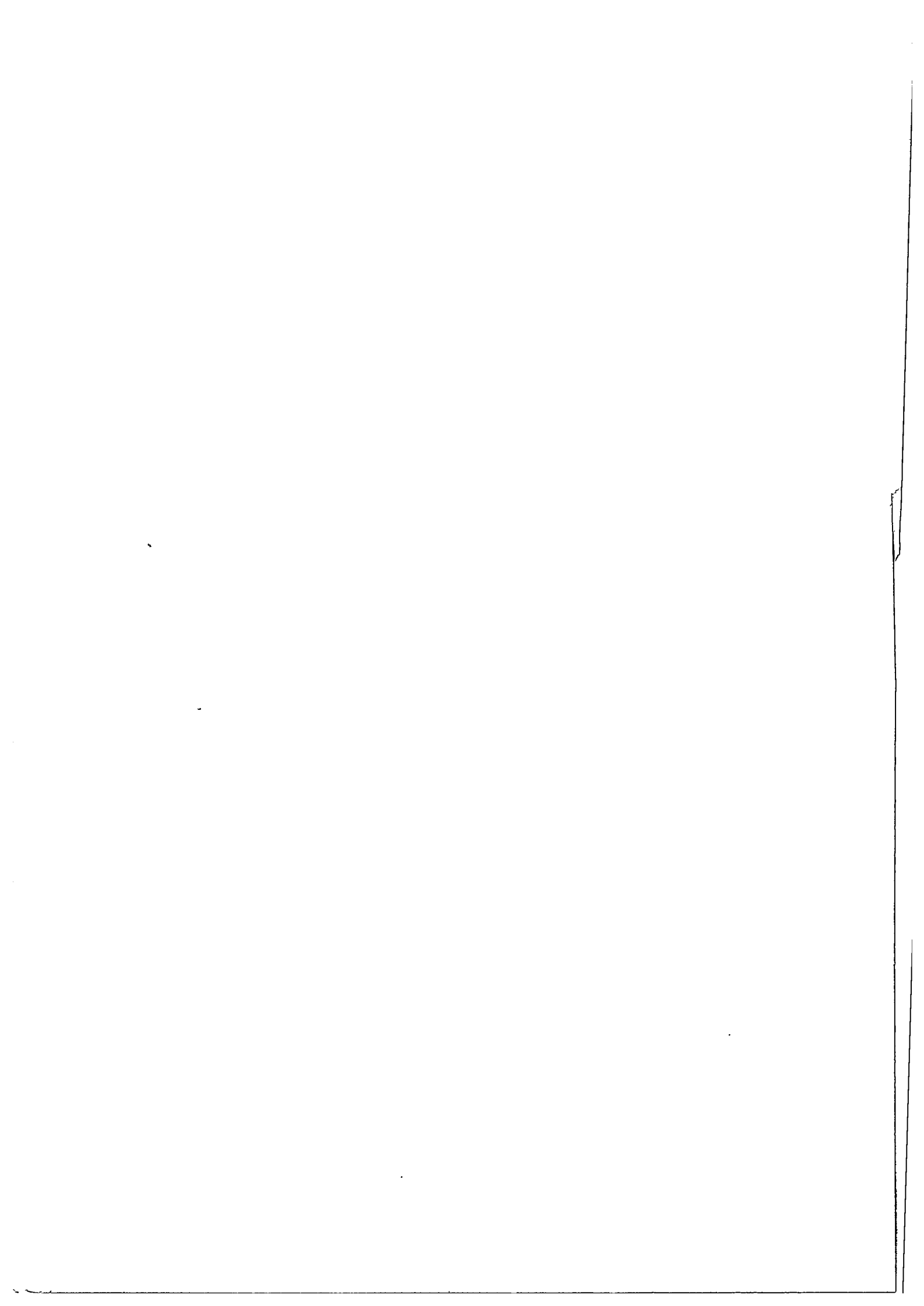

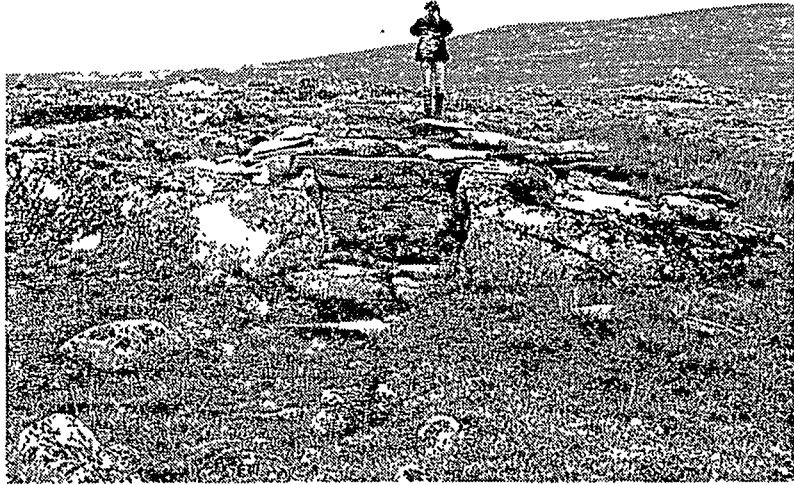
Oldsaksamlingens filmnr.:

27.	R10D midtre "hestesko" gjenfylt	2664/55
28.	R10 oversikt fra NØ	2664/37
29.	R10 området sett fra Råkåvatn, fra S	2664/43
30.	R11.1. fra N, dyregrav til venstre for Spaden	2663/23
31.	R11.1. fra N, nærmere	2663/25
32.	R11.2. fra V	2663/27
33.	R11.1. fra Ø	2663/29
34.	R12 "Ryggehøbue" fra SØ	2664/61
35-44.	R13 diverse fotos	
35.	Reinspor i slam	2664/69
36.	Reinspor i slam	2664/71
37.	Dyregrav	2664/63
38.	Oversikt, dyregrav med ledegjerder til venstre for midten	2663/87
39.	Dyregrav med ledegjerder	2664/65
40.	Bogastille?	2664/67
41.	Dyregrav med ledegjerder	2663/89
42.	Dyregrav med ledegjerder. Oppbygde vegger i grava	2663/3
43.	Dyregrav med ledegjerder	2663/5
44.	Utsikt fra R13 mot S. Den lille forhøyningen midt i bildet er området med R10	2664/59
45.	R14 fra ØNØ	2663/33
46.	R14 fra VNV	2663/35
47.	R14 detalj av "skillevegg"	2663/37
48-52.	Utletjørnin og Utlavassdragets utspring fra S	
53.	Øvre del av Utlavassdraget. Elva går her nede i ura	2662/1
54.	Midtre del av Utlavassdraget	2662/7
55.	Nedre del av Utlavassdraget. Aursjøen sett fra NØ. Utle kommer inn fra høyre billedkant	2662/11
56.	Som 55	2662/5
57.	Reinflokk NØ for Aursjøen. Aursjøen til venstre	2662/21
58.	R15 fra NØ	2662/35
59.	R15, detalj fra N. Spaden representerer sentrum av funnområdet	2662/39

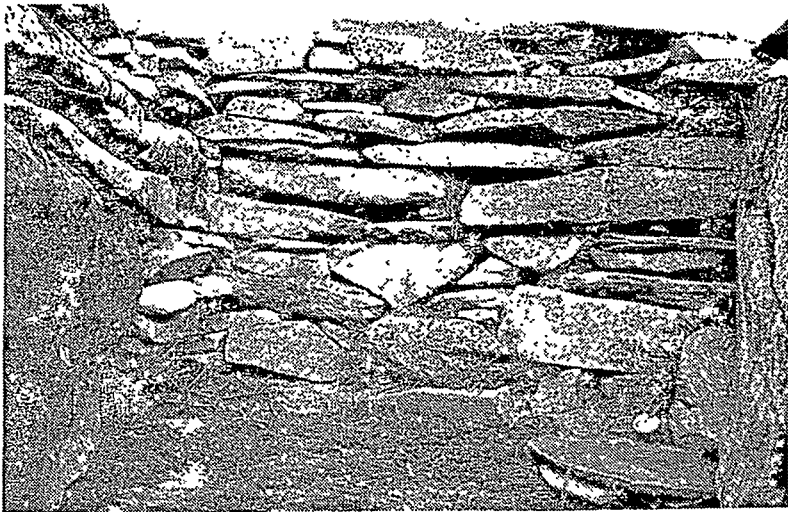

	Oldsaksamlingens filmnr.:
60. "Røys i ur" på N-sida av Aursjøen	2662/41
61. Som 60. Nærmere.	2662/43
62. R16 indre NV hjørne	2662/47
63. R17 fra NØ	2662/51
64. R17 detalj av opprenset gammelt profil	2662/49
65. R18 fra NV	2662/53
66. R18 fra N	2662/55

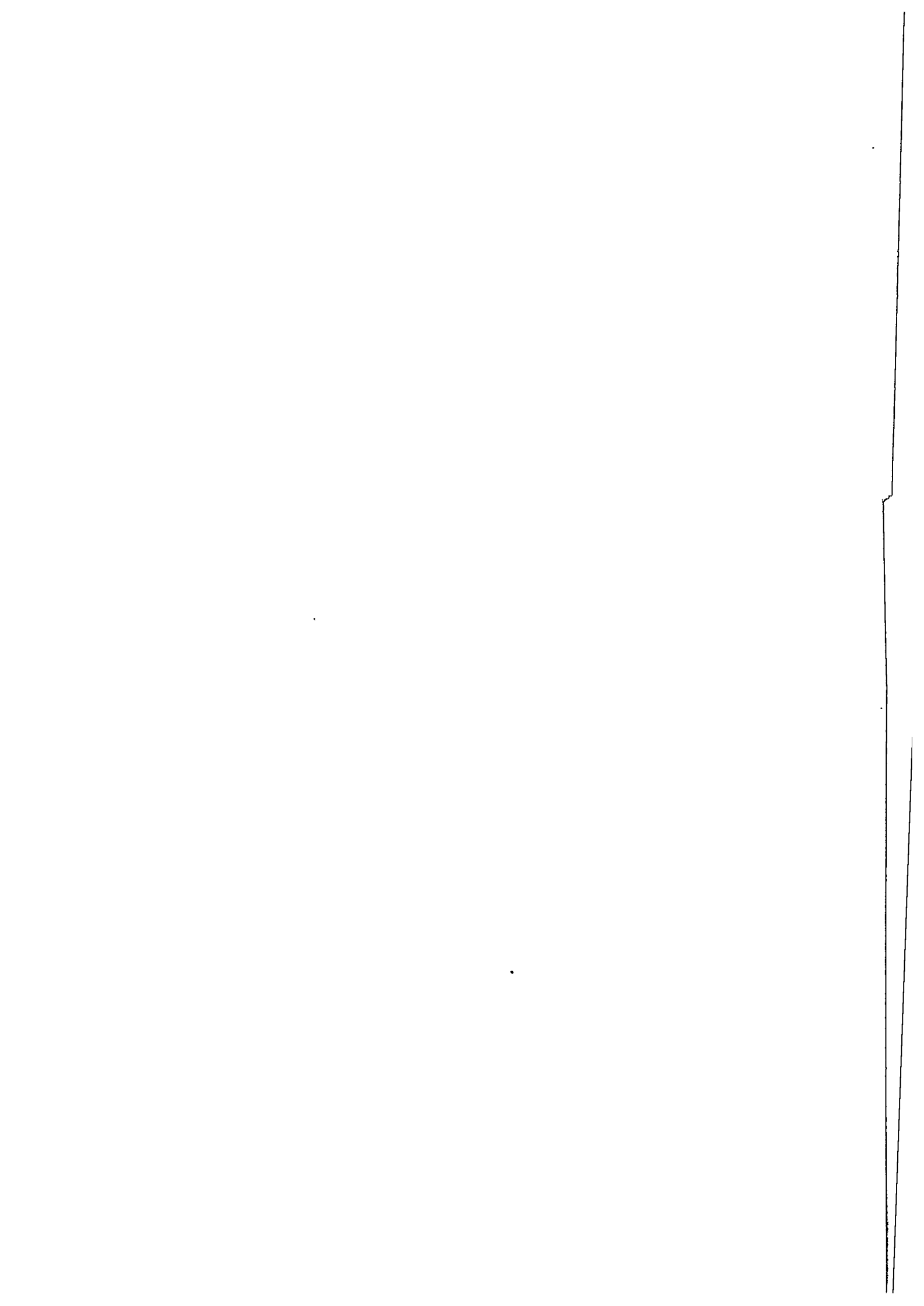
1

2

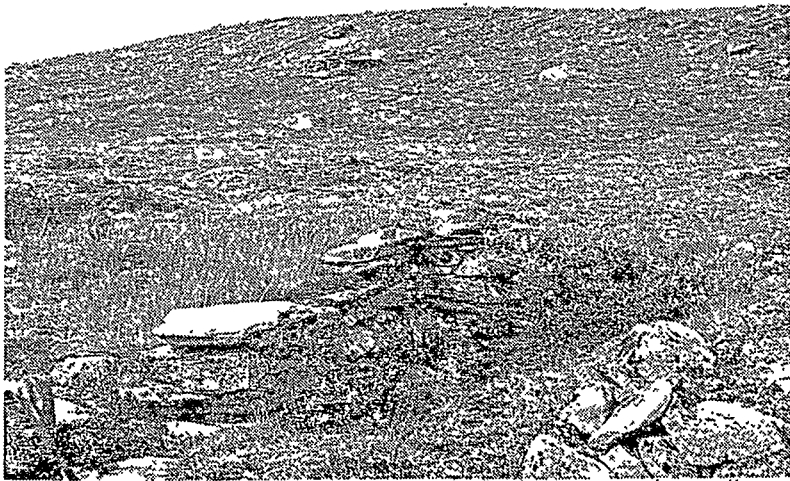

3

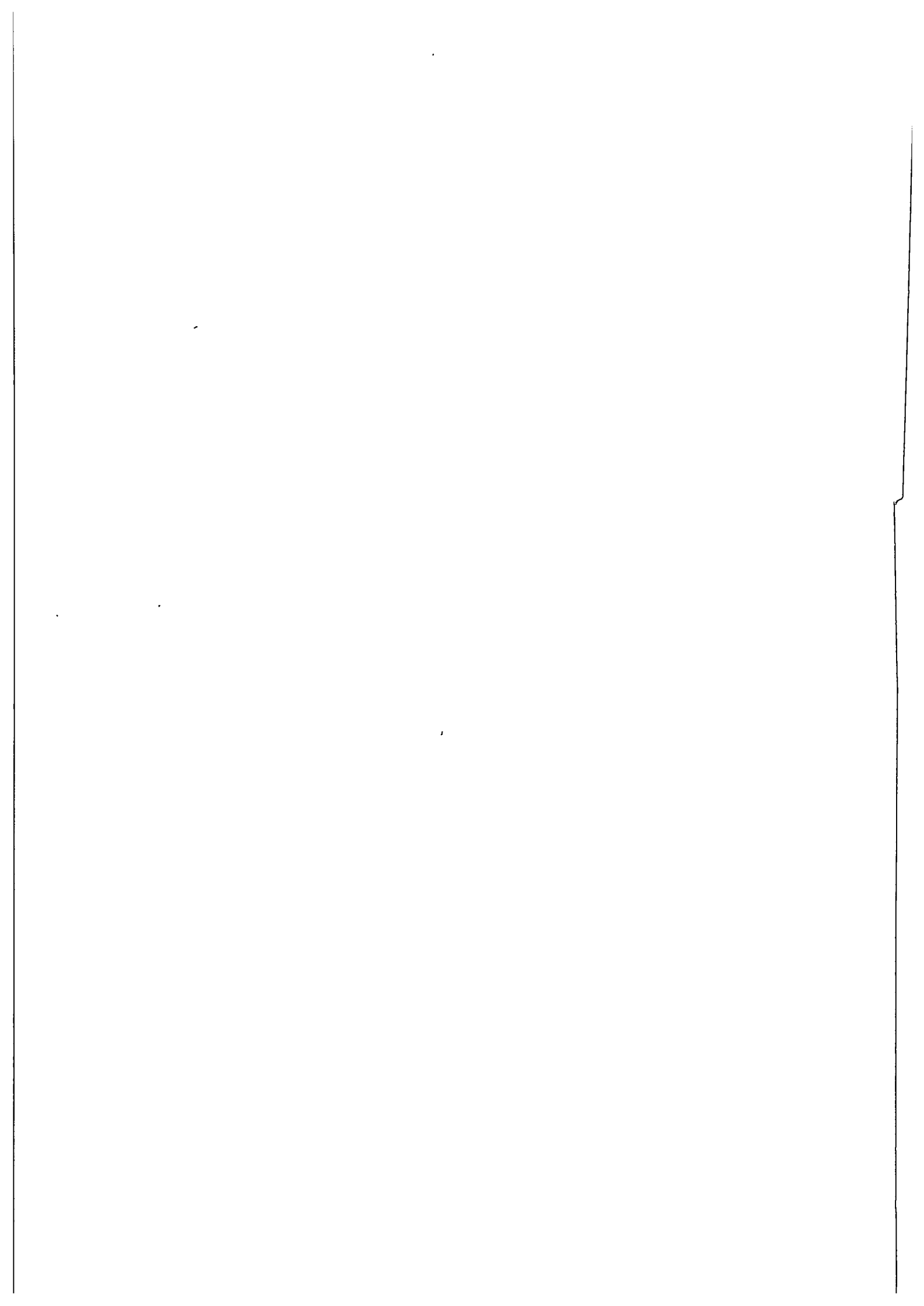
4

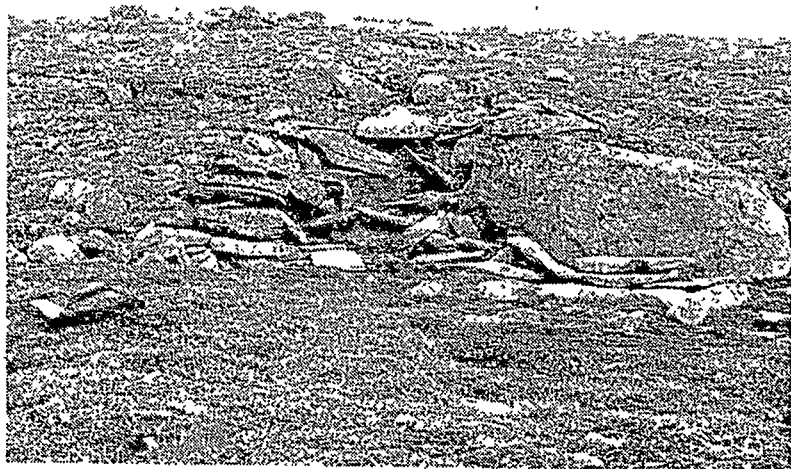

5

6

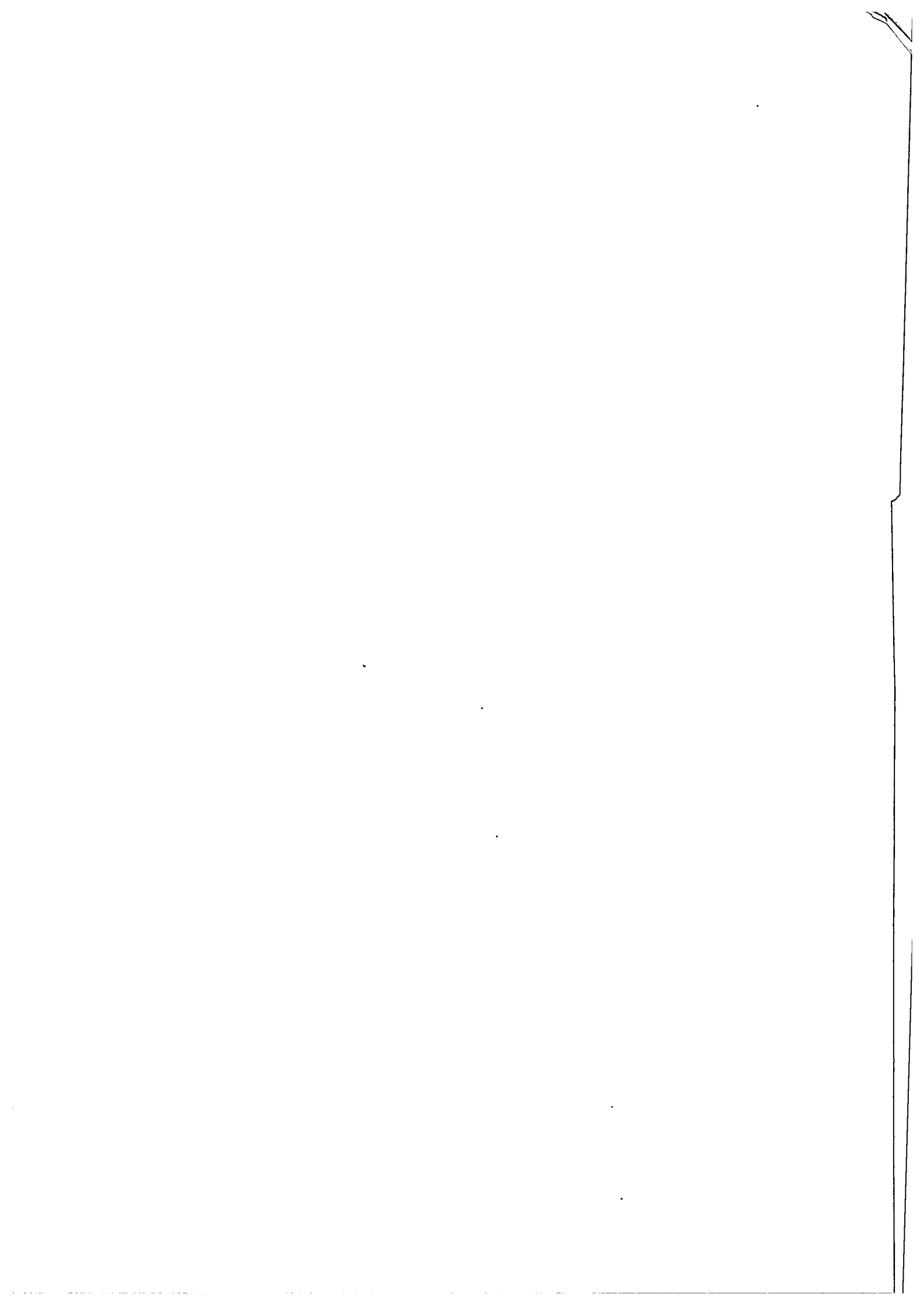
7

8

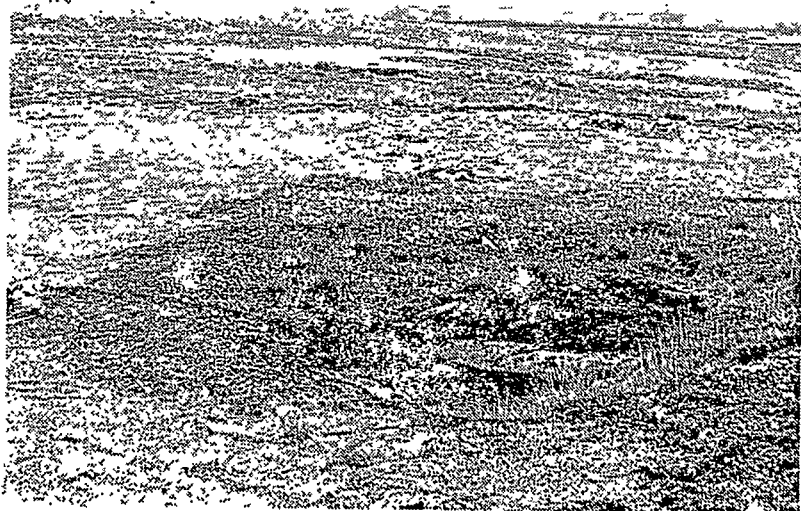

9

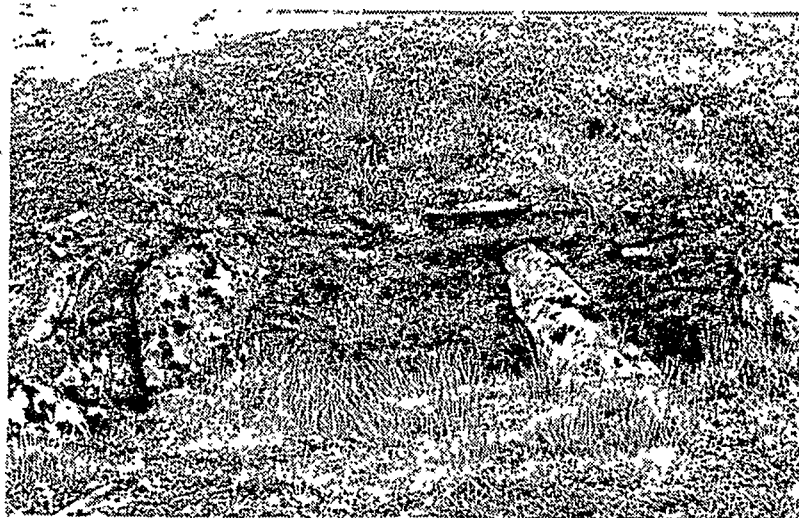

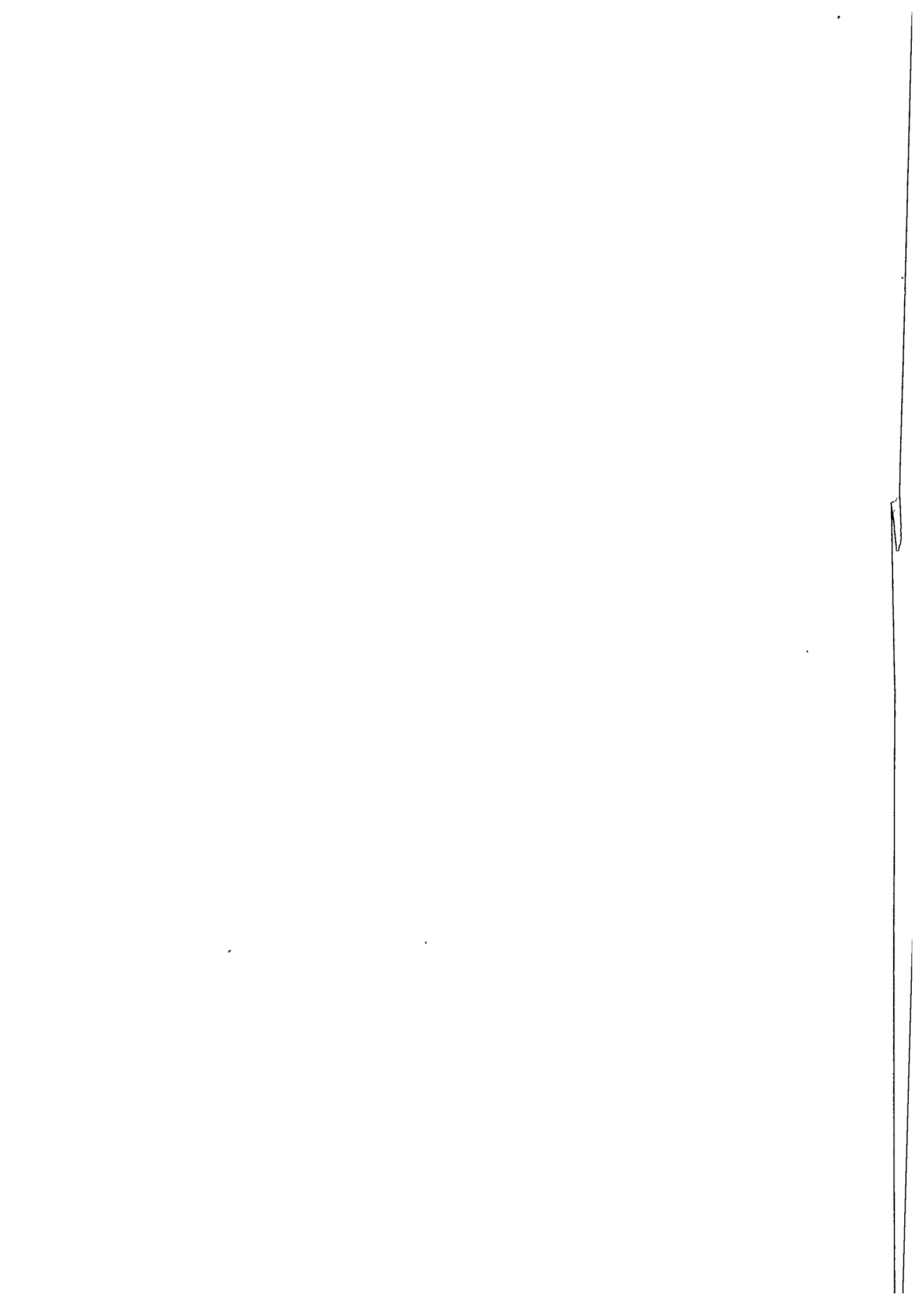
10

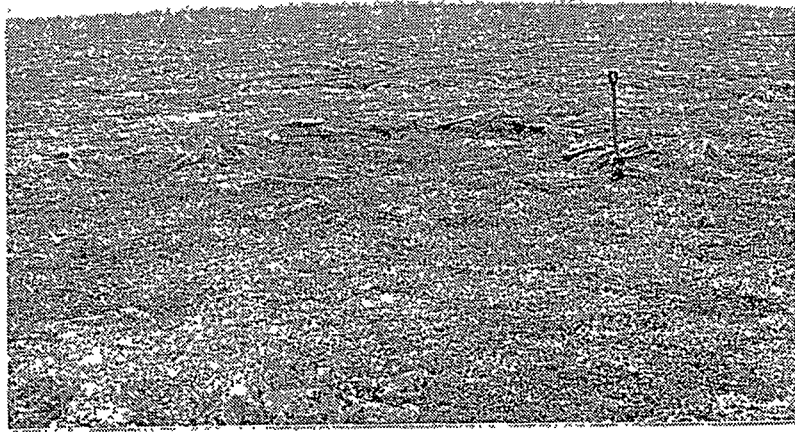

11

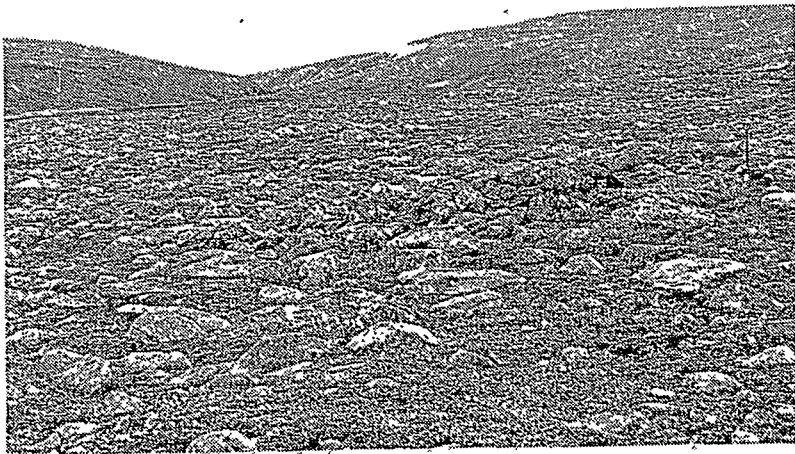

12

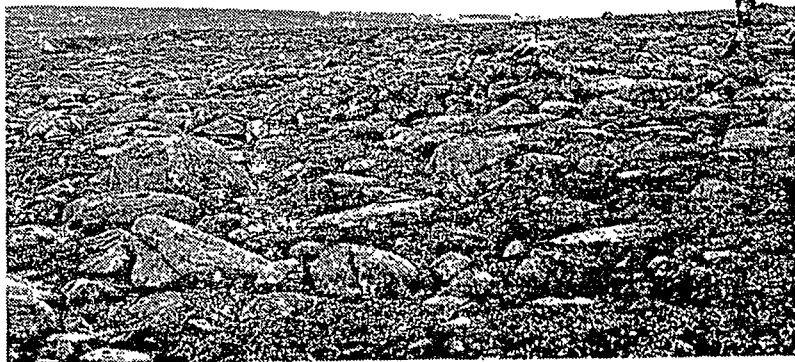

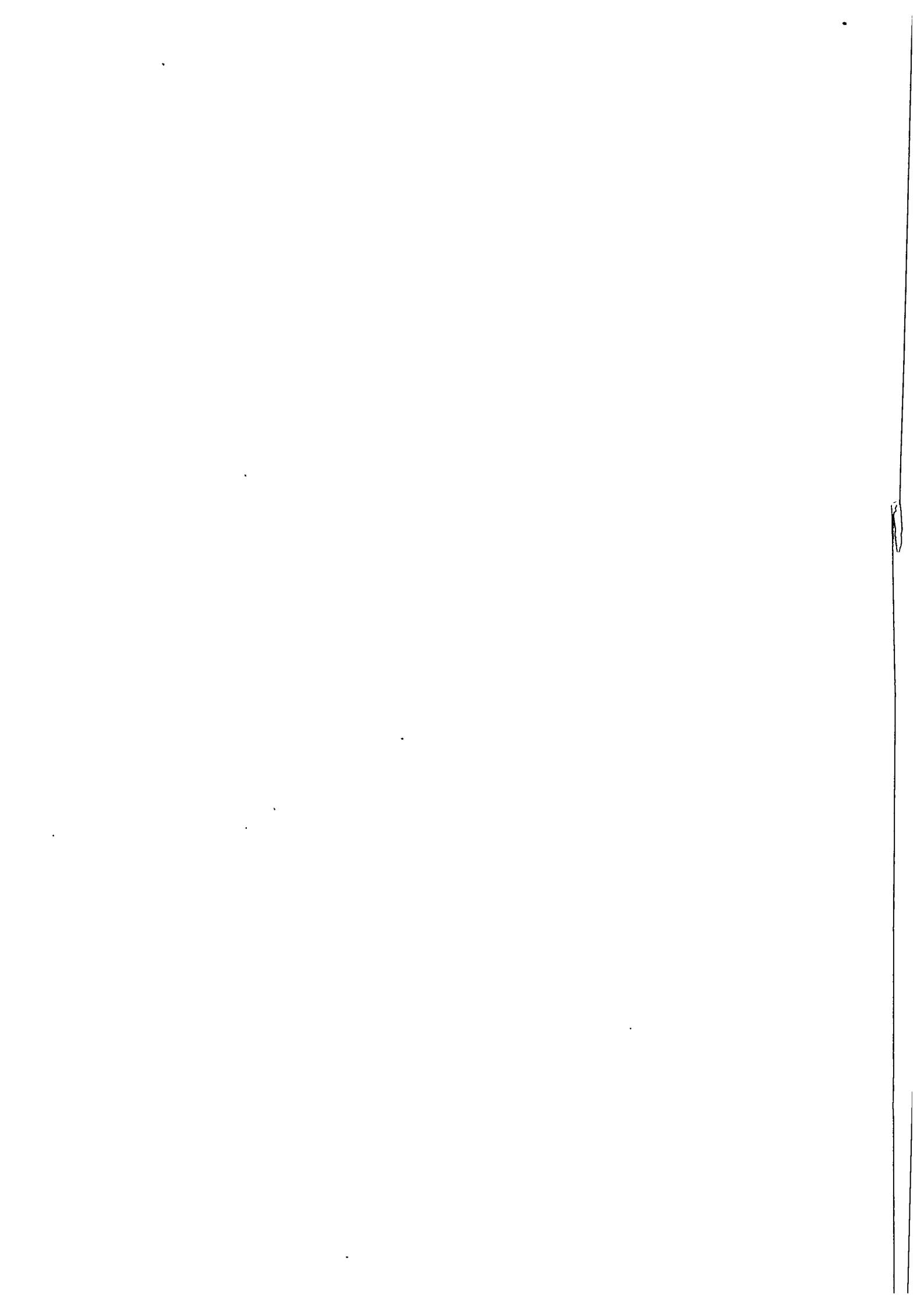
13

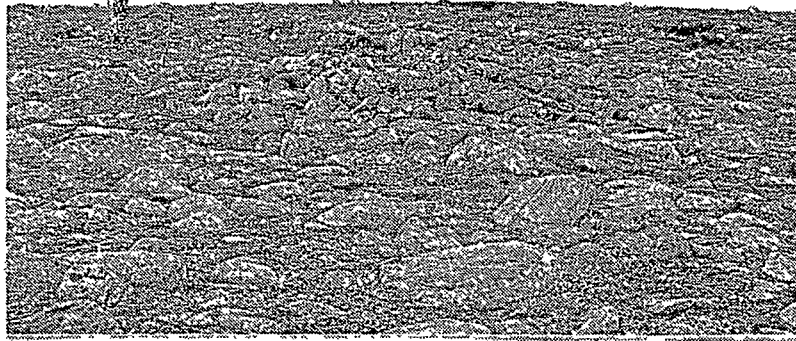

14

15

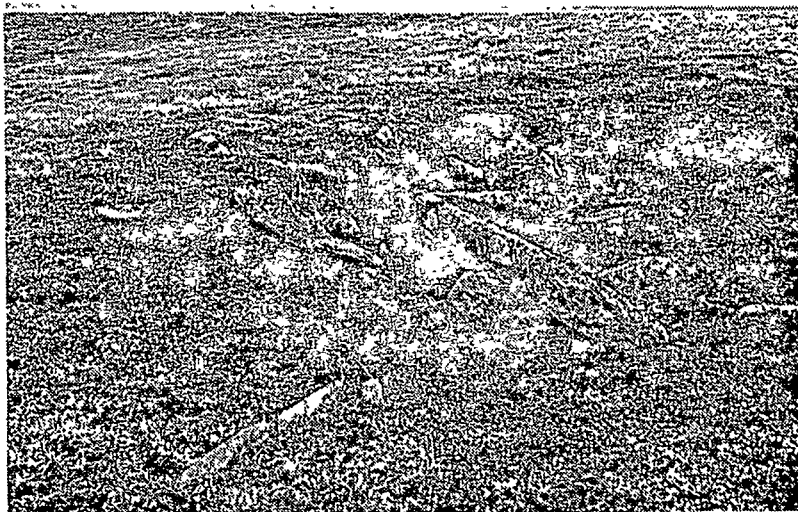

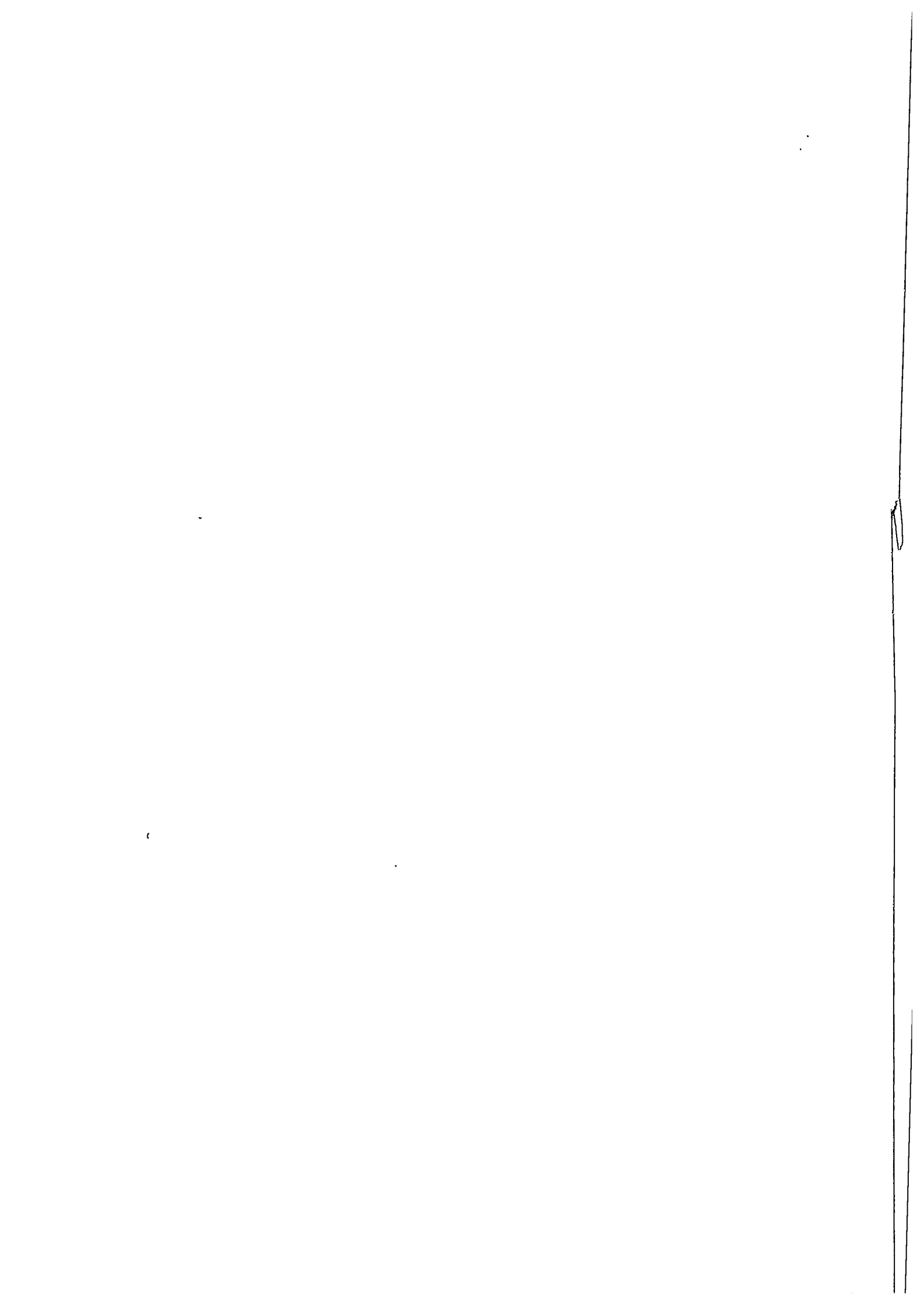
16

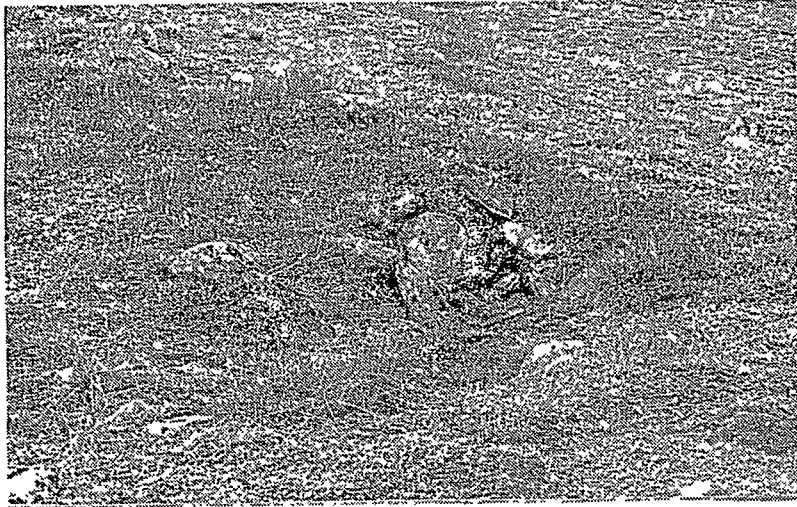

17

18

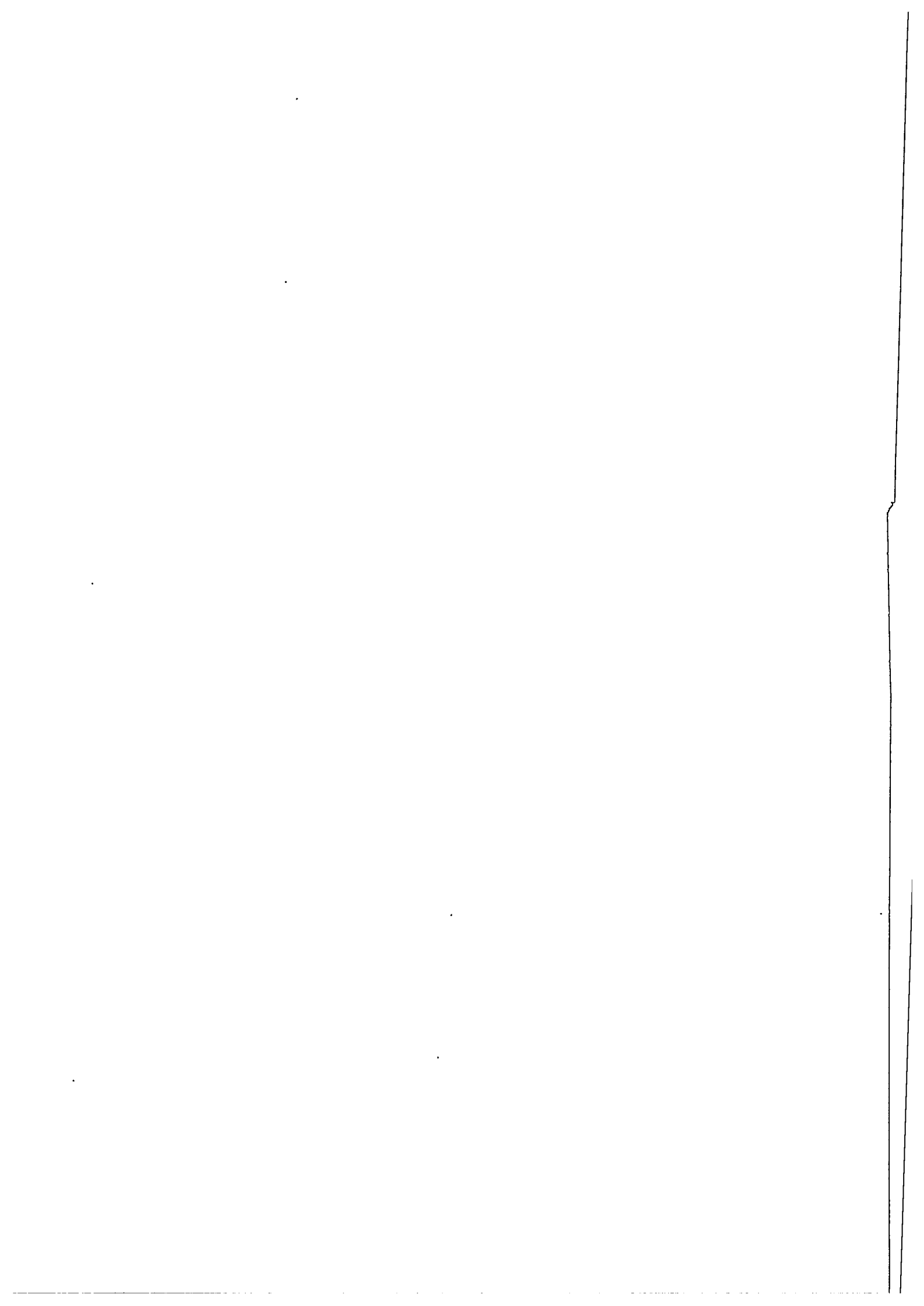
19

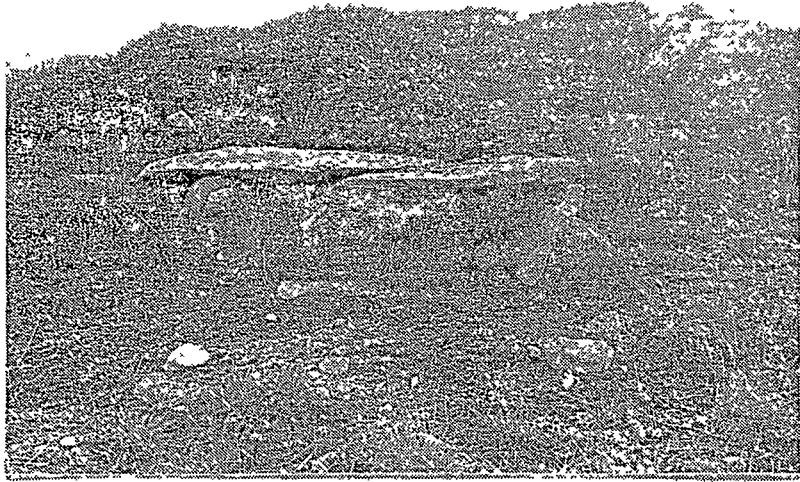

20

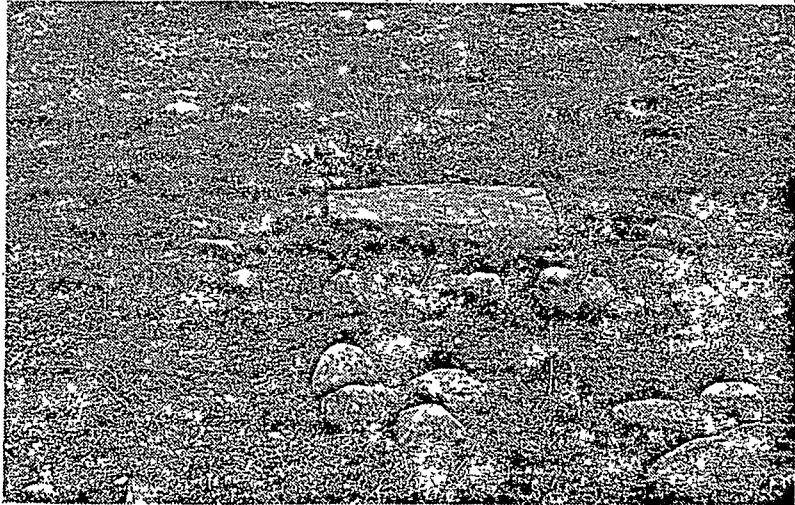

21

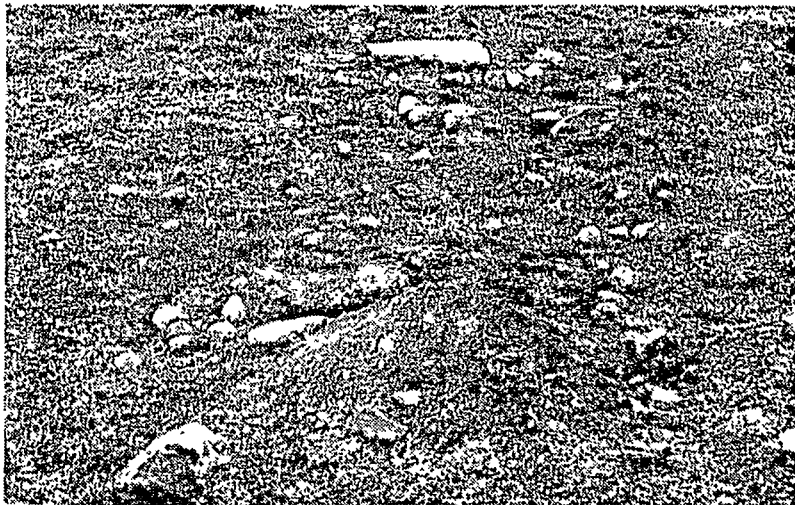

22

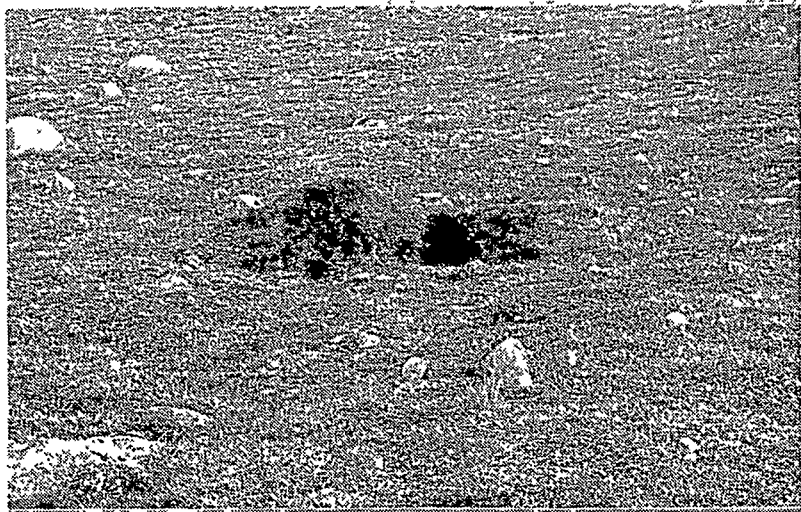

23

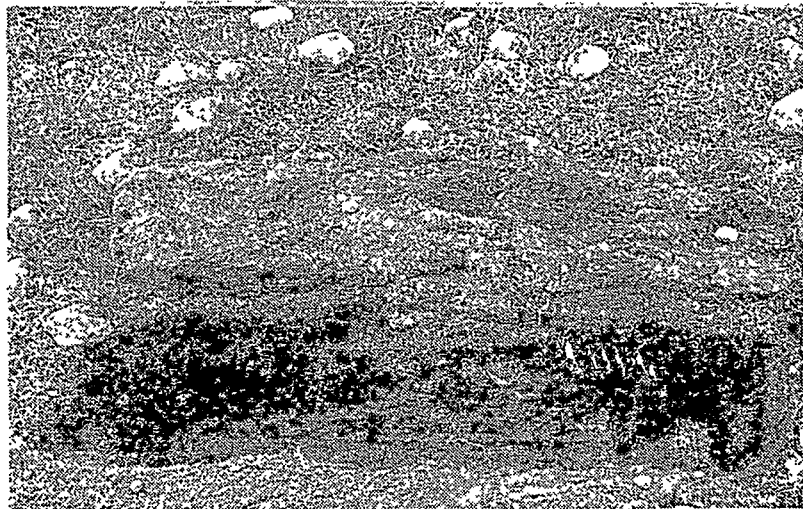

24

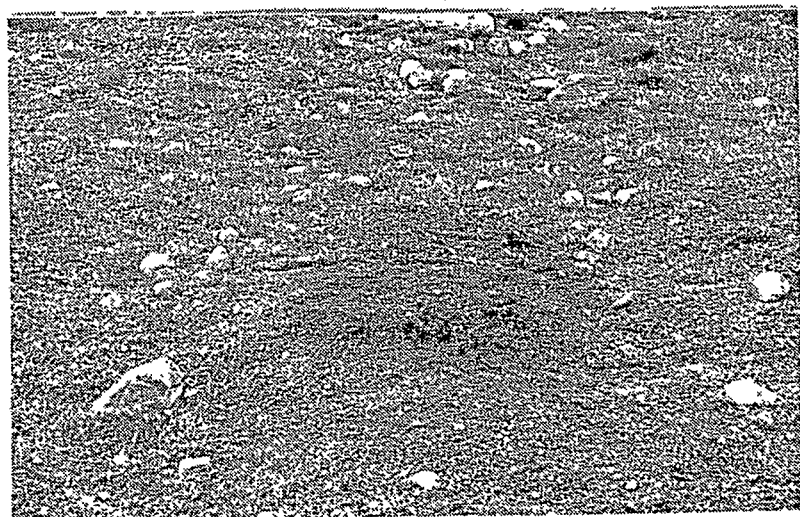

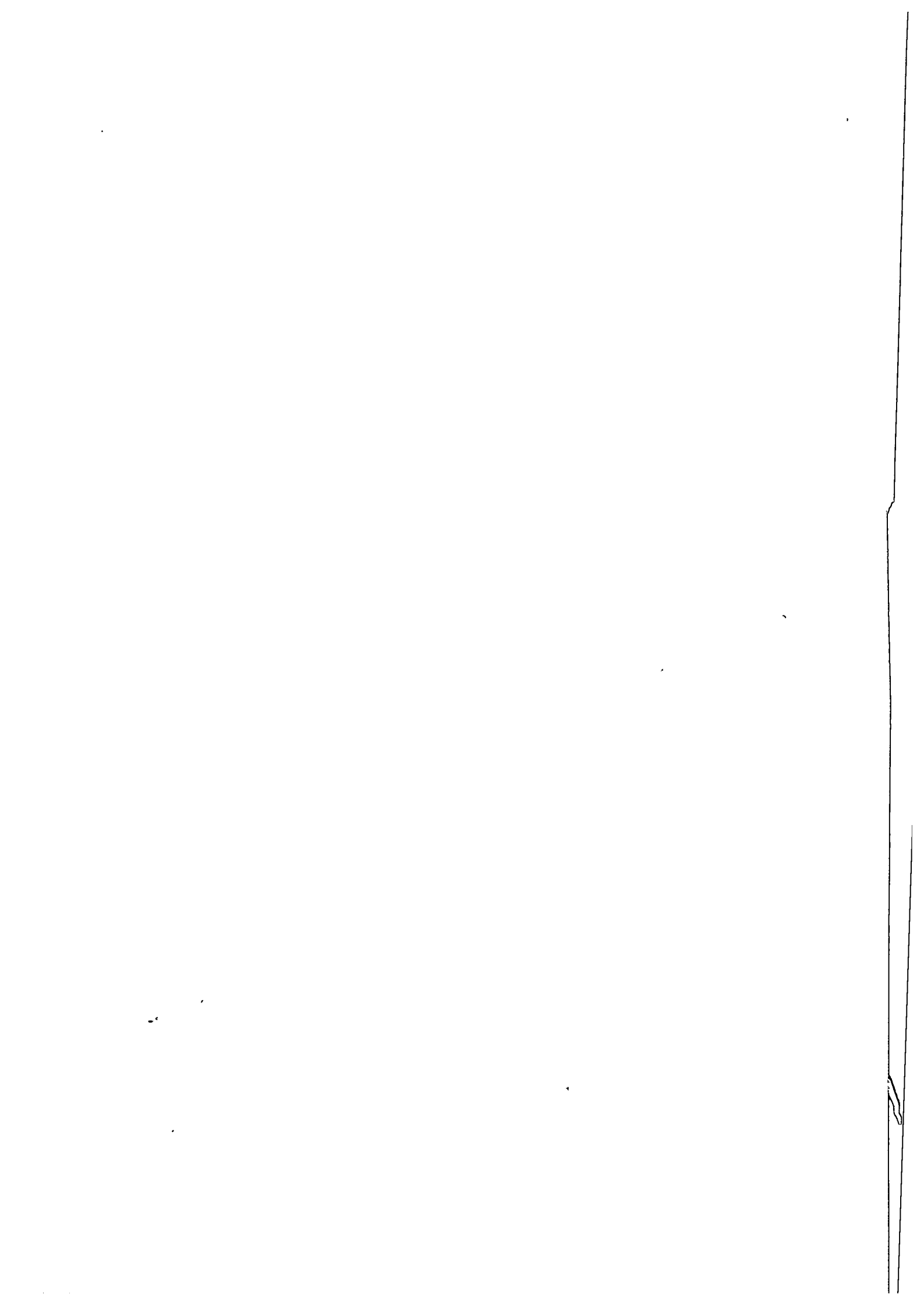
25

26

27

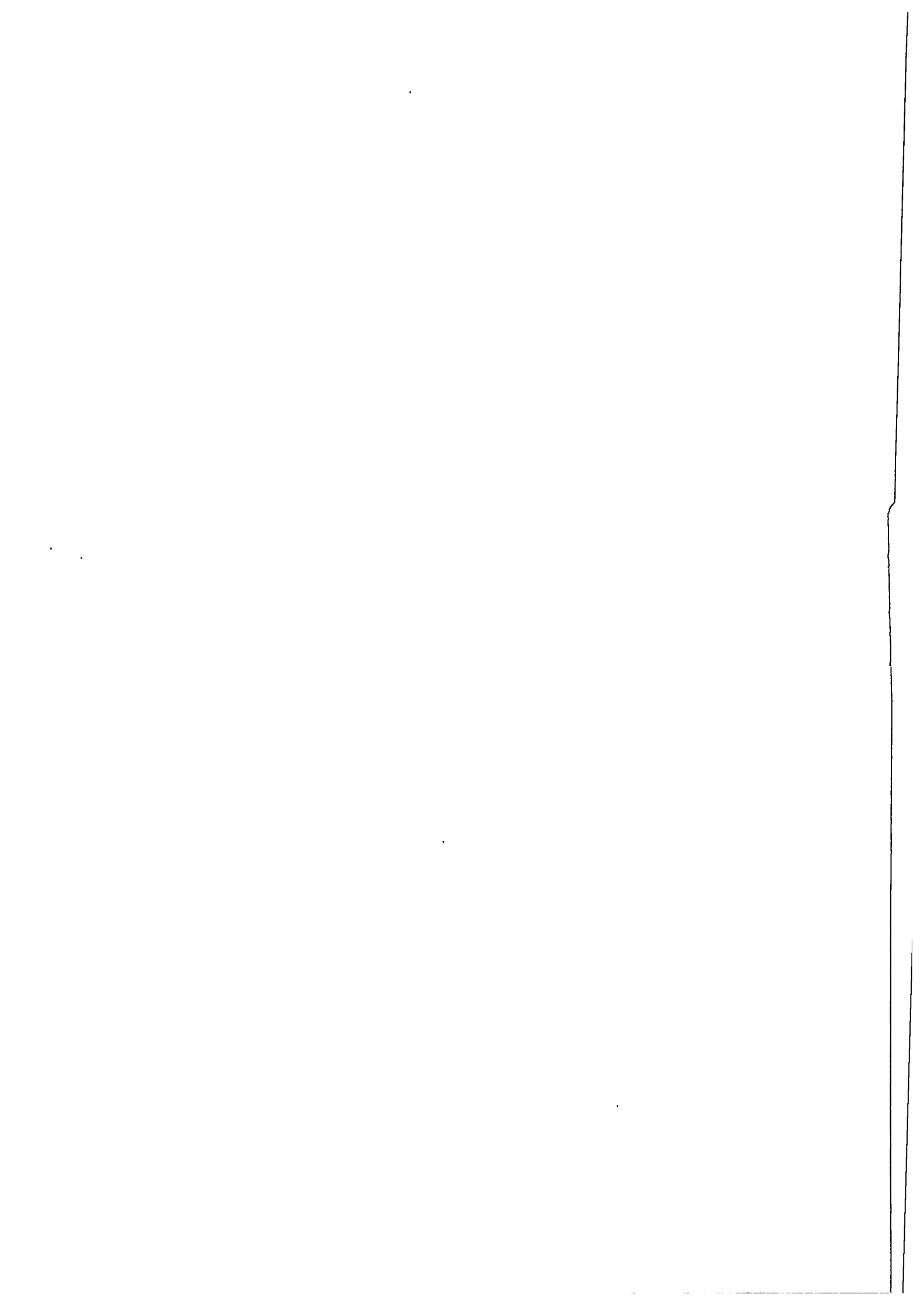
28

29

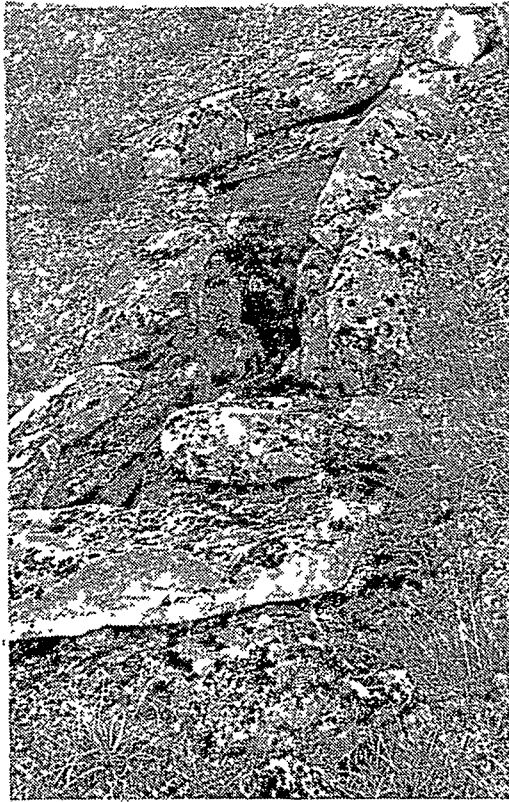

30

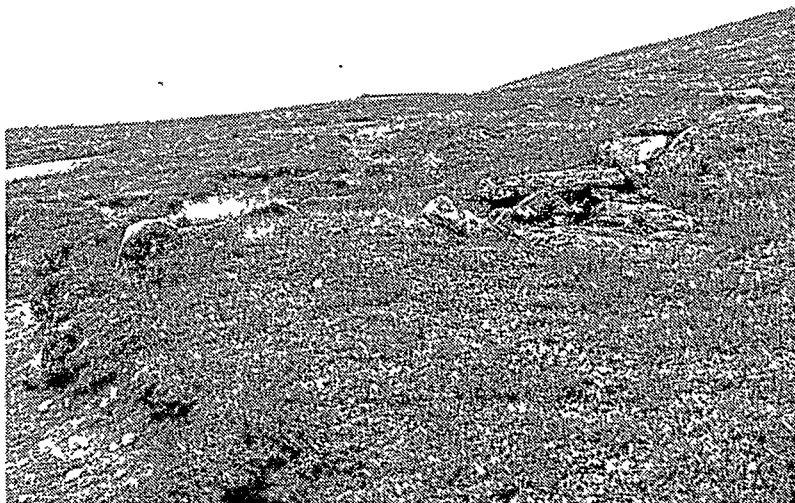

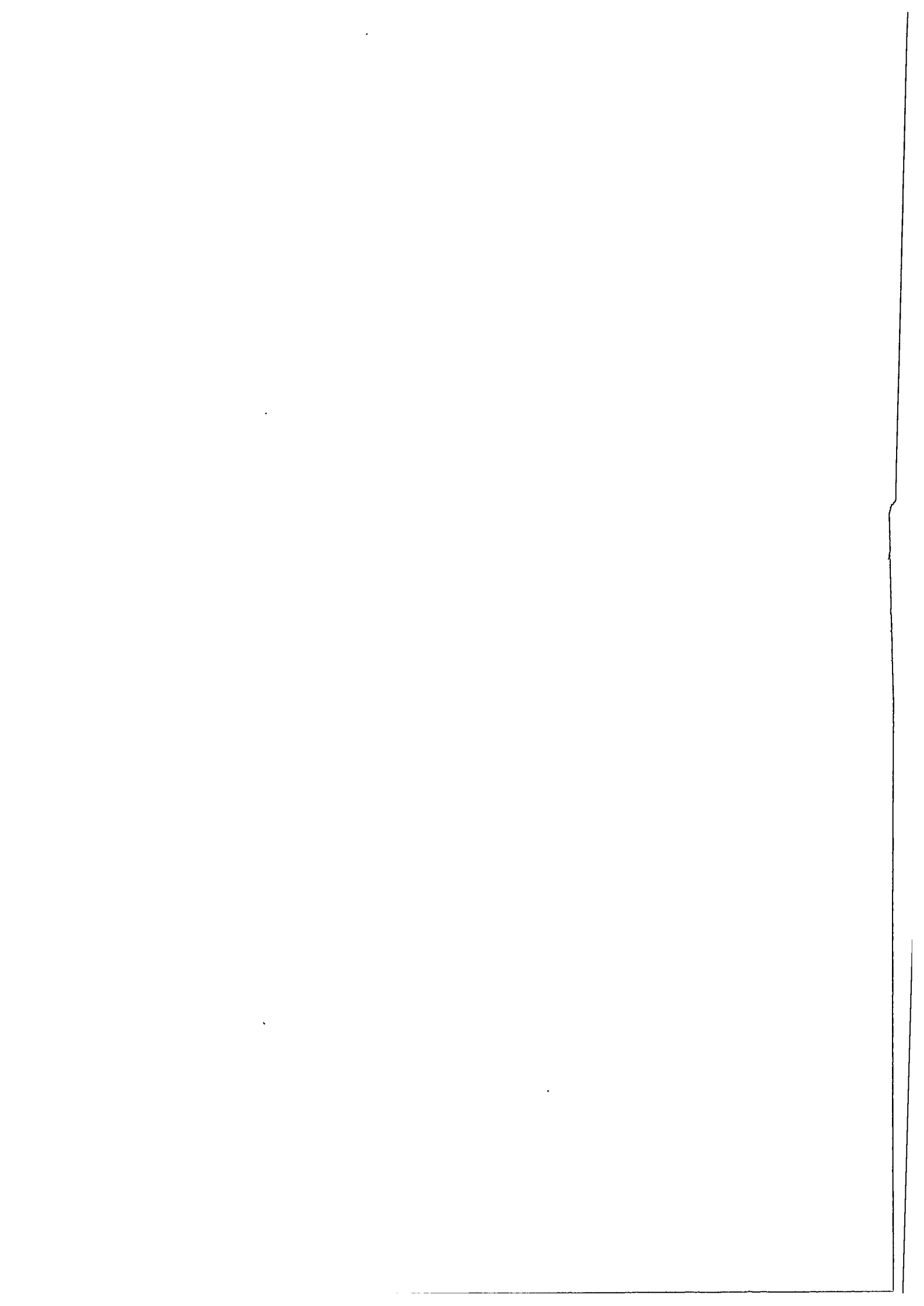
31

32

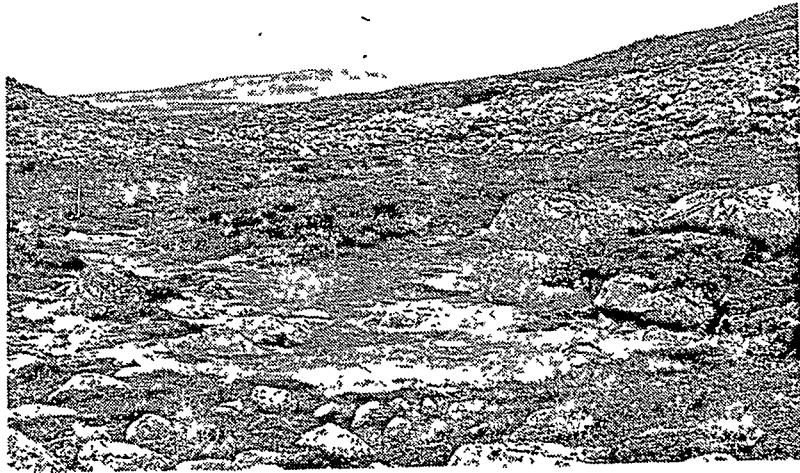

33

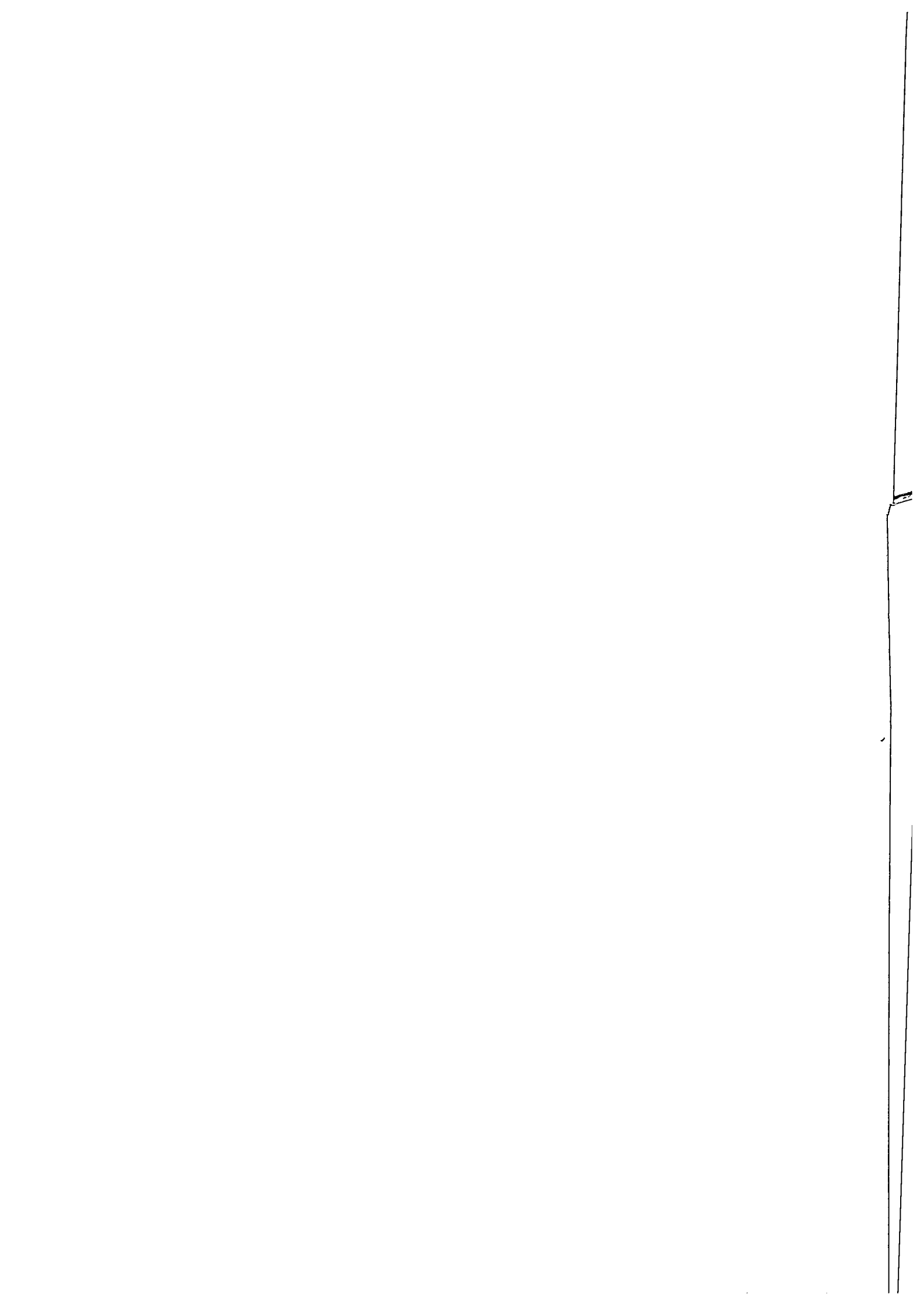
34

35

36

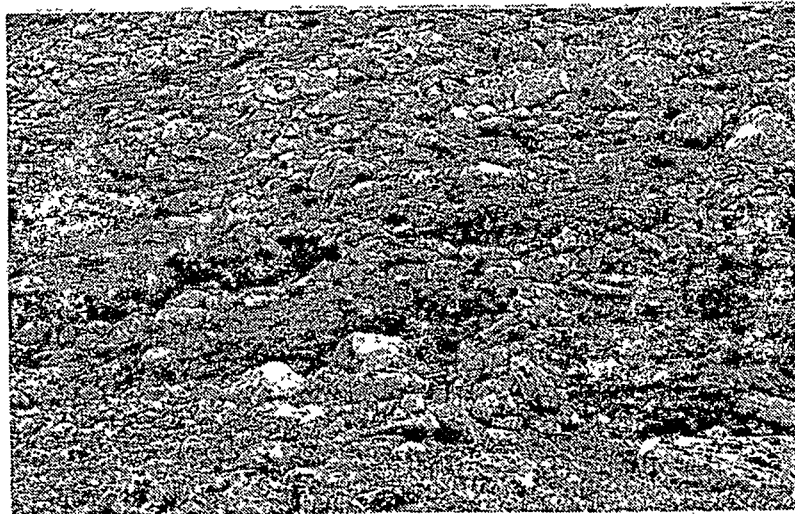

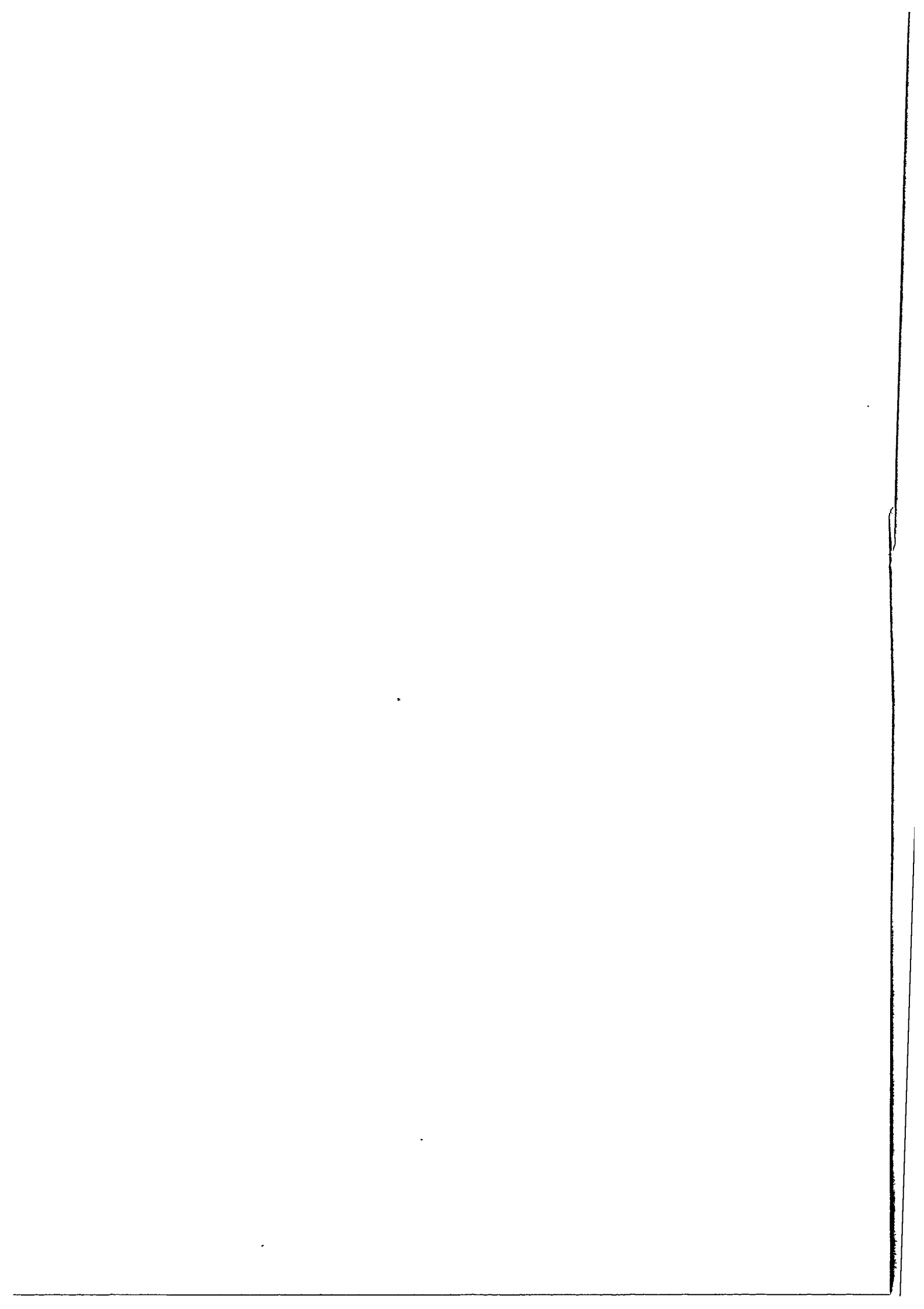
37

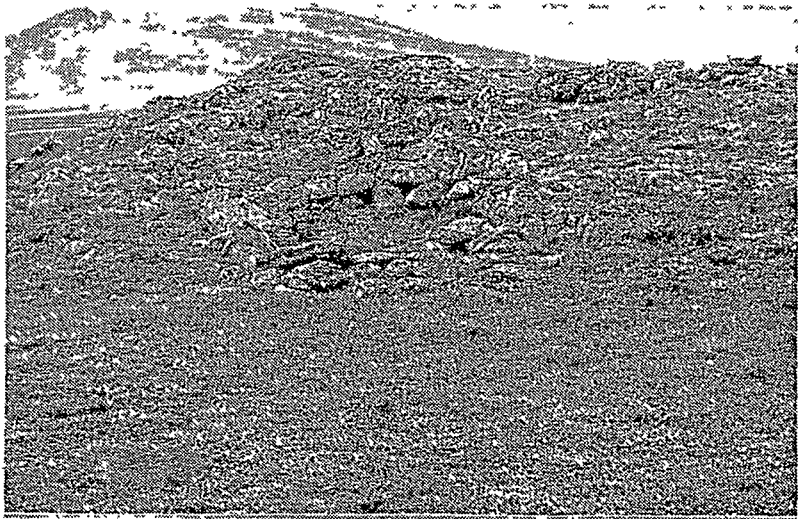

38

39

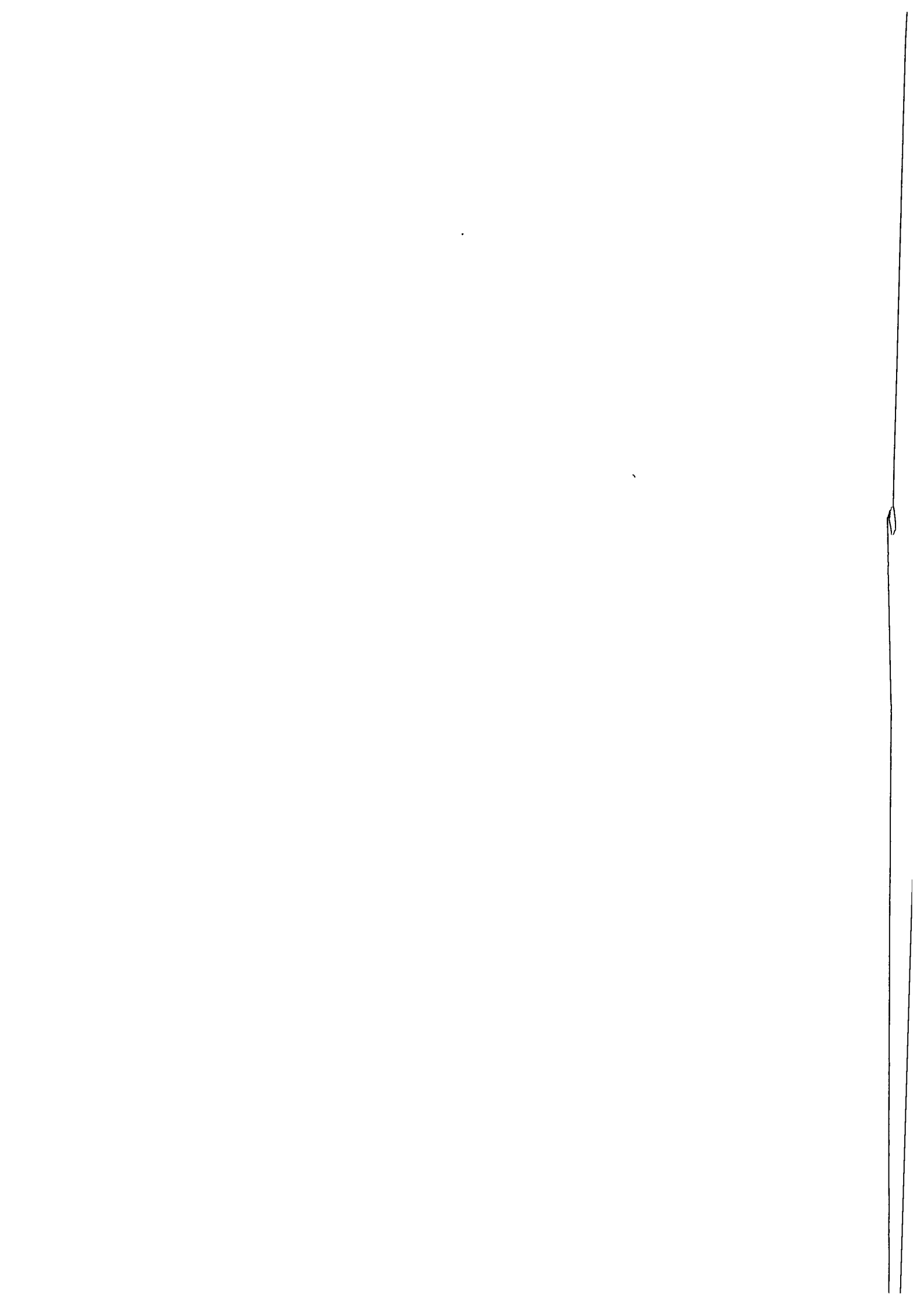
40

41

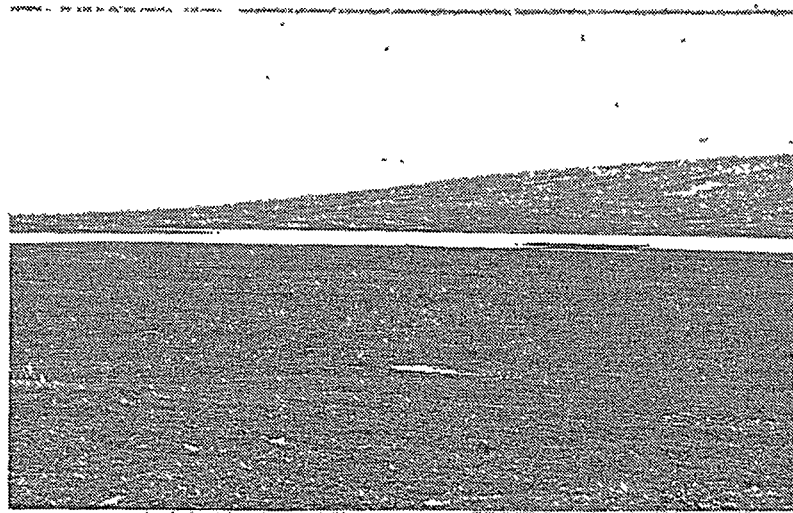

42

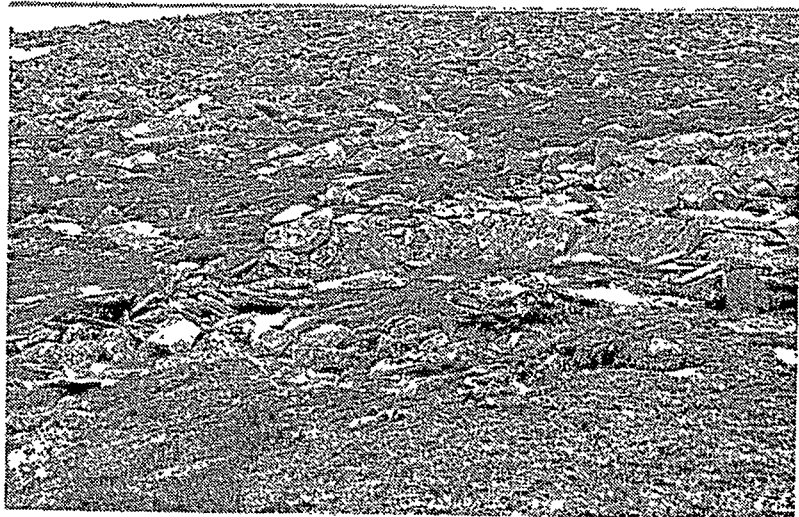

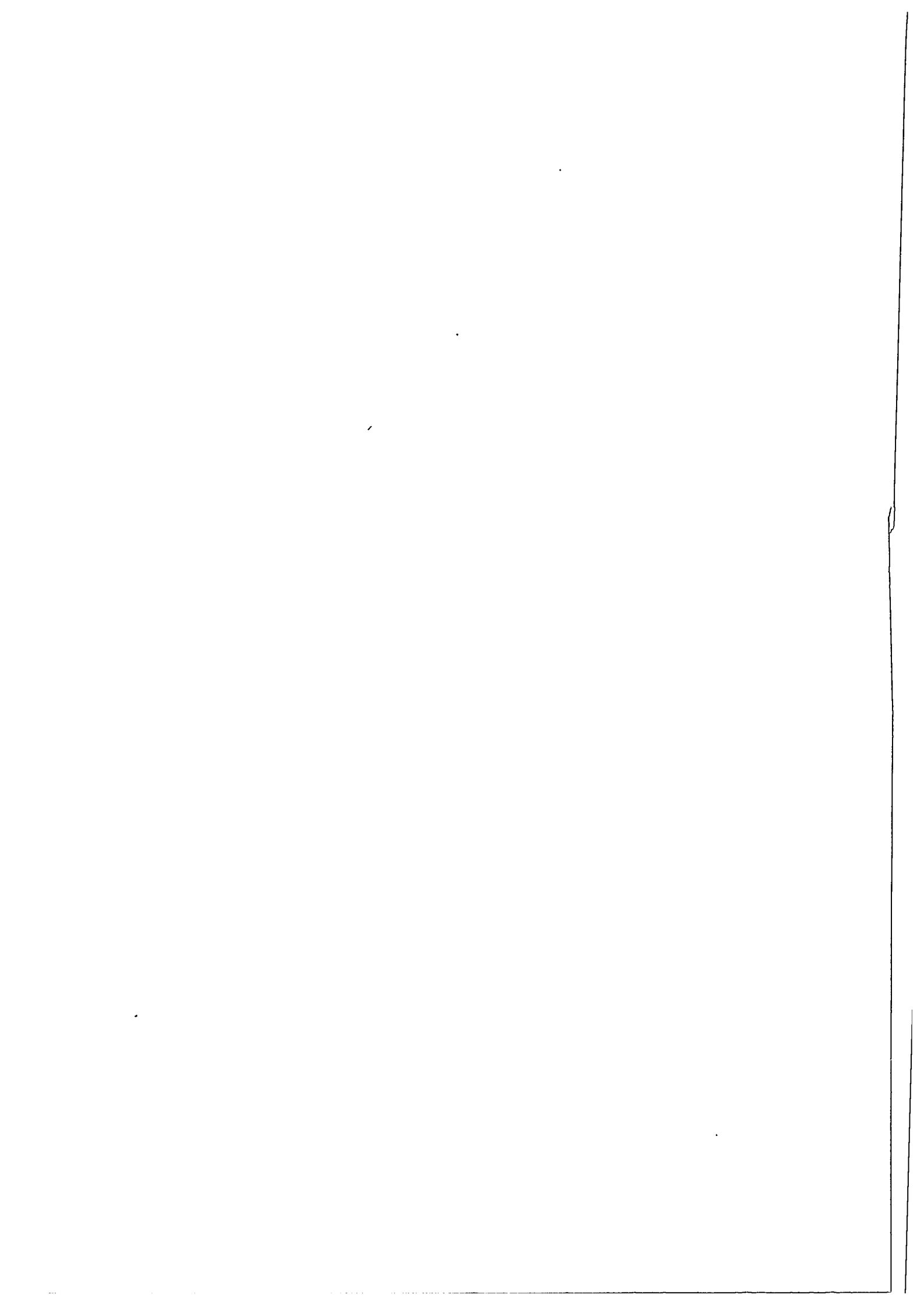
43

44

45

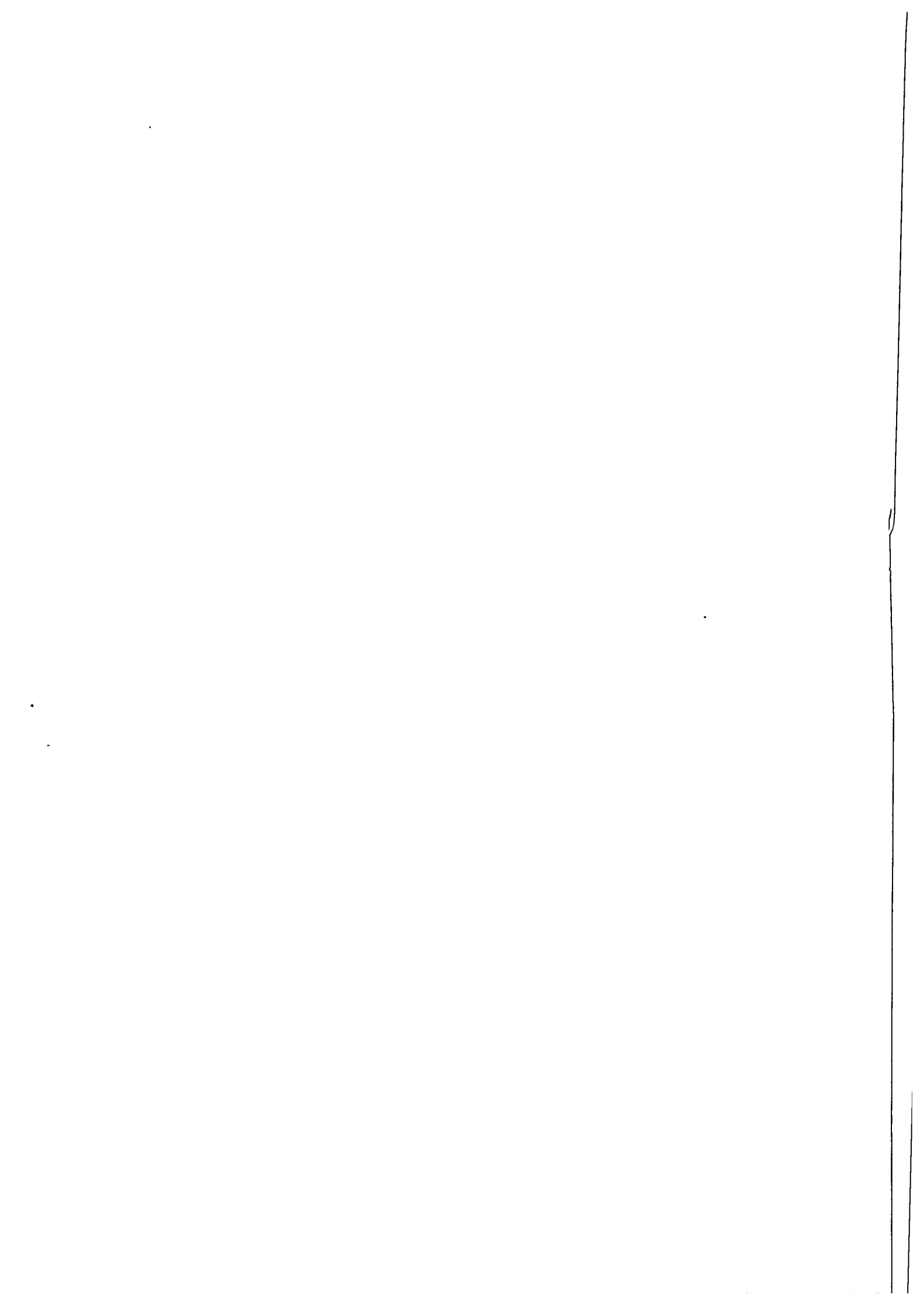

46

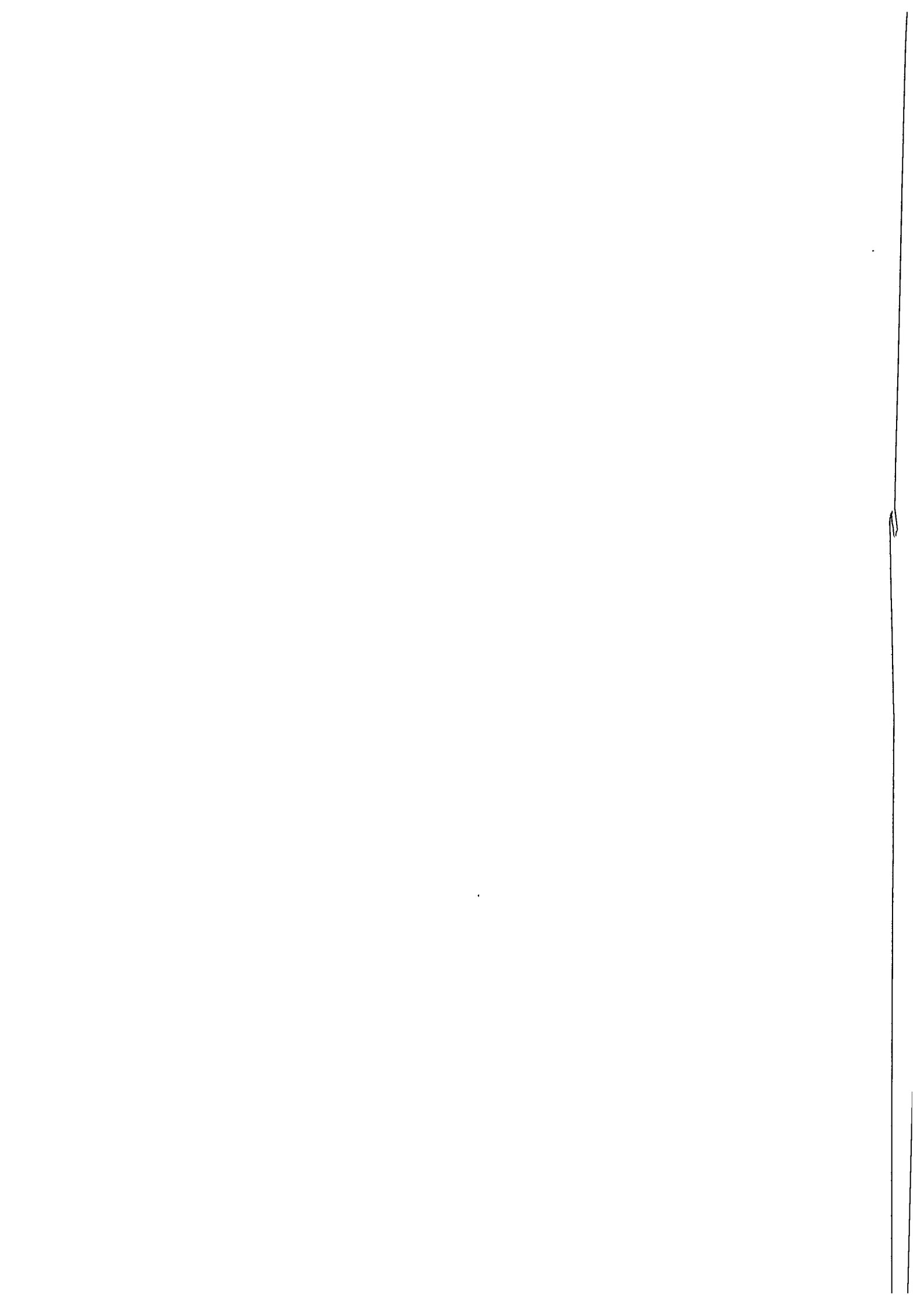

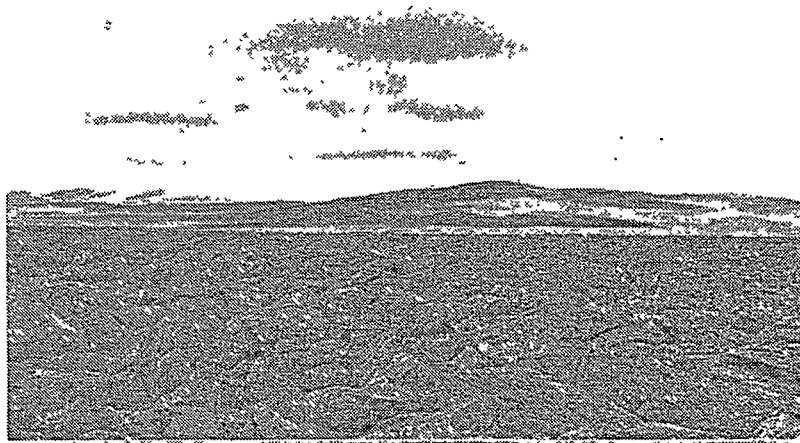
47

48-52

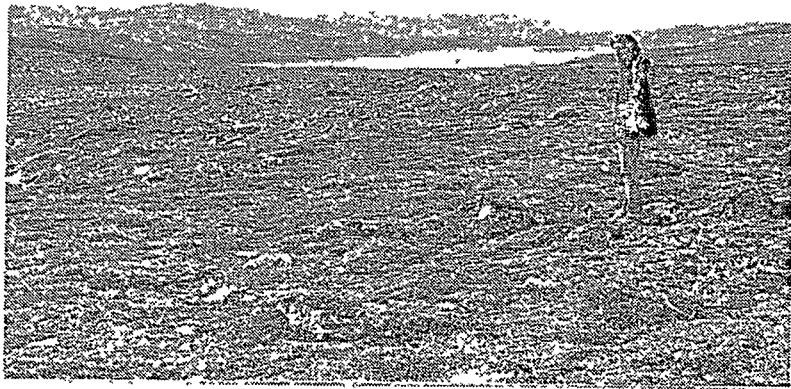
53

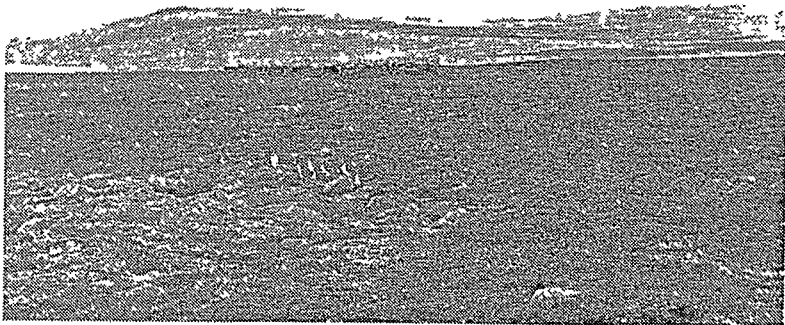
54

55

56

57

58

59

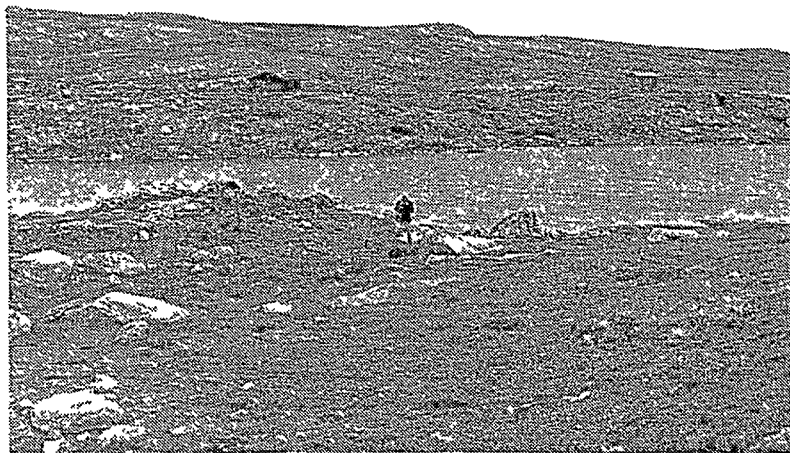
60

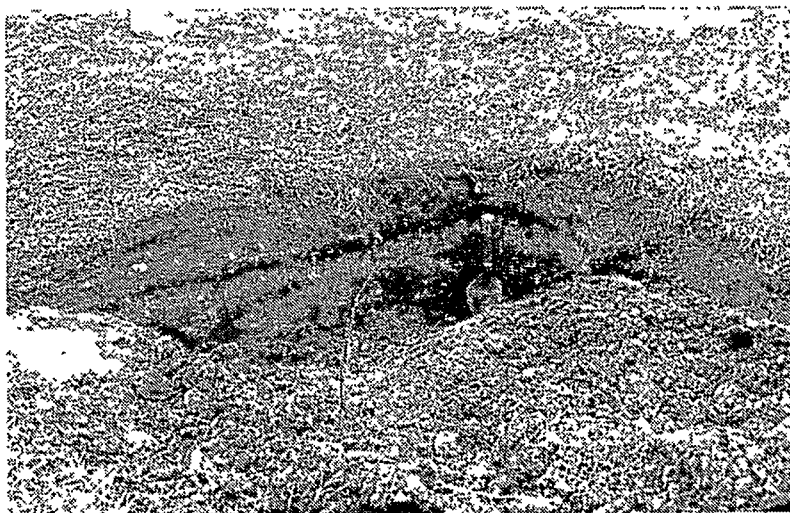
61

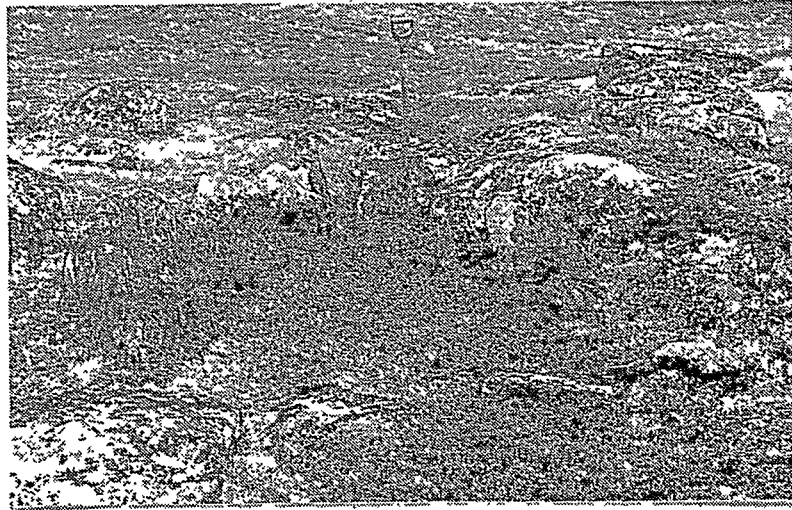
62

63

64

65

66

SHEET 1618 IV
AMS SERIES M711

